

**Національний університет «Чернігівський колегіум» імені
Т.Г. Шевченка**

Факультет дошкільної, початкової освіти і мистецтв
Кафедра дошкільної та початкової освіти

Кваліфікаційна робота

освітнього ступеня: «магістр»

на тему:

**«ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ СТВОРЕННЯ
ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК
СКЛАДОВОЇ ІМІДЖУ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ»**

Виконала:

студентка VI курсу, 63 групи
спеціальності 012 «Дошкільна освіта»
Іващенко Світлана Борисівна

Науковий керівник:

кандидат педагогічних наук, старший
викладач кафедри дошкільної та
початкової освіти Кошель В.М.

Роботу подано до розгляду «___» _____ 2020 року.

Студентка

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Науковий керівник

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Рецензент

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Кваліфікаційна робота розглянута на засідання кафедри *дошкільної та початкової освіти*

протокол № _____ від «___» _____ 2020 р.

Студентка допускається до захисту даної роботи в екзаменаційній комісії.

В. о. зав. кафедри

_____ (підпис)

Ірина ТУРЧИНА

(прізвище та ініціали)

Зміст

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТВОРЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК СКЛАДОВОЇ ІМІДЖУ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	10
1.1. Аналіз науково-педагогічної літератури щодо проблеми створення іміджу закладу дошкільної освіти в психолого-педагогічній літературі.....	10
1.2. Загальна характеристика створення здоров'язбережувального середовища закладу дошкільної освіти.....	29
1.3. Умови створення здоров'язбережувального середовища як складової іміджу закладу дошкільної освіти.....	47
Висновки до розділу 1.....	65
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ВПРОВАДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ СТВОРЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК СКЛАДОВОЇ ІМІДЖУ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	67
2.1. Аналіз стану здоров'язбережувального середовища в закладах дошкільної освіти.....	67
2.2. Система роботи щодо створення здоров'язбережувального середовища як складової іміджу закладу дошкільної освіти.....	88
2.3. Результати впровадження педагогічних умов створення здоров'язбережувального середовища в практику роботи закладів дошкільної освіти.....	97
Висновки до розділу 2.....	102
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	105
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	109
ДОДАТКИ.....	119

ВСТУП

Актуальність дослідження. В сучасних умовах початку XXI століття проблема здоров'я людини постає як одна з найбільш важливих у планетарному масштабі включаючи і ситуацію з пандемією. Її вирішення пов'язують із виживанням людської цивілізації, яка поступово руйнується під впливом наслідків науково-технічного прогресу. Зважаючи на це, прийнято ряд міжнародних (ВООЗ, ЮНЕСКО) та державних документів, що наголошують на гостроті проблеми здоров'я людини й потреби їх розв'язання як науковцями, так і практиками.

У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті турбота про здоров'я молоді, виховання в неї культури здорового способу життя визначається як одне з пріоритетних завдань. З урахуванням цього проблема здоров'я людини сьогодні постає об'єктом дослідження в багатьох галузях науки й практики. Головна увага акцентується на тому, що здоров'я треба не стільки повертати, скільки змалку виховувати в кожній людині усталені звички й потребу здорового способу життя.

На ринку освітніх послуг між закладами дошкільної освіти України поступово виникає й посилюється конкуренція, яка є актуальною як для комерційних так і державних. Одна з найважливіших проблем, що постає перед адміністрацією і педагогічним колективом закладу дошкільної освіти (далі ЗДО) – не зважаючи на те коли він створений, і з якого часу розпочалася його діяльність, – полягає у формуванні або істотній зміні його сприйняття оточуючими.

В умовах сьогодення поняття «імідж» міцно ввійшло не лише у політичну, але й в освітню галузь головним чином тому, що імідж впливає на відносини людей і на ефективність їхньої спільної роботи в ЗДО.

Сучасний заклад дошкільної освіти – це відкрита, взаємопов'язана з багатьма соціальними інститутами соціально-педагогічна система, про яку все частіше говорять як про сферу послуг. В даному контексті все частіше вживаються поняття «конкурентоспроможність», «сегмент ринку», «освітня

послуга» тощо. Стійкий позитивний імідж закладу дошкільної освіти можна розглядати як основний визначальний компонент методичного продукту й додатковий ресурс управління. Імідж ЗДО – це емоційно забарвлений образ закладу якому довіряють своїх дітей батьки, часто свідомо сформований, який має цілеспрямовано сформовані характеристики які мають впливати на емоційний і психологічний стан кожної людини або соціуму [60].

Науковці Т. Живаєва, О. Кононко, К. Крутій, Н. Погрібняк, С. Тітаренко у своїх дослідженнях розкривають особливості формування іміджу в ЗДО.

Важливою складовою іміджу сучасного ЗДО не тільки в умовах адаптивного карантину є турбота про збереження й зміцнення здоров'я вихованців, створення умов для їхнього повноцінного фізичного й психологічного розвитку.

Стратегічними завданнями дошкільної освіти, які зазначаються в Законі України «Про дошкільну освіту», Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, передбачено не тільки збереження й зміцнення здоров'я, а й активне формування основ здорового способу життя в дітей, починаючи з раннього віку. Реалізація цього завдання передбачає впровадження в практичну роботу діяльності сучасного ЗДО здоров'язбережувальних технологій, які є важливою складовою здоров'язбережувального середовища на основі взаємозв'язку та взаємодії всіх факторів освітнього процесу, спрямованих на збереження та зміцнення здоров'я дошкільника на всіх етапах формування її компетентностей [48; 61].

Інтенсифікація сучасного суспільства висуває нові вимоги в умовах пандемічних процесів до здоров'я людини та переформатування діяльності освітніх установ. Посилюється значущість і цінність здорового способу життя особистості в контексті формування культури здоров'я всієї нації.

У педагогічних дослідженнях проблема здоров'я міцно пов'язана з ефективною системою фізичного виховання (Е. Вільчковський, Н. Денисенко, О. Дубогай), оскільки саме від її ефективності залежатиме розвиток дітей дошкільного віку. Над вирішенням проблеми фізичного

розвитку та зміцнення здоров'я працюють не тільки українські педагоги – О. Байер, Г. Беленька, Н. Гавриш, Н. Денисенко, О. Дубогай, Л. Ігнат'єва, М. Єфименко, К. Крутій, В. Сніжко, а й російські дослідники – О. Кабачек, С. Мамулов, В. Мануйлова, С. Славина, Д. Соколов, М. Сократов, європейський спеціаліст – С. Стівенсон. Реалізація стратегічних оздоровчих завдань знайшла своє відображення в основних положеннях О. Кононко, у дослідженнях О. Богініч, Н. Денисенко, О. Дубогай, Л. Лохвицької та інших, де зазначається, що педагогічний процес має будуватися відповідно до реалізації завдань збереження та зміцнення здоров'я дітей [48; 59; 61; 99].

Незважаючи на певні наукові напрацювання в даному напрямку, залишається недослідженим питання створення здоров'язберігаючого середовища як складової іміджу закладу дошкільної освіти.

Проведений теоретичний аналіз психолого-педагогічної і фахової літератури засвідчив, що сучасний стан теоретичного розуміння і практичної реалізації з педагогічної точки зору, щодо окресленої проблеми характеризується наявністю деяких суперечностей між:

- об'єктивними потребами суспільства в покращенні рівня здоров'я дітей дошкільного віку та відсутністю необхідного систематичного забезпечення створення здоров'язбережувального середовища в умовах сучасного освітньо-виховного процесу ЗДО;

- зростаючим усвідомленням родини та держави у пріоритетності здоров'я для суб'єктів освітнього процесу ЗДО як стрижневого компонента особистості, що дозволяє забезпечити формування здорового підростаючого покоління та недостатнім методичним забезпеченням педагогічних працівників процесу створення здоров'язбережувального середовища як складової іміджу ЗДО;

- прогресивними тенденціями збільшення розуміння батьками важливості дошкільної освіти в процесі збереження й зміцнення здоров'я дітей та відсутністю необхідної спрямованої діяльності фахівців дошкільної освіти на пошук ефективних технологій, що є складовими іміджу ЗДО;

Ураховуючи гостроту соціальної потреби вирішення даних суперечностей, важливість практичного значення проблеми, її недостатня розробка і розуміння її теоретичних аспектів зумовили вибір теми кваліфікаційної роботи: «Педагогічні умови створення здоров'язбережувального середовища як складової іміджу закладу дошкільної освіти».

Мета дослідження: передбачає теоретичне обґрунтування та експериментальну перевірку педагогічних умов створення здоров'язбережувального середовища як складової іміджу ЗДО.

У відповідності до поставленої мети сформульовано такі **завдання дослідження:**

1. Проаналізувати стан проблеми створення здоров'язбережувального середовища як складової іміджу закладу дошкільної освіти психолого-педагогічній літературі вітчизняних та зарубіжних авторів.

2. Розкрити структурні компоненти, критерії, показники та охарактеризувати рівні створення здоров'язбережувального середовища як складової іміджу закладу дошкільної освіти.

3. Теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність педагогічних умов створення здоров'язбережувального середовища в закладі дошкільної освіти.

Об'єкт дослідження – процес створення здоров'язбережувального середовища як складової іміджу закладу дошкільної освіти.

Предмет дослідження – педагогічні умови створення здоров'язбережувального середовища як складової педагогічного іміджу закладу дошкільної освіти.

Дослідно-експериментальна робота здійснювалася в три етапи.

На першому етапі (вересень-листопад 2019 р.) – здійснено аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження. Розроблено систему експериментальної роботи, проведено констатувальний експеримент.

На другому етапі (листопад 2019р. – вересень 2020р.) – відбувався формувальний експеримент, перевірка педагогічних умов щодо створення здоров'язберезувального середовища в ЗДО, фіксувались та аналізувалися спостереження, анкетування.

На третьому етапі (жовтень-листопад 2020 р.) – проведено контрольний зріз, здійснено узагальнення й систематизацію наукової інформації, результатів дослідно-експериментальної роботи.

Теоретичні засади дослідження становлять наукові роботи в галузі теорії й практики виховання, навчання дітей дошкільного віку на засадах здорового способу життя (Т. Бойченко, Е. Вільчковський, Г. Григоренко, Н. Денисенко, Т. Книш), системної природи здоров'я та здорового способу життя (М. Амосов, І. Брехман, Г. Воскобойнікова, Н. Гавриш, В. Горащука, С. Грищенко, А. Кошель, О. Курок, А. Міненко, М. Носко, С. Петренко Л. Сущенко та ін.); положення програмних, державних, що визначають шляхи та засоби формування здорового способу життя молоді України.

Відповідно до поставлених завдань було використано комплекс **методів дослідження**: *теоретичні* – аналіз, синтез та узагальнення джерельної бази для з'ясування стану розробки проблеми в філософській, психолого-педагогічній, культурологічній, валеологічній літературі з теми дослідження; порівняння і узагальнення отриманої інформації з метою системного аналізу при обґрунтуванні педагогічних умов створення здоров'язберігаючого середовища як складової іміджу ЗДО; *емпіричні* – діагностичні (анкетування, інтерв'ювання, бесіди,) педагогічний експеримент з метою апробації ефективності запропонованих педагогічних умов створення здоров'язберігаючого середовища як складової іміджу ЗДО; порівняльний аналіз сформованості їхньої готовності до означеного явища.

- методи математичної статистики – збір, математична обробка результатів дослідження, їхній якісний та кількісний аналіз, відображення в табличних і графічних формах з метою фіксації й узагальнення показників результативності дослідно-експериментального дослідження.

Теоретичне значення одержаних результатів дослідження полягає:

– уточнено особливості створення здоров'язберігаючого середовища як складової іміджу ЗДО;

– обґрунтовано та експериментально перевірено впроваджені педагогічні умови створення здоров'язберігаючого середовища як складової іміджу ЗДО.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в тому, що розроблено дидактико-методичне забезпечення процесу створення здоров'язбережувального середовища як складової іміджу ЗДО; впровадженні в освітній процес ЗДО навчально-методичного посібника «Формування ціннісного ставлення дітей дошкільного віку до свого здоров'я» для студентів та викладачів ЗВО та батьків.

Отримані результати дослідження можуть бути корисні викладачами ЗВО для удосконалення процесу професійної підготовки фахівців ДО, вдосконалення змістово-методичного забезпечення різних видів педагогічної практики, розроблення методичних рекомендацій, підручників, навчально-методичних посібників з проблеми створення здоров'язбережувального середовища як складової іміджу закладу дошкільної освіти.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дослідження обговорено під час: міжнародної науково-практичної конференції «Global and Regional Aspects of Sustainable Development» (October 26-28, 2020) in Copenhagen, Denmark.

Публікації. Основні результати дослідження висвітлено в 3 публікаціях автора, із них 1 публікація – в міжнародному періодичному науковому виданні для вчених та викладачів, які займаються вищою освітою та 2 – навчально-методичних посібника.

Структура магістерської роботи зумовлена логікою дослідження та складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (111 найменування, що охоплюють 11 сторінок) і 7 додатків. Загальний обсяг магістерської роботи становить 149 сторінок. Основний текст дослідження викладено на 110 сторінках. Робота містить 7 таблиць, 2 рисунки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТВОРЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК СКЛАДОВОЇ ІМІДЖУ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

1.1. Аналіз науково-педагогічної літератури щодо створення іміджу закладу дошкільної освіти в психолого-педагогічній літературі

Початок ХХІ ст. в Україні позначений вагомими політичними, економічними та соціальними змінами. Ринкова система стосунків істотно змінила психологію суспільства, його пріоритети й систему вартостей, вплинула на всі сфери життя й, зокрема, освіту. У сьогоденні це характеризується модернізацією її змісту, форм і методів, розробкою та апробацією новітніх освітньо-психологічних технологій, появою нових типів освітніх закладів, зокрема дошкільних. Зазначені зміни, у свою чергу, вимагають постійної праці керівника над власним позитивним іміджем як віддзеркаленням іміджу самого закладу освіти, а також вражень, думок і суджень усіх учасників педагогічного процесу, здійснюваного в ньому. До сфери цієї діяльності впевнено входить низка важливих понять: ринок, маркетинг, бізнес, конкуренція, сфера послуг тощо.

Такі науковці, як С. Аминтаєва, М. Апраксина, Е. Бекетова, Л. Жарікова, А. Калюжний, Е. Петрова, Н. Тарасенко, В. Шепель, В. Черепанова, розробили ключові поняття, пов'язані з терміном «імідж» та надали можливість виділити нову галузь педагогічної науки – педагогічну іміджологію. Мета педагогічної іміджології полягає в тому, щоб науково обґрунтованим дослідницьким шляхом побудувати програму впровадження й реалізації іміджових атрибутів педагога, а також сформулювати образ сучасного ЗДО [46; 59; 61].

Новітній онлайн-словник української мови розкриває поняття імідж як громадська думка, уявлення про когось, щось; репутація, образ. Власне, імідж – це образ особи (зокрема її вигляд і манера поведінки) спрямований на формування громадської думки чи уявлення про неї [80].

Зазначимо, в Україні нині помітно активізувалася проблема науки й мистецтва паблік рілейшнз (PR, або піар). Зокрема, поширюється думка, що саме створення іміджу («імідж» – майстерність) є головним завданням, навіть основою основ цієї системи [61].

Нині поняття «імідж» міцно ввійшло не лише у політичний, а й освітній сленг головним чином тому, що імідж впливає на відносини людей і на ефективність їхньої спільної роботи в навчальному закладі. У маркетинговій літературі для характеристики іміджу використовують різні визначення: реальний, традиційний, позитивний, ідеалізований, новий (оновлений), найчастіше - бажаний, сприятливий імідж. Імідж – це уявлення про людину, товар чи інститут, яке цілеспрямовано формується в масовій свідомості за допомогою реклами або пропаганди [59].

Поняття «сучасний» є підсумковою, комплексною оцінкою, що стосується багатьох вимірів діяльності ЗДО і завжди виступає як єдність об'єктивного (реальних фактів, характеристик, показників якості роботи) та суб'єктивного (поглядів, думок, уявлень різних людей про неї). У першому випадку йдеться про реальну відповідність діяльності ЗДО високим стандартам якості, зафіксовану експертами, у другому – про бачення його таким очима різних людей.

Сьогодні до нашого вжитку дедалі частіше входять терміни якісна освіта, стандарт, норма, компетентність, експерт, експертиза, моніторинг, імідж тощо, які безпосередньо стосуються оцінки діяльності сучасного ЗДО. Називаючи заклад дошкільної освіти сучасним, мають на увазі «дуже хороший», при цьому виділяють такі основні характеристики:

- багатий, має просторі та світлі приміщення, гарний інтер'єр, сучасне обладнання, зручні меблі, різноманітні іграшки та дидактичні матеріали в достатній кількості;

- має незаплямовану репутацію протягом тривалого часу;

- у ньому працюють порядні, чесні, справедливі, щирі люди;

- у ньому затишно, добре доглядають дітей, дбають про їхнє здоров'я;

- працює стабільно, організовано, ритмічно;
- дбає про підготовку до школи, про те, щоб дати дитині знання, уміння, навички з навчальної діяльності (математики, мови, читання тощо);
- відомий висококваліфікованими фахівцями, майстрами своєї справи;
- надійний, перевірений часом, якому можна довірити найдорожче – свою дитину;
- характеризується позитивним психологічним кліматом, дружніми стосунками в колективі, чуйним ставленням до малюків;
- у роботі застосовуються інноваційні підходи, експеримент;
- у ньому створено розвивальне середовище для формування в дітей життєвої компетентності, освітньо-виховний процес наближений до реального життя;
- незвичайний, не схожий на інші, кращий за них, викликає захоплення, подив, шану;
- прагне встигати за часом: у ньому навчають іноземної мови, ознайомлюють з азами комп'ютерної грамоти, уводять дитину в сучасний інформаційний простір [59].

Узагальнивши наведену інформацію, можна зробити висновок, що в оцінці сучасного закладу дошкільної освіти центром відліку є кілька основних характеристик. Визначальною є культура садка, загальна атмосфера в ньому, що створюється спільними зусиллями всіх учасників освітнього процесу та формується в результаті інтеграції досвіду вихователів та адаптації закладу до вимог і потреб суспільства й держави. Одне з перших місць в оцінці діяльності закладу дошкільної освіти посідає турбота про здоров'я та розвиток дитини, наявність педагогів-професіоналів, сучасне обладнання приміщень та ігрових майданчиків [69].

Сьогодні більшість провідних фахівців розуміють під освітою процес окультурення життєдіяльності особистості, формування її духовного обличчя. Отже, головним у оцінці ефективності дошкільної освіти є не обсяг набутих дитиною знань, а поєднання їх з особистісними якостями, умінням

застосовувати свої знання в житті. Якісна дошкільна освіта має слугувати захистом проти знеособлення дитини, ігнорування її індивідуальності.

Розмірковуючи, який ЗДО може вважатися сучасним, не можна обминути й питання норми, оскільки з нею пов'язана процедура контролю та оцінки розвитку, вихованості та навченості дошкільника, ефективності діяльності педагога. За визначенням провідних психологів, норма не є характеристикою середньостатистичного рівня розвитку в дитини певної здібності або системи знань, умінь, навичок. Вона – радше вказівка на можливість досягти вищих за наявні в неї на даний момент результатів. Сам процес розвитку є нормою й цінністю! Норма – це не те середнє, що є, а те краще, що можливе для конкретної дитини за відповідних умов [59].

Новий час ставить нові вимоги до ЗДО. З огляду на це великого значення набувають репутація, імідж закладу дошкільної освіти, сформовані зусиллями всіх членів педагогічного колективу. Кожному конкретному ЗДО його імідж потрібний для того, щоб впливати на безпосередні почуття батьків майбутніх вихованців [88].

Під іміджем закладу дошкільної освіти, зазвичай, мається на увазі той узагальнений портрет, який створюється в уяві різних суспільних груп. Тобто йдеться про його окремі складові та співвідношення між ними.

Науковці Т. Живаєва, О. Кононко, К. Крутій, Н. Погрібняк у своїх дослідженнях розкривають особливості формування іміджу в ЗДО [59].

Важливою складовою іміджу сучасного ЗДО є турбота про збереження і зміцнення здоров'я вихованців, створення умов для їхнього повноцінного фізичного й психологічного розвитку. Стратегічними завданнями дошкільної освіти, визначеними в Законі України «Про дошкільну освіту», Національній доктрині розвитку освіти України в XXI столітті, передбачено не тільки збереження і зміцнення здоров'я, а й активне формування основ здорового способу життя в дітей, починаючи з раннього віку. Реалізація цього завдання передбачає впровадження в практику сучасного дошкільного навчального закладу здоров'язбережувальних технологій, які є важливим складовим

елементом здоров'язбережувального середовища і включають взаємозв'язок та взаємодію всіх чинників педагогічного процесу, спрямованих на збереження та зміцнення здоров'я дитини на всіх етапах її розвитку та виховання.

Існують також інші підходи до питань формування іміджу – зокрема управлінський, запропонований П. Стоуксом, президентом фірми з питань управління «Струкс, Вуд енд Асоційтс». На його думку, імідж корпорації має будуватися на трьох основних засадах: корпорація як особистість зі своєю репутацією та сутністю.

Імідж закладу дошкільної освіти – це цілісний образ, що складається з багатьох чинників. Над його створенням можуть працювати психологи, фахівці PR, рекламисти, соціологи, хореографи, стилісти, візажисти, продюсери (але це – у майбутньому...). Тоді як у сучасних умовах позитивний імідж впливає на ставлення громадськості, викликає повагу, позитивні емоції. При сприйнятті іміджу закладу дошкільної освіти людина, у першу чергу, спирається на свій життєвий досвід, стереотипи, цінності й певні моральні принципи [60].

Під іміджем закладу дошкільної освіти ми розуміємо емоційно забарвлений, зазвичай свідомо сформований образ закладу, наділений цілеспрямовано заданими характеристиками та покликаний чинити певний психологічний вплив на конкретні групи соціуму. Для формування позитивного іміджу закладу дошкільної освіти важливі всі аспекти його діяльності. Також необхідно пам'ятати, що імідж – явище корпоративне і залежить від дій усіх членів колективу. Отже, кожен працівник закладу дошкільної освіти має вносити свій вклад у реалізацію окремих складових іміджу, що перебувають у його компетенції, зокрема: розроблення конкурентоспроможних освітніх програм; просування їх на освітній ринок; організація освітнього процесу відповідно до сучасних вимог [59].

Формування іміджу закладу дошкільної освіти – це процес, у ході якого створюється якийсь спланований образ на основі наявних ресурсів. Метою

створення іміджу є підвищення конкурентноздатності, залучення інвестицій, встановлення та розширення партнерських зв'язків. Формування позитивного іміджу передбачає різні форми діяльності зі створення як зовнішніх, так і внутрішніх його складових [60].

Зовнішній імідж закладу дошкільної освіти – назва, оформлення приміщень і території, імідж персоналу тощо – символи, які асоціюються з дошкільним закладом у свідомості людей та створюють у них певний настрій. Перше враження від закладу дошкільної освіти пов'язане саме з цим аспектом іміджу [55].

Важливим аспектом формування доброї думки про дошкільний заклад є створення його привабливого зовнішнього іміджу – візуального образу, який цільова аудиторія упізнає за певними атрибутами. Вдало створений візуальний образ дає змогу ЗДО посісти належне місце на ринку освітніх послуг. Потрібно приділяти належну увагу формуванню зовнішнього іміджу, зокрема таким його елементам, як:

- логотип (відбиває назву закладу дошкільної освіти), який доцільно подавати в оформленні таких об'єктів:
 - вивіска на будівлі;
 - канцтовари, деякі ділові папери й документи (папка для ділових паперів завідувача, фірмові бланки, дипломи тощо);
 - іміджева продукція (календарі, вітальні листівки, запрошення, повітряні кульки до свят);
 - рекламні інформаційні матеріали (листівки, бюлетені, буклети);
 - літопис закладу дошкільної освіти;
 - книга відгуків для батьків і гостей ЗДО;
 - бейдж, де зазначають ім'я, по батькові, прізвище та посаду працівника;
 - газета закладу дошкільної освіти (її назва має відповідати назві ЗДО, а саме видання має містити різні розділи для найповнішого ознайомлення батьків із діяльністю закладу дошкільної освіти);

- PR-заходи – проведення днів відкритих дверей і презентацій, участь у спеціалізованих виставках, ярмарках тощо;
- публікації про досягнення закладу дошкільної освіти в ЗМІ;
- візуальні комунікації:
- манера спілкування працівників закладу дошкільної освіти з батьками, дітьми, колегами;
- стиль поведінки працівників закладу дошкільної освіти в робочій обстановці та на публіці;
- дотримання педагогами норм ділового етикету та професійної етики;
- мовленнєва культура працівників закладу дошкільної освіти;
- зовнішній вигляд працівників закладу дошкільної освіти (одяг, зачіски, макіяж, манікюр, аксесуари та ін.);
- друкована символіка;
- рекламні ролики, презентаційні фільми;
- сайт закладу дошкільної освіти;
- зовнішній вигляд будівлі, упорядженість території закладу дошкільної освіти;
- фірмовий колір (по можливості має застосовуватися в усіх елементах зовнішнього іміджу закладу дошкільної освіти, сприяє його високій пізнаваності) [55].

Невідчутний імідж відображується у відчуттях, зворотній реакції батьків і дітей на відчутний, зовнішній і внутрішній, імідж. Він визначається ступенем задоволеності батьків і бажанням дітей відвідувати дошкільний навчальний заклад.

Внутрішній імідж – це погляд на дошкільний заклад очима педагогів, а також очима батьків і дітей під час спілкування з ним. Він проявляється в ставленні педагогів до роботи, їх ентузіазмі та відданості дошкільному закладу й базується на своєрідності внутрішнього простору, що складається з організаційної філософії та культури керівника і батьків вихованців [88].

Аналіз кількох технологій формування іміджу організації, розроблених різними авторами (Л. Даниленко, М. Піскунов, М. Самохін та ін.), дає підстави вважати, що алгоритм створення іміджу може містити:

- виявлення в соціальних груп, зацікавлених у наданні освітніх послуг, їхніх уявлень про ЗДО;
- виявлення актуальних проблем і очікувань аудиторії;
- конструювання, розробка стратегії формування іміджу;
- безпосереднє формування іміджу;
- контроль проміжних результатів, коригування;
- моніторинг сформованого іміджу.

Формування дитячого колективу з його «системою перспективних ліній» і відчуттям «завтрашньої радості», скріпленого «соціальним клеєм» із працездатності, відповідальності, свідомої дисципліни в ім'я спільної важливої справи, – ось, на погляд І. Зуєвської, одна з найважливіших умов створення власного імені, власного обличчя освітнього закладу [53].

Факторами формування іміджу закладу дошкільної освіти є:

- рух до мети - шлях формування відмінностей, що відрізняють дану установу від інших (спеціалізація, спрямованість закладу дошкільної освіти тощо);
- виділення найбільш привабливих характеристик закладу дошкільної освіти ;
- активне використання символів у процесі створення візуальних характеристик (емблема, прапор, гімн);
- активне управління процесами масової комунікації (рекламування через виступ на телебаченні, газетні статті, випуск закладом друкованої газети);
- автономний вид одягу (своя форма);
- боротьба з негативними комунікаціями (чутками) [60].

На думку Н. Погрібняк, формування іміджу закладу дошкільної освіти ґрунтується на таких засадових характеристиках, як особистість, репутація, сутність.

Особистість. Батькам необхідно пропонувати освітні послуги якомога з кращого боку. Тут важливим є суто зовнішні ознаки: естетика приміщення, упорядкування території, наявність сучасного обладнання, стиль спілкування адміністрації з колективом, а також самих його членів.

Репутація. У процесі створення позитивної репутації доцільно показати престижність закладу дошкільної освіти, поширювати нову інформацію про нього. При цьому береться до уваги те, що батькам уже відомо щось про дошкільний заклад.

Сутність закладу дошкільної освіти вимагає висвітлення справжнього змісту освітніх послуг. При цьому рекламу має здійснювати не сам дошкільний заклад, а органи управління, батьки, учителі [111].

Необхідність формування іміджу ЗДО визначається такими причинами: по-перше, складна демографічна ситуація (особливо в малих містах) посилює конкуренцію серед ЗДО одній території у боротьбі за набір дітей, по-друге, сильний позитивний імідж полегшує доступ ЗДО до кращих ресурсів (з можливих – фінансових, інформаційних, людських тощо), по-третє, маючи сформований позитивний імідж, ЗДО за інших рівних умов є більш привабливим для педагогів, тому що є здатним більшою мірою забезпечити стабільність, задоволеність працею і професійний розвиток, по-четверте, стійкий позитивний імідж дає ефект надбання ЗДО певної сили в тому сенсі, що є запорукою довіри до всього що, відбувається в стінах конкретного закладу.

Заклад дошкільної освіти як і будь-які інші організації, проходить упродовж своєї діяльності чотири етапи: формування, утвердження на певних позиціях; інноваційна діяльність, трансформація, що призводить або до відмирання, або до чергового інноваційного витка. Вочевидь, що кожному етапу повинна відповідати своя іміджева політика закладу дошкільної освіти,

як зовнішня, так і внутрішня. Зовнішній позитивний імідж – це узгодженість усіх елементів комунікації ЗДО, передає основну ідею, що викликає сприятливий відгук, який збільшує ступінь довіри оточення [59].

Для його створення необхідні: розробка (або коригування) візуальних та діяльнісних елементів зовнішньої атрибутики для демонстрації духу спільності, корпоративності, єднання; формування впізнаваного образу на ринку освітніх послуг; рекламна продукція, яка випускається ЗДО і робить акцент на унікальність пропонованих послуг, підкреслюючи їх якість.

Головними суб'єктами формування іміджу ЗДО є завідувач, педагоги і співробітники, а також в силу зворотнього зв'язку – різні соціальні групи, зацікавлені в наданні освітніх послуг. До цих груп відносяться: діти та їхні батьки, працівники установ додаткової освіти, що надають освітні послуги паралельно із ЗДО (гуртки, секції тощо); педагоги початкової школи, які приймають випускників; працівники органів управління освітою; місцеві жителі [60].

Можна виокремити постійні та змінні складові позитивного іміджу закладу дошкільної освіти. До числа постійних іміджу відносяться:

- чітке визначення педагогічним колективом візії, місії, та концепції закладу дошкільної освіти;
- оптимістичний настрій і доброзичливий мікроклімат у педагогічному та дитячому колективах;
- педагогічна, соціальна і управлінська компетентність співробітників;
- сформований образ керівника-професіонала, лідера, особистості яскравої, захопленої, яка має неформальний авторитет, здатної надихнути колектив на досягнення високої мети;
- ефективна організаційна культура закладу, що включає колективні норми, цінності, певну філософію управління, увесь спектр поглядів, відносин, що визначають специфіку поведінки колективу в цілому;
- якість освітніх послуг;
- зв'язки закладу дошкільної освіти з різними соціальними інститутами;

– турбота адміністрації про надання своєчасної актуальної психологічної допомоги окремим учасникам освітнього процесу (тим чи іншим дітям, молодим спеціалістам, які відчують труднощі, батькам та ін.);

– наявність яскравої зовнішньої символіки.

До числа змінних іміджу можна віднести:

– зміст місії й пріоритети закладу дошкільної освіти;

– види освітніх послуг;

– матеріальну базу закладу дошкільної освіти.

Отже, у роботі над створенням стійкого позитивного іміджу закладу дошкільної освіти необхідно першорядне значення надавати, насамперед, незмінним і постійним компонентам [60].

На наш погляд, з позиції управління ЗДО виявлені складові умовно можна згрупувати в такі блоки:

– комфортність середовища;

– якість освітніх послуг;

– позитивний образ керівника та педагогічного колективу;

– яскрава зовнішня атрибутика (наявність зовнішньої символіки, традицій, ритуалів тощо).

У літературі з освітнього менеджменту подано такі основні етапи формування іміджу:

– аналіз зовнішнього середовища;

– з'ясування цільової групи, до якої буде звернено імідж;

– аналіз внутрішніх ресурсів;

– визначення завдань та їх класифікація (змістовні, організаційно-результативні тощо);

– мотивація учасників проекту;

– рольовий розподіл (хто и чим буде перейматися);

– виявлення співвідношення між складовими іміджу: науковий, освітній, громадський імідж тощо;

– визначення принципів формування іміджу;

- розробка технології формування кожної складової іміджу;
- аналіз відповідності отриманого іміджу з бажаним результатом.

Вплив педагогічного колективу на сприйняття іміджу закладу дошкільної освіти незаперечний. Насамперед звертається увага на розбіжність у думках працівників ЗДО, які перебувають на різних щаблях штатного розкладу: керівників та підлеглих, адміністративного й виробничого персоналу, педагогів і технічних працівників. Зважають і на те, що всередині кожної з цих груп також існують істотні розбіжності залежно від досвіду роботи, рівня освіти, особистих планів працівників. Отже, спосіб взаємодії та форми спілкування різних особистостей у колективі, методи, за допомогою яких керівництво знаходить спільну мову з підлеглими, формують ту культурну атмосферу, яка й впливає на думку сторонніх осіб про цей дошкільний заклад.

Імідж закладу дошкільної освіти – це стихійно й цілеспрямовано сконструйований образ освітнього закладу, який покликаний завоювати суспільне визнання, довіру й симпатії батьків вихованців. Зовнішнє (батьків вихованців) і внутрішнє (персоналу) визнання закладу – це переконливий показник поважного ставлення до освітньої установи. Чим більш значущою є соціальна маса, яка підтримує зв'язок з колективом закладу дошкільної освіти, тим вищий його престиж, що є гарантією утвердження гідного іміджу дошкільної установи в цілому.

Т. Живаєва виділяє такі складові іміджу закладу дошкільної освіти:

- імідж персоналу (зовнішній вигляд, культура, рівень професіоналізму, лояльність до цього закладу, комунікативні вміння, володіння технікою ділового спілкування);
- стиль управління, якого дотримується керівник (демократизація цього процесу, формування команди);
- рівень корпоративної культури колективу (система цінностей, вірувань, переконань, правил, традицій, що існують у закладі й визначають поведінку кожного працівника);

– забезпечення зворотного зв'язку з батьками (батьківські збори, бюлетені, анкетування, спільна участь у святах тощо) [46, с. 19].

Л. Загородня, С. Тітаренко, Г. Барсуковська вважають, що імідж закладу дошкільної освіти має такі складові: середовищний імідж, імідж колективу й кожного члена зокрема, імідж завідувача [47].

На створення позитивного середовищного іміджу закладу дошкільної освіти впливає оформлення й наповнення кабінетів завідувача й методичного, оформлення фойє, групових кімнат, ігрових та фізкультурного майданчиків, тренажерних залів.

У дошкільному закладі має бути все необхідне для занять з фізичної культури, а саме: обладнаний фізкультурний майданчик, який би відповідав санітарно-гігієнічним, педагогічним і естетичним вимогам, фізкультурна зала, басейн, ігрові майданчики. У групових кімнатах доцільно мати відповідним чином обладнані куточки усамітнення, релаксації, достатню кількість моторних іграшок тощо. Ефективним у ЗДО є створення фітобару, який залюбки відвідують діти будь-якої пори року [51].

У методичному кабінеті необхідно мати сучасні нормативні документи, що регулюють роботу закладу дошкільної освіти з фізичного виховання, зокрема, Інструкцію з організації охорони життя й здоров'я дітей у закладах дошкільної освіти [54]; лист МОН України «Про здійснення контролю за організацією харчування дітей у закладах дошкільної освіти» [92]; Фізичний розвиток дітей в умовах закладу дошкільної освіти: Методичні рекомендації Міністерства освіти і науки України [103]; рекомендації щодо науково-методичного забезпечення фізичного виховання дошкільнят [36] тощо, а також методичні матеріали: програми з фізичного виховання дошкільників, плани роботи фізінструктора, вихователів, роботи спортивних секцій; матеріали передового педагогічного досвіду в галузі фізичного виховання; розробки сценаріїв спортивних свят, розваг, піших переходів тощо; грамоти та дипломи педагогічних працівників закладу за участь у конкурсах, а також нагороди вихованців.

Різноманітне фізкультурне обладнання для оснащення фізкультурних, фізкультурно-музичних, тренажерних залів, басейнів, фізкультурних і групових майданчиків та ділянки, спортивний інвентар є ваговою складовою загального предметного середовища і водночас іміджу закладу дошкільної освіти. Головна вимога до фізкультурного обладнання – забезпечити безпеку під час виконання вправ, виключити можливості дитячого травматизму та нещасних випадків. У підборі предметів фізкультурного та спортивно-ігрового обладнання передусім ураховують вікові особливості вихованців.

У практиці роботи ЗДО широко використовується поряд зі стандартним нестандартне фізкультурне обладнання, що завдяки незвичайним формам, яскравому кольору дозволяє підвищити інтерес дітей до занять фізичною культурою і якісно виконувати завдання з фізичного виховання, зокрема урізноманітнювати способи та форми організації рухової діяльності, зміцнювати здоров'я, доцільно підвищувати фізичні навантаження. Цікаві ідеї щодо нестандартного обладнання може генерувати й сам колектив закладу чи запозичувати їх у своїх колег, досвід яких презентується у фахових виданнях [15; 68; 82; 86; 87; 102].

Створюючи нестандартне обладнання, слід ураховувати особливості психічних процесів вихованців, їх життєвий досвід, рівень пізнавальної діяльності й фізичні можливості. Цікавим прикладом такого нестандартного обладнання є дуги – «гусенички» з кольоровими стрічками на вигнутих спинках, батуту: «Жабка», «Черепашка»; обладнання-фігурки для різних видів метання: «Веселі блазні» – для метання обручів «Ведмедик» із бочкою або «Білочка» із кошиком-для метання маленьких м'ячів; «Гусінь» із кільцями – для метання у вертикальну ціль; «Вовчик-братик» із кошиком-сіткою – для навчання елементам баскетболу; доріжки-бруски, доріжки-драбинки, доріжки-змійки. На думку розробника нестандартного обладнання О. Ворончук, усе обладнання має презентуватися дітям через загадки, ігрові ситуації, бесіди, казки, що, безперечно, підвищить інтерес і викличе бажання його використовувати.

Щоб підвищити інтерес батьків вихованців до проблеми фізичного виховання, вихователям необхідно грамотно презентувати свої досягнення в цьому напрямі. Наповнити середовище ЗДО фізкультурним обладнанням недостатньо. Батьки мають упевнитися в тому, що воно дійсно використовується й дає позитивні результати. Для цього час від часу у фойє можна розміщувати фотографії, які фіксують дітей під час фізкультурних занять, гімнастики, рухливих і спортивних ігор, фізкультурних свят і розваг. На батьківських зборах можна показати фрагменти відеозйомки фізкультурного заняття, пішого переходу, тощо з необхідними педагогічними коментарями. Познайомивши батьків із фізкультурним обладнанням (стандартним і нестандартним), його призначенням, можна оголосити конкурс на розроблення креслення, малюнків нестандартного обладнання. Найкращі, найвдаліші зразки можна запропонувати виготовити колективно.

Для небайдужих турботливих батьків буде цікавою інформація про раціональне харчування дитини, яку вихователь може оформити й розмістити поряд із меню. Це можуть бути повідомлення про значення вітамінів, білків, жирів, амінокислот у фізичному й психічному розвитку малюка, їх співвідношення в добовому раціоні дитини певного віку. При цьому інформації не повинно бути багато, її слід подавати доступно, лаконічно, максимально переконливо, яскраво. Наприклад, заголовок повідомлення може бути таким: «Здоровою шкірою й чудовим зором завдячуємо вітамініві А». Далі можна детальніше розповісти про роль вітаміну у формуванні захисних властивостей шкіри й слизових оболонок дихальної, травної й сечостатевої систем людини, а також його вплив на функції сітківки ока. Закінчити повідомлення можна переліком продуктів, у яких міститься вітамін А.

Коли говоримо про здоров'я людини, маємо на увазі всі його компоненти: фізичне, психічне, соціальне й духовне. Гарним засобом впливу на психічне самопочуття дитини є доцільно й грамотно обладнаний куточок усамітнення. Це не просто окраса групової кімнати чи обов'язковий її

елемент – він має стати дієвим засобом регуляції самопочуття вихованця. Перш ніж наповнювати цей куточок, вихователь повинен гарно вивчити інтереси й уподобання вихованців. Педагог має напевне знати, що саме може дитину розвеселити, відволікти від сумних думок, заспокоїти: улюблена книжка з яскравими ілюстраціями, книжка-розмальовка, чистий альбом з олівцями, пластилін, м'яка іграшка чи подушечка, пазли чи лялька, пакетики-секретики. Дитині важко носити в собі біль, образу, чужі секрети, тому на допомогу їй можуть прийти пакетики-секретики – це паперові (можна їх виготовити із кольорового паперу) пакетики. Усамітнившись, дитина може пакетику пошепки розповісти про свою образу, потім закрити його міцно й викинути в смітничку. Зрозуміло, що вихователь має розповісти дітям про призначення куточка усамітнення й запропонувати той спосіб «налагодження» свого настрою, який найбільше підходить конкретному вихованцеві.

Імідж колективу закладу дошкільної освіти складається з іміджу кожного члена й вихователя в першу чергу. Імідж вихователя – це символічний образ суб'єкта педагогічної діяльності, створюваний у процесі суб'єкт-суб'єктної взаємодії педагога з учасниками цілісного освітнього процесу в дошкільному закладі.

Імідж вихователя розкривається у двох планах: 1) з погляду вимог до вихователя з боку суспільства – яким має бути педагог як просвітитель і носій соціального досвіду; 2) з позицій самого вихователя – яким він прагне презентувати себе дітям, їхнім батькам, колегам, що він хоче заявити про себе суспільству. Кожен вихователь має зовнішній і внутрішній імідж. Зовнішній імідж – це сприйняття вихователя батьками вихованців, громадськістю. Внутрішній імідж – це сприйняття вихователя колегами, керівником закладу. На створення зовнішнього і внутрішнього іміджу вихователя важливий вплив має рівень його педагогічної майстерності, зокрема таких її складових, як професійні знання і вміння.

Імідж керівника – це продовження іміджу його установи й навпаки. Одна з умов успіху серед громадськості – створення в її уяві іміджу керівника закладу як упевненої в собі людини, яка вміє поводитися в товаристві, не викликаючи зневаги до себе; людини, яка дотримується чотирьох основних правил спілкування: увічливості, природності, гідності, тактовності [89, с. 11]. Імідж керівника, як і вихователя, є зовнішнім і внутрішнім. *Зовнішній імідж* – це сприйняття керівника зовнішнім середовищем, тобто суспільством загалом і тими людьми, які впливають на життєдіяльність і розвиток закладу дошкільної освіти. Зовнішні вияви іміджу – самопрезентація шляхом створення привабливої зовнішності, володіння психотехнікою, вербальною і невербальною комунікацією, володіння професійними вміннями, у тому числі й умінням керівництва колективом. Зовнішність завідувача має свідчити про здоровий спосіб життя й бажання його пропагувати. *Внутрішній імідж* – це сприйняття керівника працівниками установи. Керівник має прагнути сформувати позитивну думку про себе в працівників, оскільки вона впливає на злагоджену роботу всього колективу. Прояви внутрішнього іміджу – темперамент, характер, педагогічна спрямованість, задатки, самооцінка, професійні знання тощо.

Важливо уникати суперечностей між зовнішнім і внутрішнім іміджем. Керівник закладу дошкільної освіти має ефективно управляти педагогічним колективом у цілому й у вирішенні питань фізичного виховання зокрема; чітко визначати професійну мету; об'єднувати людей, підтримувати їхню ініціативу; професійно вирішувати творчі й деструктивні конфліктні ситуації [66]; уміти якнайкраще демонструвати свої особисті якості; бути постійно в пошуках нових шляхів реклами, удосконалювати свою майстерність.

Керівник закладу має цілеспрямовано управляти процесом створення іміджу закладу дошкільної освіти, оскільки саме він дбає про зовнішній вигляд вихователів; несе відповідальність за рівень готовності до проведення фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми й підвищення рівня педагогічної освіченості батьків вихованців; забезпечує систематичне підвищення

професійного рівня вихователів (курси підвищення кваліфікації, проведення педрад на актуальні теми фізичного виховання дошкільників, методичних семінарів-практикумів, конференцій, вивчення передового педагогічного досвіду, проведення творчих конкурсів фізкультурно-оздоровчого спрямування «Здоровий я і вся моя сім'я»); доцільно використовує систему заохочень членів колективу; організовує оптимальне матеріальне середовище для успішного вирішення завдань з фізичного виховання дітей; максимально використовує засоби поширення інформації про дошкільний заклад. Засобами поширення інформації про стан фізичного виховання в дошкільному закладі є виступи працівників ЗДО з важливих питань фізичного виховання дітей у ЗМІ, проведення «круглих столів» із залученням громадськості, трансляція відеофільмів про роботу колективу ЗДО чи передовий педагогічний досвід окремих вихователів на місцевому телебаченні. Саме завідувач несе відповідальність за створення й розвиток позитивного іміджу закладу дошкільної освіти, який може успішно вирішувати завдання з фізичного виховання дітей дошкільного віку.

Імідж закладу та його колективу ніколи не залишається сталим. Щоб відповідати новим вимогам часу, він має постійно змінюватися, уточнюватися, з урахуванням динамічних економічних, технічних, соціальних та демографічних процесів. Імідж через рекламу повинен систематично транслюватися громадськості й потенційним батькам вихованців. При цьому реклама іміджу закладу дошкільної освіти має бути зрозумілою, чесною, переконливою. Саме такий підхід до реклами робить імідж ЗДО соціально орієнтованим.

Отже, фундамент (ядро) іміджу закладу дошкільної освіти полягає у визначенні призначення закладу дошкільної освіти, ідеї його функціонування та розвитку, характеристик, що вирізняють його з-поміж інших дошкільних закладів [60].

Конкретний імідж закладу та його колективу ніколи не лишається постійним. Щоб відповідати новим вимогам часу, він має постійно

змінюватись, уточнюватись, а надто з розвитком економічних, технічних, соціальних та демографічних процесів. У тих закладах дошкільної освіти, які активно пропагують серед громадськості добру думку про себе, значно більше шансів на процвітання в умовах конкуренції, яка сьогодні загострюється внаслідок різкого зменшення дитячої народжуваності. Саме тому реклама іміджу ЗДО має бути безперервною. Коли ж вона послаблюється, дошкільний заклад може досить швидко зазнати реальних втрат від зниження рівня доброзичливого ставлення з боку громадськості, а також від скорочення кількості груп, внаслідок чого через кілька років падіння рейтингу пришвидшиться й досягне загрозливих розмірів.

Реклама здійснюється за допомогою засобів масової інформації – радіо, телебачення, преси. Однак більшість закладів дошкільної освіти майже не приділяють уваги організації подібної реклами: мовляв, краще жити тихо й нічим не вирізнятися з-поміж інших. Вони забувають, що нині аксіомою є положення: «Той, хто володіє ЗМІ, той має владу».

Саме тому сьогодні для сучасного керівника важливо знати, коли і як слід звертатися по допомогу до засобів масової інформації, зокрема до преси, яку часто називають «четвертою владою». Достоїнства друкованих ЗМІ формують особливу сферу діяльності так званого прес-релейшнз – зв'язку з пресою. Головна ознака такого зв'язку – обопільна співпраця друкованих ЗМІ з дошкільним навчальним закладом [69].

Засоби поширення інформації:

- інформаційні випуски про різні аспекти життєдіяльності ЗДО;
- «круглі столи» з тематикою, у якій зацікавлені як сам ЗДО, так і громадськість;
- відеофільми про різні події та аспекти щоденного життя ЗДО, про важливі події з творчого життя окремих педагогів;
- виступи працівників ЗДО із важливих для педагогічного колективу питань [69].

Реклама іміджу має відповідати певним загальним вимогам:

– вона має бути зрозумілою. Адже одним з головних завдань реклами є сприяння взаєморозумінню;

– вона має бути чесною. Якщо дошкільний заклад бажає, щоб йому повірили, реклама має бути відвертою й щирою, без будь-якої спроби ввести людей в оману;

– вона має переконувати. Це основне завдання реклами: не досить інформувати, слід ще й переконати людей.

Саме такий підхід до реклами робить імідж закладу дошкільної освітисоціально орієнтованим [60].

Отже, створення іміджу сучасного дитячого закладу дошкільної освіти - процес творчий і безупинний, він повинен відповідати розвитку суспільства. Тільки такий творчий підхід забезпечить привабливий образ сучасному навчальному закладу. Таким чином, імідж українського дитячого закладу дошкільної освіти, що відповідає сучасному етапу розвитку, є соціально спрямований, найвищою мірою демократичний образ закладу дошкільної освіти, головна задача якого полягає у формуванні всебічно розвинутої особистості, патріота своєї Батьківщини.

На нашу думку, створення іміджу закладу дошкільної освіти є однією із складових модернізації системи освіти й необхідним у формуванні освітньої установи.

1.2. Загальна характеристика створення здоров'язбережувального середовища дошкільного закладу дошкільної освіти

Інтенсифікація сучасного суспільства висуває нові вимоги до людини та її здоров'я. Зростає значущість і цінність здорового способу життя особистості в контексті формування культури здоров'я всієї нації. Результати медичних та соціологічних досліджень останніх років засвідчують стійку тенденцію до погіршення стану здоров'я дітей. Серед причин, що зумовлюють таку ситуацію, є несприятливі соціально-економічні, побутові умови; відсутність належних умов для активної рухової діяльності

особистості як у сім'ї, так і в навчальному закладі; незбалансоване харчування, формалізований підхід до загартування; порушення норм фізичної та розумової працездатності; недотримання санітарно-гігієнічного, повітряного, світлового режимів організації життя дитини. Однією з першопричин такого становища є протиріччя між потребами дітей та виховними засобами, що використовуються в педагогічному процесі. Для усунення цього протиріччя в педагогіці створюється новий напрям – здоров'язбережувальна освіта, в основу якої покладено ідею пріоритетності здоров'я суб'єктів педагогічного процесу як стержневого компонента особистості, що дозволяє забезпечити оптимальну життєдіяльність педагога та вихованців. Здоров'я як основа життєдіяльності людини становить складний та багаторівневий феномен, що охоплює фізіологічний, психологічний, соціальний та педагогічний компоненти. Останній розуміємо як формування здорового способу життя особистості з раннього дитинства. Одним із напрямів вирішення цієї проблеми є створення здоров'язбережувального простору в закладі дошкільної освіти [69].

Проблема збереження та зміцнення здоров'я дітей знайшла своє втілення в Законах України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Державній національній програмі «Освіта», Національній програмі «Діти України», Базовому компоненті дошкільної освіти України. Зокрема, у Законі України «Про дошкільну освіту» серед пріоритетних завдань розвитку дошкільної ланки освіти йдеться про збереження та зміцнення фізичного, психічного й духовного здоров'я дитини, у проекті Базового компоненту дошкільної освіти України одним із концептуальних підходів визначена турбота про фізичне та психічне здоров'я кожної дитини. Реалізація стратегічних оздоровчих завдань знайшла своє відображення у основних положеннях О. Кононко, у дослідженнях О. Богініч, Н. Денисенко, О. Дубогай, Л. Лохвицької та інших, в яких зазначається, що педагогічний процес має будуватися відповідно до реалізації завдань збереження та зміцнення здоров'я дітей [48-50; 88-91].

Спробу дати визначення поняттю «здоров'язбережувальне середовище» намагалися як російські, так і українські дослідники А. Сидоренко, Н. Рилова, Т. Овчинникова, Н. Денисенко, О. Богініч та ін.

М. Рунова розглядає поняття «здоров'язбережувальне середовище освітнього закладу» як сукупність управлінських, організаційних, освітньо-виховних умов, що спрямовані на збереження, формування та зміцнення всіх видів здоров'я дитини (фізичного, психічного, духовного та соціального) [94].

А. Сидоренко, досліджуючи стан здоров'я дітей інтернатного типу, визначає «здоров'язбережувальне освітнє середовище» як сукупність соціально-гігієнічних, психолого-педагогічних умов і фізіологічних факторів, які сприяють реалізації адаптивних можливостей індивіда, збереженню та зміцненню фізичного та психічного здоров'я вихованців і гармонійному розвитку їх особистості [96].

На думку російської вченої Т. Овчинникової, «здоров'язбережувальне середовище» – це предметне, комунікативне та оздоровче середовище, до якого відноситься господарська інфраструктура, матеріальне забезпечення навчальної та оздоровчої діяльності, умови спілкування дітей між собою та педагогом, форми та принципи навчальної та оздоровчої діяльності [83].

До цього середовища варто віднести й розташування меблів у групових кімнатах, створення різних осередків для організації цікавої рухової, художньо-творчої та трудової діяльності вихованців, освітлення приміщень, свіже повітря у них. У нашому розумінні, здоров'язбережувальне середовище – це такий безпечний для організму дитини освітній і життєвий простір, що охоплює всі сфери її життєдіяльності: «Природа», «Люди», «Я сам». Він також створює оптимальні, комфортні умови для особистісного зростання дошкільника та збереження його здоров'я.

До здоров'язбережувального середовища Т. Овчинникова додає другий – комунікативний компонент, тобто міжособистісні стосунки між суб'єктами педагогічного процесу, комплектування груп, їх наповнення, індивідуальні й

типологічні особливості дітей, якість підготовки фахівців, які здійснюють коригувальний процес, стосунки батьків і педагогів, їхнє уявлення про здоровий спосіб життя [83].

Поняття комунікативне середовище трактується як умови для спілкування дітей між собою, з педагогами та іншими людьми. Такими є різні види діяльності дітей: ігрова, навчальна, трудова та побутова. По суті, це сюжетно-рольові, рухливі, конструкторські, дидактичні, театралізовані та спортивні ігри, різні види занять, господарська, художня праця тощо. І, безумовно, до комунікативного середовища треба віднести побутові дії та гігієнічні процедури, під час яких також відбувається спілкування дошкільників.

Якщо спілкування дітей не має стресового характеру, то в міжособистісних контактах формуються не лише навички спілкування та етика поведінки, а й розвиваються сприймання дітей одне одним, розуміння мотивів поведінки інших людей, їхнього внутрішнього емоційного стану; виховуються емпатійні почуття (чутливість, ніжність, уважність, співчуття тощо). Саме з цих якостей складається моральність дитини, яка є показником її духовного та соціального здоров'я. Отже, таке комунікативне середовище забезпечує збереження здоров'я дошкільників як фізичне, психічне, так і соціальне, духовне.

Третім компонентом здоров'язбережувальної діяльності Т. Овчинникова вважає корекційно-розвивальне, оздоровче середовище – форми та принципи навчальної й оздоровчої діяльності. На нашу думку, третій компонент здоров'язбережувального середовища, за Т. Овчинниковою, уже передбачає не лише збереження здоров'я дошкільників, а і його формування, тому засоби, форми роботи з дітьми, методи та прийоми потрібно віднести до здоров'яформувального середовища, яке забезпечує здоров'яформувальний освітній процес у закладі дошкільної освіти. Це вже педагогіка здоров'я, яка спрямована на ознайомлення дітей з основами здорового способу життя (життя без хвороб); засвоєння різних умінь і навичок оздоровлення,

збереження, зміцнення та відновлення власного здоров'я. Вважаємо, що навчання та виховання дітей здоровому способу життя має стати інтегрованим процесом, що охоплює всі види дитячої діяльності (навчальну, ігрову, трудову, побутову) та всі режимні процеси [83].

Крім того, здоров'яформувальне середовище має включати корекційно-розвивальну та реабілітаційну діяльність. Адже без цього здоров'я дитини зберегти чи відновити неможливо. Однак використання лише форм і принципів у освітньо-виховному процесі не зробить його оздоровчим, здоров'яформувальним та здоров'язбережувальним. Вважаємо, що великий оздоровчий потенціал закладений у сучасних педагогічних особистісно-орієнтованих технологіях [37].

На відміну від Т. Овчинникової, український педагог Н. Денисенко вважала, що здоров'язбережувальне середовище має включати корекційно-розвивальну та реабілітаційну діяльність з використанням особистісно-орієнтованих технологій. Адже без цього здоров'я дитини відновити неможливо. Однак використання тільки форм і принципів у навчально-виховному процесі не зробить його оздоровчим, здоров'яформувальним та здоров'язбережувальним. Дослідниця вважала, що великий оздоровчий потенціал закладений у сучасних педагогічних особистісно-орієнтованих технологіях. Їх застосування сприяє тому, що під час навчально-виховного процесу (занять, ігор, праці) створюється нестресогенний психологічний мікроклімат, який сприяє саморегуляції дитини. Це такий психічний стан, коли імпульсивність, агресивність, тривожність перебувають у дитини в межах норми. Урівноважена ЦНС подає позитивні імпульси до внутрішніх органів та систем, які безперебійно виконують біологічні функції. Отже, в таких умовах діти спокійні, зосереджені, уважні, радісні, доброзичливі. Їхнє мислення та почуття мають саногенний характер, що спрямовує особистість на сприйняття довкілля, творчість, ціннісне ставлення до життя. Такий психічний та духовний стан дошкільнят позитивно позначається на їхньому фізичному здоров'ї [37].

Дослідниця О. Богініч вважає, що здоров'язбережувальне середовище - це середовище, в якому дитині приємно й безпечно знаходитися, що стимулює її розвиток, забезпечує комфортні умови для формування здоров'я і є оптимальним для її зростання, воно передбачає використання різних засобів та методів виховного впливу на дітей з урахуванням їхніх потреб, інтересів, індивідуальних особливостей та потенціалу кожної дитини, з використанням особистісно-орієнтованого підходу [9].

У публікаціях Т. Андрющенко зустрічається таке поняття як здоров'язберігаючий освітній простір. Автор вважає, що навчально-виховний процес, який включає в себе адекватні віковим особливостям дітей психолого-педагогічні та оздоровчо-профілактичні умови для формування й зміцнення всіх компонентів їх здоров'я, повинен будуватися в атмосфері комфортного особистісного зростання кожної дитини, її розвитку та ефективної самореалізації [2].

Поняття «здоров'язбережувальний простір» О. Підгірна обґрунтовує як багаторівневу освітню систему й соціально організоване виховне середовище, в якому пріоритетами виступають здоровий спосіб життя, культура здоров'я, прогнозування здоров'язбережувальної діяльності. Змістовними компонентами здоров'язбережувального простору є соціальний, креативно-діяльнісний і реабілітаційний [90]. Автор наголошує на тому, що здоров'язбережувальний простір забезпечує усвідомлення його суб'єктами цінності здорового способу життя, збереження й зміцнення здоров'я, продуктивну активність усіх учасників простору щодо розвитку навичок культури здоров'я й духовно-етичного самовдосконалення.

У порівняльній характеристиці, що зробила О. Богініч, зазначається, що відмінність здоров'язберігаючого освітнього простору від здоров'язберігаючого середовища полягає в тому, що перше поняття розглядається як створення комфортних умов для життєдіяльності кожної дитини, незалежно від освітнього закладу (це може бути як дошкільний навчальний заклад, так і школа), у той час як здоров'язбережувальне

середовище передбачає створення відповідних умов у кожному конкретному закладі дошкільної освіти, ураховуючи зміст його діяльності, оздоровчі технології, що застосовуються, традиції закладу дошкільної освіти й характер діяльності його працівників [9].

Ми вважаємо, що в організації здоров'язбережувального простору мають бути враховані визначені Г. Селевко концептуальні положення щодо формування здорового способу життя дитини: пріоритет здоров'я над іншими цінностями; здоров'я – найважливіша життєва цінність; валеологічний підхід; принцип здорового способу життя, дотримання режиму; педагогізація довкілля; принцип профілактики здоров'я дітей; принцип природовідповідності; різноманітність форм і методів валеологічного виховання; принцип саморегуляції; відмова від негативних впливів на здоров'я; принцип збережувальної та тренувальної технологій [95].

У контексті реалізації завдань Базового компонента дошкільної освіти складовими здоров'язбережувального простору закладу дошкільної освіти, на нашу думку, можуть бути визначені такі чинники, що впливають на здоров'я й здоровий спосіб життя, – уміння відстежувати позитивні й негативні зміни в стані власного здоров'я й здоров'я інших; уміння складати ефективну програму збереження здоров'я; уміння створювати здоров'язбережувальний простір; володіння способами організації діяльності з профілактики й здоров'язбереження; володіння ефективними технологіями оздоровлювального спрямування, вироблення стійких мотивів до реалізації здоров'язбережувальної поведінки.

Стратегічними завданнями дошкільної освіти, окресленими в Законі України «Про дошкільну освіту», Національній доктрині розвитку освіти України в XXI столітті, передбачено не тільки збереження й зміцнення здоров'я, а й активне формування основ здорового способу життя в дітей, починаючи з раннього віку. Реалізація цього завдання передбачає впровадження в практику сучасного закладу дошкільної освіти

здоров'язберезувальних технологій, які є важливим складовим елементом здоров'язберезувального освітнього простору і включають взаємозв'язок та взаємодію всіх факторів педагогічного процесу, спрямованих на збереження та зміцнення здоров'я дитини на всіх етапах її розвитку та виховання.

Як зазначає О. Московченко, здоров'язберезувальні технології – це сукупність наукових знань, засобів, методів і прийомів, що дозволяють оцінити функціональні та психофізіологічні параметри здоров'я індивіда; на основі оцінки параметрів здоров'я підібрати адекватне тренувальне навантаження, що дозволяє підвищити функціональні можливості організму з метою переходу його на новий рівень функціонування для збереження й зміцнення творчого потенціалу, підвищення рівня працездатності й соціальної активності, вирішення завдань спортивної підготовленості [79].

Т. Бойченко відмічає, що сутність здоров'язберезувальних технологій полягає в проведенні відповідних коригувальних, психолого-педагогічних, реабілітаційних заходів із метою поліпшення якості життя особистості: формування більш високого рівня її здоров'я, навичок здорового способу життя, забезпечення професійної діяльності та її мінімальної фізіологічної «вартості» [13].

Т. Карасьова наводить таку класифікацію здоров'язберезувальних технологій: медико-гігієнічні технології; фізкультурно-оздоровлювальні технології; екологічні здоров'язберезувальні технології; технології забезпечення безпеки життєдіяльності; здоров'язберезувальні освітні технології [56].

У цих класифікаціях зосереджується увага на змістових напрямках функціонування здоров'язберезувального простору та загальних завданнях, які вирішуються за допомогою таких технологій. Оскільки здоров'язберезувальний простір розглядають як багаторівневу освітню систему й соціально організоване виховне середовище, то в його контексті найбільш ґрунтовною є класифікація Є. Мітіної. Вона класифікує здоров'язберезувальні технології за характером діяльності на спеціальні

(вузькоспеціалізовані) і комплексні (інтегровані). Серед спеціальних здоров'язбережувальних технологій виокремлюють: медичні (технології профілактики захворювань; корекції й реабілітації соматичного здоров'я; санітарно-гігієнічної діяльності); освітні, що сприяють здоров'ю (інформаційно-навчальні та виховні); соціальні (технології організації здорового й безпечного способу життя; профілактики й корекції девіантної поведінки); психологічні (технології профілактики й психокорекції психічних відхилень особистісного й інтелектуального розвитку). До комплексних здоров'язбережувальних технологій відносять технології комплексної профілактики захворювань, корекції та реабілітації здоров'я (фізкультурно-оздоровлювальні і валеологічні); педагогічні технології, що сприяють здоров'ю; технології, що формують здоровий спосіб життя [77].

Отже, здоров'язбережувальні технології об'єднують у собі всі напрями діяльності закладу дошкільної освіти щодо формування, збереження та зміцнення здоров'я дітей. Ця особливість обумовлює багатоваріантність тлумачення поняття «здоров'язбережувальні технології» і дозволяє згрупувати їх за напрямками.

Здоров'язбережувальні технології розуміють як забезпечення сприятливих умов перебування дитини в навчальному закладі (відсутність стресових ситуацій, адекватність вимог, методик навчання та виховання); як оптимальну організацію педагогічного процесу (відповідність до вікових, статевих, індивідуальних особливостей та гігієнічних вимог); як оптимальний руховий режим.

О. Ващенко виокремлює такі типи технологій: здоров'язбережувальні – технології, що створюють безпечні умови для перебування, навчання та праці в школі, та ті, що вирішують завдання раціональної організації виховного процесу (з урахуванням вікових, статевих, індивідуальних особливостей та гігієнічних норм), відповідність навчального та фізичного навантажень можливостям дитини; оздоровлювальні – технології, спрямовані на вирішення завдань зміцнення фізичного здоров'я дітей, підвищення

потенціалу (ресурсів) здоров'я: фізична підготовка, фізіотерапія, аромотерапія, загартування, гімнастика, масаж, фітотерапія, музична терапія; технології навчання здоров'я – гігієнічне навчання, формування життєвих навичок (керування емоціями, вирішення конфліктів тощо), профілактика травматизму та зловживання психоактивними речовинами, статеве виховання. Ці технології реалізуються завдяки включенню відповідних тем до предметів загально-навчального циклу, уведення до варіативної частини навчального плану нових предметів, організації факультативного навчання та додаткової освіти; виховання культури здоров'я – виховання в дітей особистісних якостей, які сприяють збереженню та зміцненню здоров'я, формуванню уявлень про здоров'я як цінність, посиленню мотивації на ведення здорового способу життя, підвищенню відповідальності за особисте здоров'я, здоров'я родини [19].

Специфіка організації освітнього процесу закладу дошкільної освіти дозволяє стверджувати, що здоров'язбережувальні технології за ступенем впливу на здоров'я дитини є найбільш дієвими. Головною їхньою ознакою є використання психолого-педагогічних методів та прийомів, комплексний підхід до вирішення проблем збереження здоров'я. Виокремлюють три підгрупи: організаційно-педагогічні технології, що визначають структуру педагогічного процесу, попереджують стан утоми, явище гіподинамії та інших дезадаптивних станів; психолого-педагогічні технології, пов'язані з безпосередньою професійною діяльністю, в тому числі психолого-педагогічний супровід педагогічного процесу; навчально-виховні технології, які включають програми із формування в дітей знань основ здорового способу життя, культури здоров'я.

Вибір здоров'язбережувальних технологій залежить від програми діяльності закладу дошкільної освіти, пріоритетних навчально-виховних завдань, стану здоров'я вихованців, їхніх інтересів та вподобань, урахування спрямованості засобів оздоровлення на вдосконалення основних показників фізичного розвитку дітей, наявного кадрового потенціалу (актуальним є

питання психологічної готовності вихователів до перебудови власної професійної діяльності, упровадження інноваційних технологій, самовдосконалення, рівень усвідомлення відповідальності за власне здоров'я та здоров'я своїх вихованців), матеріально-технічного забезпечення (наявність окремого приміщення для проведення фізкультурно-оздоровлювальних заходів, майданчиків, фізкультурних куточків у групових кімнатах, фіто-кімнати, кімнати для відпочинку вихователів тощо), екологічних факторів (екологічна ситуація в країні, регіоні, наповнюваність груп, відповідність санітарно-гігієнічних вимогам), наявного рівня співпраці з батьками вихованців, усвідомлення ними значущості цілеспрямованої роботи зі збереження та зміцнення здоров'я дітей (батьки мають бути прикладом для власних дітей), можливостей ефективно здійснювати моніторинг результативності запроваджуваних технологій.

Крім того, будь-яка технологія має відповідати критеріям технологічності: системність, комплексність, цілісність, науковість, концептуальність, розвивальний характер, структурність, ієрархічність, логічність, алгоритмічність, точність, варіативність, гнучкість, процесуальність, керованість, інструментальність, діагностичність, прогнозованість, ефективність, оптимальність, відтворюваність [95].

У сучасних закладах дошкільної освіти здоров'язбережувальні технології набули широкого розповсюдження. Вихователі використовують казкотерапію, фітболгімнастику, пальчикову гімнастику, психогімнастику, дихальну гімнастику, кінезорефлексотерапію, аромо- та фітотерапію, кисневі напої, кольоротерапію, різні види масажу (з використанням щіток, шишок, горішків, точковий, самомасаж), ігровий тренінг, урізноманітнюють роботу шляхом застосування нетрадиційного обладнання тощо. Проте часто спостерігається безсистемне та епізодичне їхнє використання, не забезпечується цілісність в організації здоров'язбережувального простору, не завжди впровадженню технології передують діагностика стану здоров'я дітей та усвідомлення кінцевого результату, перспективи подальшого вдосконалення.

Під час проектування здоров'язбережувального середовища закладу дошкільної освіти необхідно забезпечити такі педагогічні умови: розробка та затвердження здоров'язбережувальної концепції, формулювання стратегічних цілей та завдань, здійснення діагностики та моніторингу стану здоров'я дітей (особливу увагу слід приділити визначенню чітких критеріїв та показників), прилучення їх до основ здорового способу життя, підвищення професійної компетентності педагогічного колективу в контексті здоров'язбережувальної діяльності, змістовна взаємодія всіх суб'єктів педагогічного процесу (адміністрація, вихователі, інструктор із фізичної культури, психолог, медична сестра, діти, батьки), визначення їхніх обов'язків та відповідальності в реалізації програмних цілей.

Основою для розробки критеріїв ефективності функціонування здоров'язбережувального середовища можуть слугувати матеріально-технічна забезпеченість здоров'язбережувального простору (розташування приміщень, наявність санітарно-технічного, медичного, фізкультурного обладнання та оснащення, комплектування груп); відповідність організації системи харчування чинним санітарним правилам та нормам; міжособистісні взаємини між суб'єктами педагогічного процесу; стан фізичного та психічного здоров'я дітей і вихователів (індекс здоров'я, зниження захворюваності, підвищення емоційного тону); показники рухової підготовленості дітей, рівень професійної компетентності педагогів, цілісність оздоровлювальних впливів та стабільність результатів.

Оздоровлення дошкільнят під час проведення різних форм навчання й виховання та фізичного виховання, на нашу думку, буде ефективним за таких умов: опанування педагогами технологій, які включають рухові дії, що впливають на різні пропріорецептори та активізують у комплексі всі органи та системи організму дітей, їхні аналізатори та сприяють формуванню базових програмових рухових умінь і навичок; створення як на фізкультурних, так і на інших видах занять здоров'язбережувального середовища (ідеться про наявність різноманітного обладнання, необхідного

для впровадження кожної технології), проведення їх на засадах диференційованого підходу.

Будь-які технології – здоров'яформувальні й здоров'язбережувальні – упроваджуються в освітній простір за певними моделями. Структура моделі впровадження технологій містить:

- генеральну мету роботи – забезпечення умов для впровадження технологій оздоровлення дітей у процесі фізичного виховання;
- завдання – побудова структури оздоровлення дітей із застосуванням різних технологій у процесі організації фізичного виховання на засадах створення здоров'язбережувального середовища та диференційованого підходу;
- форми та засоби фізичного виховання дітей у закладі дошкільної освіти;
- комплекс оздоровчо-лікувальних заходів у роботі з дітьми;
- очікувані результати [39].

Провідною формою роботи з фізичного виховання дітей є фізкультурні заняття, які проводяться згідно з вимогами Базового компонента, а також Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі». Два заняття – навчальні – будуються за структурою, рекомендованою методиками Е. Вільчковського і О. Курка їх проводить інструктор фізкультури [20]. Тричі на тиждень (понеділок, середа, п'ятниця) фізкультурні заняття організовують на свіжому повітрі, на прогулянці у межах з 10 до 12-ої години дня. За організацію та проведення цих занять відповідають вихователі різних вікових груп. Разом із дітьми вони виконують вправи, що розучувалися та закріплювалися на попередніх заняттях. Форми проведення можуть бути різними (рухлива сюжетна композиція; домінантне заняття тощо).

Практичну роботу з використання сучасних технологій оздоровлення дітей у процесі різних форм фізичного виховання доцільно розпочинати з визначення структури фізкультурних занять, їхнього змісту та завдань, що мають реалізовуватися в кожній із них. Після цього треба проаналізувати

роль кожної обраної технології, її вплив на організм дітей, доцільність і необхідність використання в певній частині заняття, до чи після конкретних рухів [39].

До вступної частини заняття, коли виконуються ходьба, біг, доцільно включити коригувальну гімнастику для профілактики плоскостопості та елементи танців у комплексі з ходьбою, бігом. Наприклад, крок польки чи бічний галоп під час бігу.

Після шиккування та перешиковування рекомендується активний відпочинок, під час якого дітям загадують загадки, самі діти або педагоги розповідають вірші та потішки про рухи та здоров'я.

Відповіді на загадки часто викликають у дітей сміх, що емоційно налаштовує їх на виконання складніших рухових завдань.

Перед виконанням загальнорозвивальних вправ доцільні ігри на дихання для вентиляції легень і дихання крізь праву ніздрю (елементи йогівського дихання) для активізації лівої півкулі та процесу збудження центральної нервової системи. На думку вчених, ці заходи сприяють розвитку психічних процесів (сенсорних та інтелектуальних), що, у свою чергу, підвищує ефективність навчання дітей рухів.

Рухи тіла доцільно періодично поєднувати з рухами пальців рук, ніг, наслідуванням елементів дій тварин, птахів, комах або явищ природи (дощу, вітру). Дії рук, ніг, обличчя, тулуба дітей бажано супроводжувати музикою, розповіданням коротких віршиків. Це сприяє ефективному оздоровленню організму дітей.

У кожне фізкультурне заняття (комплекс загальнорозвивальних вправ) корисно вводити одну-дві вправи коригувального характеру для профілактики або корекції постави дітей, а у вступну ходьбу – елементи ходьби на зовнішньому та внутрішньому боках стопи, навшпінках, на п'ятках. Ці вправи запобігають викривленню хребта, сприяють правильному формуванню його згинів та реабілітують або компенсують вади постави, зміцнюють м'язи ступень, сприяють профілактиці плоскостопості.

Один-два рази на тиждень загальнорозвивальні вправи можна частково замінювати асанами йоги або рухами аеробіки (ритмічної гімнастики). Зміна повільного темпу на швидкий під час виконання цих вправ підвищує фізичне навантаження на організм дітей, прискорює обмінні процеси в ньому. У середині комплексу загальнорозвивальних вправ варто знову пропонувати короткочасні дихальні вправи та дихання лівою та правою ніздрями для активізації ЦНС та вентиляції легень.

Дуже корисним є виконання знайомих вправ під музичний супровід. Це сприяє підвищенню емоційного настрою дітей, викликає інтерес до рухової діяльності. Водночас у малят розвиваються почуття ритму, гнучкість, пластичність та інші фізичні якості.

Після закінчення загальнорозвивальних вправ діти мають сісти на підлогу, простягнути ноги й, зігнувши пальці ступень, захоплювати ними дрібні іграшки, предмети, зерна гороху, жолуді, каштани тощо. Можна також у положенні стоячи покатати ступнею маленькі м'ячі, кульки та ін. Потім виконати дві-три вправи масажу (погладжування, розминання та розтирання рук, ніг, грудей) і 4-5 елементів точкового масажу: біля носа, за вухами, над бровами.

Перед виконанням основних рухів, особливо перед киданням м'ячів, мішечків у ціль (на дальність), варто запропонувати дітям вправи для зміцнення зорових м'язів, нервів очей: подивитися праворуч, ліворуч, угору, униз або очима простежити доріжку, якою бігають мурашки, стрибають птахи тощо. Ці вправи готують до зосередження зору на конкретних рухових завданнях.

Виконання таких основних рухів, як ходьба по гімнастичній лаві, інколи варто поєднувати з елементами танців: польки, гопака тощо. Діти залюбки виконують повороти тулуба на обмеженій поверхні лави, присідають, плавно розводять руки в сторони з напівприсіданнями тощо. При цьому всі м'язи комплексно навантажуються та приводять у рух різні внутрішні системи організму.

Після виконання рухів, перед проведенням інтенсивної рухливої гри бажано, щоб діти підійшли до рослин, що в куточку природи фізкультурної зали, і вдихнули пахощі від квітів. Бажано також дати малюкам можливість подихати над відварами ромашки, лаванди, чебрецю, шавлії, евкаліпта або гвоздики. Корисний вплив приємних запахів на всі органи та системи організму людини загальновідомий.

Під час рухливих ігор діти користуються яскравими іграшками, атрибутикою (м'ячі, шари, кеглі, обручі, кольорові хустки, стрічки тощо), гарним природним матеріалом (листя, жолудями, шишками, каштанами). Після закінчення гри варто запропонувати дошкільнятам виконати самомасаж цими природними матеріалами: катати їх по грудях, руках, ногах.

Закінчують заняття вправами на розслаблення (релаксацією), з елементами психогімнастики. Після заняття бажано відвідати з дітьми фітобар, де їм запропонують відвари трав або трав'яний коктейль; крім того, дошкільнята в індивідуальному порядку приймають ехінацею та всі разом – вітамін С (за певним графіком та схемою).

Дуже важливо чітко дотримуватися диференційованого підходу до використання тієї чи іншої оздоровчої процедури, об'єднання дітей (за станом здоров'я) у медичні підгрупи, дозування вправ та фізичного навантаження на організм дошкільнят. Наприклад, у кожній віковій групі є діти, що не сприймають запахів гвоздики, евкаліпта, лаванди. Зрозуміло, що їх звільняють від цієї процедури. Не всі діти п'ють відвари шипшини або ромашки. Таким варто запропонувати відвари сухих яблук, абрикосів.

Таким чином, особистісно-орієнтований підхід до процесу оздоровлення сприяє створенню сприятливих соціально-психологічних та педагогічних умов для фізичного й інтелектуального розвитку дітей [39].

Важливо також систематизувати різні технології, які в певній послідовності мають використовуватися в ранковій, гігієнічній, лікувальній гімнастиках, на фізкультурних заняттях, під час проведення різних видів навчально-виховних заходів.

Особистісно-орієнтовані технології ставлять у центр всієї освітньої системи особистість дитини, забезпечення комфортних, безконфліктних і безпечних умов її розвитку, реалізації її природних потенціалів. При цьому вона в цій технології не просто суб'єкт, а суб'єкт пріоритетний, особистість – мета освітньої системи, а не засіб досягнення якоїсь другорядної мети (що має місце в інформаційних або авторитарних, дидактоцентричних технологіях).

Такі технології називають ще антропоцентричними. Отже, особистісно-орієнтовані технології характеризуються антропоцентричністю, гуманістичною та психотерапевтичною спрямованістю й ставлять за мету всебічний, вільний і творчий розвиток дитини.

У межах особистісно-орієнтованої технології самостійними напрямками є такі технології: гуманістично-особистісна, співпраці та вільного вибору. Гуманістично-особистісна технологія має психотерапевтичну спрямованість на підтримку особистості, допомогу їй. У неї закладено ідеї поваги та любові до дітей, оптимістичної віри в їхні творчі сили. Ця технологія цілком відкидає примус.

Технологія співпраці реалізовує демократизм, рівність, партнерство в суб'єкт-суб'єктних взаєминах вихователя й дитини. Педагог і дошкільник разом виробляють цілі, зміст, оцінюють, перебувають у стані співдружності, співтворчості.

Технології вільного вибору акцентують увагу на наданні дитині свободи вибору та самостійності в різних сферах її життєдіяльності. Роблячи вибір, дитина в найліпший спосіб реалізує позицію суб'єкта, іде до результату від внутрішнього потягу, а не від зовнішнього впливу. Відповідно сучасні, технології можна назвати здоров'язберезувальними та здоров'яформувальними [37].

Їхнє застосування сприяє тому, що під час навчально-виховного процесу (занять, ігор, праці) створюється нестресогенний психологічний мікроклімат, який сприяє саморегуляції дитини. Це такий психічний стан, коли

імпульсивність, агресивність, тривожність перебувають у дитини в межах норми. Діяльність педагогічних колективів має спрямовуватися на проведення таких заходів, які сприятимуть активізації всіх фізіологічних систем організму дитини (дихання, кровообіг, урівноваженість центральної нервової системи, забезпечення киснем кори головного мозку та його півкуль, забезпечення їхньої працездатності (фізичної, психічної, емоційної), розвитку слухового, зорового, дотикового, нюхового аналізаторів, вестибулярного та рухового апаратів.

Варто зауважити, що використання як давніх, так і сучасних технологій оздоровлення дітей в процесі навчання й виховання набуває ефективності, якщо вони будуть ґрунтуватися на теоретико-методологічних засадах, присвячених оздоровленню підростаючого покоління через рухи всього тіла.

Отже, важливими позитивним зрушеннями в модернізації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти є його валеологічна спрямованість. У цьому контексті головним завданням педагога є формування в дітей пріоритетів здоров'я, почуття відповідальності за нього та культури здоров'я. Одним зі шляхів його реалізації є створення здоров'язбережувального освітнього простору, спрямованого на забезпечення умов для збереження та зміцнення здоров'я дітей, формування в них знань та навичок здорового способу життя. Важливою змістовною складовою такого простору є здоров'язбережувальні технології. Від цілісності та систематичності їхнього використання залежатиме й ефективність фізкультурно-оздоровлювальної роботи з дітьми дошкільного віку. Різні види здоров'язбережувальних технологій допоможуть колективу закладу дошкільної освіти забезпечити багаторівневість освітньої системи в межах здоров'язбережувального простору. Усе це націлює педагогів на пошук найбільш раціональних шляхів збереження та зміцнення здоров'я підростаючих поколінь, оптимізує творчість, сприяє самовдосконаленню.

1.3. Умови створення здоров'язбережувального середовища як складової іміджу закладу дошкільної освіти

Ураховуючи зміни в державі та суспільстві, екології та здоров'ї населення, програмах навчання та виховання дошкільників від колективу ЗДО, а особливо від вихователя вимагається працювати по-новому, з проявом любові, ніжності, уважності, чуйності, турботи. Так як здоров'я дітей найцінніше, що є в державі, вихователі та колектив ЗДО особливу увагу мають приділяти цій проблемі, знаходити нові підходи в роботі з дітьми, використовуючи доцільний методичний інструментарій. Оскільки діти в закладі дошкільної освіти проводять багато часу, а стан їхнього здоров'я, за свідченням результатів досліджень науковців, знаходиться не на належному рівні, то навчально-виховний процес слід будувати на основі врахування не лише можливостей та рівня розумового розвитку вихованців, але й стану всіх аспектів їх здоров'я (фізичного, психічного, духовного та соціального). Ми вважаємо, що створення здоров'язберігаючого середовища можливе лише тоді, коли педагоги мають особистісну спрямованість на збереження здоров'я своїх вихованців, що залежить від їх світоглядно-оздоровчої позиції й пріоритетності вибору оздоровчої діяльності в здійсненні навчально-виховної роботи, у чому переконана О. Богініч [9].

Створення здоров'язбережувального середовища, спрямованого на збереження та зміцнення здоров'я дітей дошкільного віку, залежить не лише від формування світоглядно-оздоровчої позиції колективу ЗДО, але й від переконаності їх у пріоритетності оздоровчої діяльності в роботі з ними, то важливою умовою створення здоров'язбережувального середовища є комплексне застосування всіх оздоровчих заходів з обов'язковим врахуванням особистісно-орієнтованого підходу до кожного вихованця. Оскільки несистематичне проведення традиційних нормативних заходів, що входять до складових компонентів здоров'язбережувального середовища (привітрювання та освітлення приміщень, температурний режим, прогулянки, загартування, ранкові гімнастики та фізичні заняття на вулиці,

рухливі ігри, туристичні походи, дні здоров'я тощо), негативно впливає на стан фізичного та психічного здоров'я вихованців.

Ми вважаємо, що збереження та зміцнення здоров'я дітей дошкільного віку залежить також від достатньої матеріально-технічної бази, обов'язковому поєднанні її з відповідними за розміром та призначенням приміщеннями, груповими кімнатами та територією, що є важливим як для фізичного так і для психічного розвитку дошкільників. Без достатнього матеріально-технічного забезпечення ЗДО у поєднанні з відповідними за розміром та призначенням приміщеннями виникають суттєві проблеми у створенні здоров'язбережувального середовища. Крім того, створення такого середовища залежить також від наявності меблів (підбираються за зростом, з екологічно чистої сировини, естетично оздоблені), іграшок (безпечні, не шкідливі), обладнання (відповідає віку дітей, надійне, сухе, чисте), інвентарю, одягу, постелі, розпорядку дня згідно віку дітей, з урахуванням особливостей їх нервової системи, періодів сну та неспання, прийомів їжі, раціонального харчування й від місцезнаходження закладу – село, місто, поліс та центр чи окраїна (можливість проведення туристичних походів, відпочинку на лоні природи тощо), близькість промислової зони, автодоріг, магістралей (чистота повітря, наявність шуму, звуку тощо), що необхідно враховувати при створенні здоров'язбережувального середовища.

У процесі фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми досить важливо, щоб педагог умів доцільно застосовувати нетрадиційні заходи – сучасні оздоровчі технології, які сприяють зміцненню здоров'я вихованців. У дослідженнях О. Богініч, Н. Денисенко, О. Дубогай та ін. зазначається, що для цього він має добре орієнтуватися в усіх досягненнях дошкільної освіти та вміло впроваджувати ті освітні технології, які містять у собі оздоровчу спрямованість [9].

У фізкультурно-оздоровчій роботі з дітьми важливим, на нашу думку, щодо збереження й зміцнення їх здоров'я є урахування особистісно-орієнтованого підходу. На важливість урахування особистісно-орієнтованого

підходу при плануванні навчально-виховного процесу та фізичного виховання, який має оздоровчу спрямованість, наголошується в дослідженнях Н. Денисенко, О. Дубогай, Л. Лохвицької [37; 45; 72].

У вітчизняній психології та педагогіці переконливо доведено, що основою свідомого ставлення до навколишньої дійсності й до самої людини є знання. Поряд зі знаннями про сутність здоров'я необхідно надавати дітям відомості про його біологічну, психічну й соціальну основи. Не знаючи, на яких процесах і механізмах базується здоров'я, не з'ясувавши, як формувалося й зміцнювалося здоров'я в наших предків, ми залишимося лише пасивними спостерігачами, безсилими що-небудь зробити, щоб підняти оздоровчий потенціал людини. І, навпаки, маючи ці знання, зможемо цілеспрямовано, за певними показниками, а тому й найефективніше використовувати чималий арсенал оздоровчих засобів.

Поряд із цим зазначається, що не будь-які знання можуть активно використовуватися дитиною в пізнавальній і практичній діяльності. Ось чому до підбору знань, що їх надають дітям, повинні ставитися високі вимоги. Дошкільникам необхідні знання, які допоможуть їм підтримувати власне здоров'я, доглядати за тілом, орієнтуватися у фізіологічних змінах свого організму. Такі знання мають бути систематизованими, підводити дітей до формування узагальнених уявлень світоглядного характеру.

Дошкільники ще з раннього віку оволодівають певним обсягом стихійних знань про здоров'я, їх цікавить власний організм, вони намагаються дослідити його на своєму рівні. Малюки несподівано для себе роблять відкриття, наслідуючи дорослих, доглядаючи власне тіло.

Дитина допитливо пізнає все навколо себе. Що таке мило, зубна паста, що з ними потрібно робити? А також пізнає саму себе. Для чого вони, ці допитливі оченята? Цікаво знати, що будемо їсти на сніданок. Найпершим про це дізнався носик, який почув запах із кухні. Так буде завжди, якщо носик у дружбі з носовичком. До речі, а для чого треба їсти? Щоб вирости сильною й здоровою людиною. Отже, їсти треба гарно, з апетитом і

обов'язково подякувати. Бо добрі слова – це також складник здоров'я. Малюкові хочеться дізнатися, чому дівчатка носять бантики, а дідусь – окуляри. Для чого треба вчасно лягати спати, засмагати, ходити босоніж, обливатися водою. Що треба робити в разі виникнення болю. Як позбутися хвороб і бути завжди здоровим.

Щоб дитина знала, що таке здоров'я, що впливає на нього, що для нього корисне, а що – шкідливе, як зберегти й зміцнити своє здоров'я та здоров'я інших людей, мають ретельно подбати дорослі (батьки й педагоги). Головне – правильно дібрати інформацію для дітей: щоб вона була науково обґрунтованою, доступною для сприймання дошкільнятами, зорієнтована на формування в них практичних навичок дбайливого ставлення до свого здоров'я, спиратися на традиції українського народу щодо збереження та зміцнення здоров'я, а також відповідала б вимогам Базового компонента дошкільньої освіти в Україні. Ось чому надання дітям знань про здоров'я та здоровий спосіб життя, становлення їхнього фізичного, психічного, соціального й духовного здоров'я є необхідним, важливим завданням кожного закладу дошкільньої освіти й родин. Основними принципами в роботі мають бути гуманізація, інтегративність, динамічність, неперервність та практична цілеспрямованість [70].

Аналіз наукових досліджень дозволяє зробити висновок, що процес формування, зміцнення здоров'я дітей та подальше його збереження залежить від формування в них переконання в збереженні та зміцненні власного здоров'я. Щоб сформувати в дітей мотивацію в збереженні здоров'я, їх слід навчити свідомо ставитися як до власного здоров'я, так і до здоров'я близьких, сприймаючи його як цінність. Відображення такої позиції знаходимо в низці державних документів: Національній Доктрині розвитку освіти в Україні, Законі «Про дошкільню освіту», Базовому компоненті, у яких наголошується на тому, що в дітей необхідно виховувати ціннісне ставлення до життя, власного здоров'я та здоров'я інших людей як до найвищої цінності.

Так дослідники Г. Решетньова, О. Шнейдер, А. Дорошенко зазначають, що саме в дошкільному віці в дітей слід формувати позитивну мотивацію на збереження здоров'я, яка зміцнюватиметься протягом всього життя [93].

У сучасному українському суспільстві виникла нагальна потреба в зміні ставлення до власного здоров'я та впровадження в життя оздоровчої ідеології.

Важливо, щоб отримана інформація щодо ведення здорового способу життя увійшла в наш побут, була усвідомлена й сприйнята, стала переконанням і мотивацією до здоров'язбережувальних дій. У цілісній системі виховних цінностей визначальними мають бути наступні дефініції: орієнтація на повноцінне життя й здоров'я; орієнтація на фізичне, психологічне, духовне та соціальне удосконалення та орієнтація на життєву мету, що полягає в прагненні бути здоровим, визначити власний життєвий шлях та прагнути до ідеалу.

Дошкільний вік – це особливий період у житті кожної людини, коли відбувається найбільш інтенсивний розвиток, формування фізичних і психічних якостей особистості, що закладають основу всього майбутнього життя. Тому й основи здоров'язбережувальної освіти слід закладати в дошкільному дитинстві.

Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» визначає, що проблеми здоров'я та підготовки дітей до школи набули особливої актуальності через стійку тенденцію погіршення здоров'я дітей і підлітків.

Формування у дошкільників свідомого ставлення до власного здоров'я здійснюється у різних формах активності (руховій, пізнавальній, мовленнєвій); видах діяльності (у грі, спілкуванні, предметно-практичній діяльності, у навчанні); сферах життєдіяльності («Природа», «Культура», «Люди»). Засобами формування свідомого ставлення до власного здоров'я є різні види діяльності: рухливі, дидактичні, сюжетно-рольові ігри, праця, пошукова самостійна діяльність дітей. Цей процес оптимізують сучасні інноваційні педагогічні технології (гуманно орієнтована, педагогічної

співпраці та вільного вибору), а також активні методи навчання та виховання дітей [70].

І. Брехман, досліджуючи поняття «здоров'я», зазначав, що в дітей слід формувати мотивацію на ведення здорового способу життя, спрямовану на збереження свого здоров'я [14].

Досить близька позиція щодо цього питання була в Н. Денисенко, яка радила формувати в дошкільників ціннісне та свідоме ставлення до власного здоров'я за допомогою низки знань про нього та прищеплення їм відповідних навичок. Автор вважала, що для цього дитина повинна усвідомити те, що зміцненню її:

- *фізичного здоров'я* сприяють активна рухова діяльність, достатнє перебування на свіжому повітрі, загартування та гігієна, раціональне харчування, цікавий та корисний відпочинок, повноцінний сон;

- *психічного здоров'я* сприяє активне та оптимістичне пізнання світу, прояв позитивних емоцій навіть при розв'язанні проблемних ситуацій, доброзичливе ставлення до інших, уміння спостерігати, аналізувати тощо;

- *духовного здоров'я* сприяє дбайливе ставлення до природи, людей та їх духовних надбань, усього живого та неживого;

- *соціального здоров'я* сприяє усвідомлення того, що стосунки між людьми мають бути доброзичливими, культурними з проявом активності та самостійності, тобто усвідомити те, що про здоров'я треба дбати, а цього можна досягти, якщо в дитини сформована мотивація, спрямована на збереження власного здоров'я [38].

Ми погоджуємося з думкою педагога, що виховання в дітей свідомого ставлення до свого здоров'я можна сформувати за допомогою прищеплення їм відповідних навичок: догляд за тілом, самоаналіз, позитивне мислення, прояв високої душевності, доброзичливі взаємні відносини, застосовуючи наступні засоби: різні види ігор, праці та самостійної діяльності дітей, а також оптимально підібравши методи навчання та виховання дітей.

Важливість свідомого та відповідального ставлення до власного здоров'я підкреслюється в дослідженнях українських педагогів Т. Андрющенко, І. Беха, О. Богініч, О. Кононко, Л. Лохвицької. Саме тому важливою є думка вчених, що з цією метою в дітей слід сформувати певні знання про нього, оздоровчі уподобання, інтереси, потреби та життєві навички, ураховуючи всі складові здоров'я (фізичне, психічне, духовне та соціальне), що можливо тільки при неперервному й комплексному виховному та освітньому впливові, будь-які прогалини в ході формування відповідального ставлення дітей до свого здоров'я та пошуку ефективних шляхів його зміцнення можуть призвести до втрати здоров'я не тільки самої дитини, але й цілих поколінь. Ураховуючи вище зазначене, дуже важливо, за твердженням О. Богініч, щоб знання про важливість збереження власного здоров'я міцно увійшли в життя дитини та стали мотивацією до його збереження [8].

Таким чином, можна зробити висновок, що формування в дошкільників потреби збереження та зміцнення здоров'я можливо лише при створенні здоров'язбережувального середовища в групі та цілеспрямованій педагогічній роботі колективу ЗДО.

Знання вихователя – це фундамент педагогічної майстерності. Структуру знань вихователя, підготовленого до здійснення завдань з фізичного виховання дошкільників, складають психолого-педагогічні, медико-біологічні й спеціальні знання [47].

Психолого-педагогічні знання визначають сутність професійної підготовки вихователя. Вихователь-професіонал має бути водночас і психологом. Своєрідність суб'єкта педагогічної діяльності – особистості дитини – полягає в тому, що вона розвивається не в прямій залежності від педагогічного впливу, а за законами розвитку психіки. Тому шлях до вибору доцільних педагогічних засобів і методів фізичного виховання дошкільників лежить через вивчення психіки дитини. Знання її психологічних особливостей слугують орієнтиром для педагога в доцільному відборі навчального матеріалу, цілої низки методів і прийомів, що застосовуються з

метою зміцнення здоров'я, формування основних рухових умінь та навичок, розвитку фізичних якостей. Вивчення психологічних особливостей дітей вимагає від педагога критичного ставлення до себе, спрямування зусиль на виховання в собі необхідних особистісних якостей.

Знання предметів медико-біологічного циклу: анатомії, фізіології, гігієни – дозволяють грамотно керувати процесом фізичного розвитку й виховання дошкільників з урахуванням їхніх вікових, статевих, анатомо-фізіологічних особливостей, стану здоров'я та рівня фізичної підготовленості.

Спеціальні знання, які повинен мати вихователь для успішного здійснення фізичного виховання дошкільників, можна класифікувати як теоретичні, методичні та практичні. Теоретичні знання стосуються основних понять, якими послуговується вихователь у фізичному вихованні дошкільників. Методичні знання дають можливість відповісти на запитання, як потрібно навчити дошкільників, наприклад, техніці виконання рухів, елементам спортивних ігор, рухливим іграм тощо. Практичні знання вихователя стосуються особливостей проведення загартовувальних процедур, різноманітних форм фізкультурно-оздоровчої роботи з дошкільниками [47].

На думку Н. Денисенко, сучасному вихователю передусім потрібні знання, які допоможуть сформувати в дошкільників свідоме ставлення до свого здоров'я, спонукатимуть їх до участі в особистому оздоровленні, сприятимуть формуванню життєвої компетентності у сферах: «Я-фізичне», «Я-психічне», «Я-соціальне», «Я-душевне» [35; 36; 37].

Знання вихователя, який на високому професійному рівні здійснює фізичне виховання дошкільнят, характеризуються комплексністю, особистісною забарвленістю, науковістю і постійним оновленням. Комплексність виражається передусім в єдності знань методики реалізації змісту фізичного виховання дітей в дошкільному закладі і вдома, анатомії, фізіології дитини, дошкільної педагогіки і психології. Особистісна забарвленість знань залежить від віку вихователя, його темпераменту,

характеру, педагогічного досвіду. Усі знання, якими послуговується вихователь у професійній діяльності, мають солідне наукове підґрунтя, практично перевірені. І тільки той вихователь, який постійно працює над поповненням, оновленням своїх педагогічних знань, користується авторитетом у дітей, їхніх батьків, колег, адже він є завжди сучасним [47].

Слід зауважити, що тільки наявність знань не може забезпечити якісного здійснення фізичного виховання дошкільників. Знання дієві лише в тому випадку, якщо педагог уміє користуватися ними в практичній діяльності.

Наявність системи ґрунтовних знань з анатомії і фізіології дитини, дитячої психології, дошкільної педагогіки, теорії й методики фізичного виховання, педіатрії, теорії й методики валеологічної освіти дітей, орієнтування в змісті сучасних освітніх програм щодо фізичного виховання дітей створюють міцний фундамент для оволодіння цілою низкою психолого-педагогічних, фахово-методичних, спеціальних і творчих умінь. Крім того, вихователь повинен уміти працювати в команді, поважати і примножувати традиції колективу, пропагувати педагогічний досвід колективу з питань фізичного виховання дошкільників [47].

Сучасному вихователеві для успішного виконання завдань з фізичного виховання дітей необхідно володіти такими *вміннями*: психотехнікою, створювати естетично виразний і привабливий зовнішній вигляд, загально-педагогічними (гностичними, проектувально-конструктивними, організаторськими, комунікативними), фахово-методичними, спеціальними, творчими, самовдосконалення. Слід зазначити, що ці вміння вихователя проявляються в комплексі, а їх виокремлення є досить умовним, оскільки організаторські вміння ґрунтуються на комунікативних і проектувально-конструктивних, а фахово-методичні пов'язані із загально-педагогічними, і, нарешті, рівень прояву всіх умінь залежить від здатності вихователя самовдосконалюватися [47].

Особливе місце у створенні привабливої зовнішності вихователя посідає постава. Пряма постава є свідченням фізичного здоров'я, систематичних занять фізичною культурою.

Уміння психотехніки вихователя тісно пов'язані з гностичними вміннями. Володіння вихователем, який реалізує завдання з фізичного виховання дошкільників, психотехнікою передбачає уміння:

- аналізувати власний психофізичний стан;
- знімати м'язові затискачі і створювати робоче самопочуття під час проведення різноманітних форм фізкультурно-оздоровчої роботи в дошкільному закладі;
- аналізувати психофізичний стан вихованців;
- володіти методами регуляції власного психофізичного стану і психофізичного стану вихованців;
- керувати власними емоціями та впливати на створення позитивного емоційного настрою в дітей у процесі реалізації завдань з фізичного виховання;
- визначати логічну послідовність власних дій під час фізкультурних занять, розваг, рухливих ігор тощо та вибирати оптимальний темп своєї діяльності.

Гностичні вміння дають можливість пізнати предмет діяльності; допомагають побачити прояв у дітей як рухових, так і пізнавальних здібностей, вольових якостей, психічних процесів, емоційних станів, особистісних якостей дитини; визначити мотиви її поведінки; виявити стосунки дитини з однолітками в процесі рухової діяльності; з'ясувати емоційне благополуччя кожної дитини. Гностичні уміння тісно пов'язані зі знаннями психології, розумінням закономірностей і особливостей розвитку дітей, розвитком соціальної перцепції, педагогічної спостережливості, інтересу до особистості дитини, емпатійністю [47].

Для успішного вирішення завдань з фізичного виховання дошкільників вихователь повинен володіти такими *гностичними* вміннями:

- діагностувати рівень сформованості рухових умінь та навичок, розвиток фізичних якостей у дітей дошкільного віку;
- визначати психологічний клімат у групі; аналізувати психічне та фізичне здоров'я дитини;
- прогнозувати оздоровчий та виховний вплив різних форм, засобів, методів і прийомів роботи на дітей у процесі фізичного виховання.

Проектувально-конструктивні уміння відіграють важливу роль у діяльності вихователя, який виконує завдання з фізичного виховання дошкільників. Ці вміння необхідні вихователю для того, щоб прогнозувати фізичний розвиток дітей, проектувати можливості кожної дитини та групи в цілому, здійснювати перспективне та календарне планування фізкультурно-оздоровчої діяльності дітей у закладі дошкільної освіти, планувати індивідуальну роботу з дітьми [47].

Реалізуючи зазначене вище, вихователь повинен володіти такими вміннями:

- планувати фізкультурно-оздоровчу діяльність дітей на кожний день і в перспективі (на місяць);
- планувати різні форми фізкультурно-оздоровчих заходів: спеціальні фізичні вправи, спеціальні загартовувальні процедури, фізичні вправи протягом дня, масаж, психокорекційну роботу, вітамінотерапію, аромотерапію в освітньому процесі закладу дошкільної освіти;
- планувати різні організаційні форми роботи з дітьми (індивідуальну та групову), самостійну рухову діяльність дітей;
- передбачати можливі труднощі в роботі, спрямованій на повноцінний фізичний розвиток дошкільників, і визначати шляхи їх ліквідації;
- доцільно добирати методи, прийоми, матеріал для роботи з дітьми з фізичного виховання;
- обирати найбільш адекватні меті і завданням з фізичного виховання дошкільників форми та методи просвітницької, консультативної роботи з батьками;

- погоджувати свої методи впливу на дітей у процесі фізичного виховання з іншими вихователями, музичним керівником, батьками;
- визначати оптимальний режим рухової активності дітей протягом дня залежно від віку та дотримуватися його;
- визначати оздоровчі, освітні та виховні завдання з фізичного виховання дітей на кожний день і в перспективі, надавати їм практичної спрямованості з метою подальшої реалізації їх відповідно до вікових та індивідуальних особливостей дітей, матеріальних і природних умов навколишнього середовища;
- добирати ефективні засоби впливу на формування рухових умінь та навичок дошкільників відповідно до конкретних програмових завдань;
- обирати раціональний спосіб організації дітей на фізкультурних заняттях, що проводяться на повітрі та в приміщенні;
- здійснювати страховку під час виконання дошкільниками різних видів рухів;
- регулювати фізичне навантаження (кількість вправ, їх дозування, чергування вправ різного ступеня інтенсивності для різних груп м'язів, зміна умов їх виконання, урізноманітнення фізкультурного обладнання) під час занять, загальнорозвивальних вправ, піших переходів, фізкультурних розваг, свят;
- використовувати різні форми загартовувальних процедур;
- створювати сприятливий режим для хворобливих дітей (тих, хто часто хворіє), дітей з певними вадами фізичного розвитку на основі знань індивідуальних функціональних особливостей організму кожної дитини, стану здоров'я та рекомендацій медичних працівників [47].

Надзвичайно важливими в діяльності вихователя, який здійснює фізичне виховання дошкільників, є *організаторські уміння*, за допомогою яких педагог організовує як свою діяльність, так і діяльність дітей (колективну, групову, індивідуальну). Організаторські уміння спрямовані передусім на активізацію дітей та дорослих людей (вихователів, батьків), на вирішення

різних проблемних ситуацій, що виникають чи можуть виникнути в процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності дошкільників. Для успішного здійснення фізичного виховання дошкільників вихователь закладу дошкільної освіти повинен володіти такими організаторськими вміннями:

- використовувати колективну діяльність (усієї групи), групову (підгрупи), індивідуальну (окремих дітей) під час організації та проведення фізкультурно-оздоровчої роботи;

- організувати здоров'язберезувальне середовище (обладнання ігрового майданчика, фізкультурного залу, виготовлення дрібного фізкультурного обладнання та наочних посібників) у дошкільному закладі;

- організувати колектив закладу дошкільної освіти, батьків та дітей на виконання важливих завдань з фізичного виховання дошкільників;

- добирати раціональні способи організації дітей відповідно до завдань, етапу навчання, наявності фізкультурного обладнання і умов природного оточення;

- організувати власну діяльність (розподіляти час на підготовку до діяльності і в процесі її виконання);

- організувати просвітницьку роботу серед батьків з проблем фізичного виховання дітей раннього і дошкільного віку, використовуючи різні форми роботи (колективні, індивідуальні, наочно-інформаційні) [47].

Комунікативні вміння забезпечують установлення відповідних взаєностосунків з дітьми, їхніми батьками, колегами, що проявляються у встановленні швидкого контакту, налагодженні спілкування, вирішенні різних ситуацій, які виникають у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності дошкільників. Тому вихователь має володіти такими вміннями:

- досконало володіти комунікативними якостями мовлення: правильністю, виразністю, чіткістю, стислістю, точністю, доцільністю, пестливістю, знанням спеціальної термінології;

- помічати, правильно розуміти невербальні сигнали співрозмовника і самому доречно користуватися ними;

- дотримуватися конгруентності (збігання) мовних і немовних засобів спілкування під час взаємодії з вихованцями, їхніми батьками, колегами;
- урахувувати вікові та індивідуальні особливості дітей під час спілкування;
- легко встановлювати контакт з дітьми, батьками, колегами;
- створювати в процесі спілкування атмосферу доброзичливості, співробітництва, виявляючи емпатійність і педагогічний такт; дати орієнтовну і стимульовальну оцінку дошкільникам у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності;
- використовувати ігрове спілкування в процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності;
- виявляти увагу до кожної дитини в процесі взаємодії з групою;
- залучати дошкільників до пояснень техніки виконання рухів, правил рухливих ігор, об'єктивного аналізу власних результатів виконання рухів та результатів рухової діяльності однолітків на заняттях та в повсякденному житті;
- формувати в дошкільників уміння чітко, лаконічно формулювати та висловлювати власні думки під час фізкультурно-оздоровчої діяльності;
- доцільно використовувати в процесі фізичного виховання дітей художню літературу, малі фольклорні жанри, розповіді, віршовані тексти для фізкультурних хвилинок, занять, динамічних перерв, ігор, ураховуючи індивідуальні та вікові особливості дошкільників, здатність їх до наслідування [47].

Фахово-методичні вміння вихователя – це специфічні вміння, пов'язані з організацією конкретної діяльності, якій навчають дошкільників. Так, для успішного проведення фізкультурно-оздоровчої діяльності дітей вихователеві необхідно володіти такими фахово-методичними вміннями:

- учити дітей дотримуватися правил безпечного загартування організму силами природи, виконання правил особистої гігієни, режиму харчування;

- створювати оптимальні умови для повноцінного фізичного розвитку дошкільників;
- добирати обладнання з урахуванням анатомо-фізіологічних особливостей дітей для дотримання санітарно-гігієнічних умов організації побуту та навчання;
- добирати доцільні фізкультурно-оздоровчі заходи з урахуванням вікових, індивідуальних особливостей розвитку дошкільників;
- добирати фізичні вправи різного ступеня інтенсивності до різних форм роботи з фізичного виховання, ураховуючи їх місце в режимі дня, певні завдання та умови проведення;
- здійснювати показ і пояснення основних рухів;
- давати чіткі, короткі пояснення, інструкції, команди, розпорядження, використовуючи доступну й зрозумілу дітям термінологію;
- забезпечувати необхідну моторну та загальну щільність фізкультурних занять з урахуванням вікових особливостей дошкільників
- забезпечувати прийоми страхування під час виконання дітьми різних рухів, зокрема, основних;
- здійснювати контроль і регулювати міру навантаження дітей за об'єктивними та суб'єктивними ознаками в процесі їхньої рухової діяльності;
- порівнювати виконання своїх рухових дій з особливостями психофізичного розвитку дітей під час показу рухів;
- виявляти гнучкість у керуванні навчальною діяльністю на заняттях з фізичної культури та в процесі самостійної рухової діяльності дошкільників (наприклад, змінити темп виконання руху, кількість повторень на основі результатів контролю за фізичним навантаженням, роз'яснити незрозуміле, повторити показ складного руху, вчасно переключити увагу тощо);
- знаходити індивідуальний підхід до дошкільників у процесі формування основних рухових умінь та навичок з урахуванням групи здоров'я дитини, її типологічних особливостей, рівня розвитку фізичних якостей;

- використовувати технології, які передбачають рухові дії, що впливають на різні пропріорецептори та активізують у комплексі всі органи та системи організму дітей;
- надавати процесу фізичного виховання оздоровчої спрямованості, поєднуючи при цьому традиційні та нетрадиційні оздоровчі технології;
- упроваджувати в освітній процес закладу дошкільної освіти здоров'яформувальні і здоров'язбережувальні технології [47].

Характерною особливістю *спеціальних умінь* вихователя є те, що в їх основі лежать задатки до певного виду діяльності. У нашому випадку – це схильність до занять фізкультурою і спортом. Отже, серед спеціальних умінь вихователя доречно виділити такі:

- уміння досконало володіти навичками виконання основних рухів у межах програми навчання та виховання дітей дошкільного віку;
- уміння, що визначають наявність таких психофізичних якостей, як: здатність розподіляти увагу і швидко переключатися з однієї діяльності на іншу, точність зорового, м'язового й часового сприймання під час контролю та оцінки дій дітей;
- уміння грати в спортивні ігри; уміння кататися на ковзанах, ходити на лижах [47].

Творчі вміння вихователя – це вміння генерувати нестандартні ідеї, використовуючи асоціації, аналогії, комбінування, методи активізації творчості, алгоритми та спеціальні прийоми технології творчості ТРВЗ (теорія розв'язання винахідницьких завдань) у процесі розв'язання фізкультурно-оздоровчих завдань: уміння застосовувати у своїй роботі досвід творчої діяльності інших, організовувати творчу діяльність вихованців, здійснювати її аналіз, самоаналіз, а також давати самооцінку творчих досягнень.

Вихователь, здійснюючи фізичне виховання дітей дошкільного віку, повинен мати такі *творчі вміння*:

- виготовляти нестандартне обладнання;

- розробляти конспекти нестандартних занять, фізкультурних розваг, свят, використовуючи при цьому технології творчості;
- стимулювати дитячу творчість під час виконання рухів (ускладнення рухів, самостійне продумування змісту та правил рухливих ігор з метою закріплення рухових умінь та навичок з основних рухів);
- застосовувати у власній діяльності творчий досвід інших вихователів, активно впроваджувати педагогічні інновації в організацію фізкультурно-оздоровчої діяльності вихованців [47].

Уміння самовдосконалення спрямовані на підвищення професіоналізму вихователя і забезпечують його постійний розвиток. На нашу думку, перелік умінь, необхідних вихователю для якісного здійснення процесу самовдосконалення з фізичної культури має бути таким:

- уміння аналізувати власну педагогічну (фізкультурно-оздоровчу) діяльність, якість педагогічної техніки, що застосовується у фізичному вихованні дошкільників, давати об'єктивну самооцінку;
- уміння помічати свої помилки в теоретичній та практичній підготовці до здійснення фізичного виховання дошкільників;
- уміння самостійно працювати з науковою, довідковою, методичною літературою, аналізувати її;
- уміння розробити власний план чи програму вдосконалення професійних умінь, необхідних для якісної реалізації завдань з фізичного виховання дітей дошкільного віку;
- уміння мобілізувати свій внутрішній потенціал на реалізацію плану чи програми самовдосконалення з фізичного виховання дошкільників.

У створенні зовнішнього іміджу вихователя важливу роль відіграє якість його взаємодії з батьками вихованців. У системі взаємодії з батьками вихованців з питань фізичного виховання дошкільнят можна виділити такі умовні напрями:

- 1) вивчення рівня готовності батьків до здійснення завдань з фізичного виховання дітей в домашніх умовах. З цією метою вихователь

може запропонувати анкетування, тестування, а також провести вечір запитань і відповідей. Аналіз анкет і тестів дозволить зробити висновок про наявність необхідних знань у батьків, їхнє бажання серйозно опікуватися фізичним розвитком дитини і створювати для цього всі необхідні умови вдома;

2) збагачення і поглиблення валеологічних, психологічних, педагогічних знань батьків вихованців (бесіди, дні відкритих дверей, батьківські конференції, лекторії, усні журнали тощо);

3) формування практичних навичок з вирішення завдань фізичного виховання дітей дошкільного віку (консультації, дискусії, діалоги, тренінги з елементами практичних завдань тощо) [47].

Кожен напрям передбачає вирішення низки завдань через різноманітні форми взаємодії. У співпраці вихователь може використовувати такі форми взаємодії: колективні, індивідуальні й інформаційні. *Колективні* – це традиційні батьківські збори, проведення свят і розваг, наприклад, «Тато, мама, я – спортивна сім'я», «З фізкультурою дружити – ніколи не хворіти»; піші переходи, підготовка батьків до проведення сімейного туризму з метою фізичного виховання дітей. *Індивідуальні форми* роботи – консультації, бесіди, листування, відповіді на запитання батьків у письмовій формі, залучення батьків до виготовлення нестандартного фізкультурного обладнання, моторних іграшок, куточків усамітнення, наповнення фітобару тощо. *Інформаційні* – оформлення папок-пересувок, стендів, міні-бібліотек, колективний перегляд відеозаписів, відеофільмів, змістом яких є висвітлення досвіду фізичного виховання дошкільників у конкретному дошкільному закладі чи сім'ї тощо. При цьому вихователь уважно стежить за матеріалами, які презентують досвід роботи з батьками вихованців і друкуються у фахових виданнях. Свої надбання також необхідно висвітлювати у фахових журналах і газетах [67].

Отже, створення здоров'язбережувального середовища в ЗДО залежить, перш за все, від вихователів, від їх професіоналізму, що проявляється в

наявності здібностей знайти спільну мову з дитиною, стати для неї другом, створити в групі атмосферу уваги, любові, тепла, доброти та відповідних знань індивідуальних особливостей кожного вихованця, створення позитивного мікроклімату в групі, особливостей застосування оздоровчих процедур та технологій у освітньо-виховному процесі та фізичному вихованні, а також від наявності в дітей відповідних знань про вагомість збереження власного здоров'я, корисних та шкідливих факторів для здоров'я, елементарного діагностування стану власного фізичного та психічного здоров'я, важливості позитивного мікроклімату в групі та застосування оздоровчих процедур і технологій.

Ми вважаємо, що неможливо створити здоров'язбережувальне середовище, не враховуючи особливостей фізичного виховання дошкільників та не дотримуючись санітарно-гігієнічних вимог – розпорядку дня, гігієни тіла дитини, меблів, обладнання, інвентарю, іграшок, приміщень та території закладу дошкільної освіти, організації збалансованого харчування, оптимальності запровадження оздоровчих процедур та технологій, забезпечення раціонального навчального навантаження й доцільне його поєднання з руховою активністю та практично-оздоровчою діяльністю.

Висновки до розділу 1

На основі теоретичного аналізу наукових джерел, узагальнення практики роботи закладів дошкільної освіти з проблеми створення здоров'язбережувального середовища як складової іміджу закладу дошкільної освіти у педагогічній теорії та практиці зазначимо що здоров'язбережувальне середовище міцно пов'язане з системою фізичного виховання дітей дошкільного віку та передбачає систематичне, ретельне і вчасне проведення оздоровчих процедур, технологій, дотримання розпорядку дня, раціонального харчування, гігієни тіла дітей, обладнання, меблів, іграшок, приміщень та території закладу дошкільної освіти, забезпечення оптимального навчального навантаження в поєднанні з руховою активністю

й практично-оздоровчою діяльністю, що сприяє формуванню, збереженню та зміцненню здоров'я дітей дошкільного віку.

Проаналізувавши основні категорії дослідження, зокрема «здоров'язбережувальне середовище», імідж закладу дошкільної освіти, що сформувалися в науці на основі філософської теорії цінності й психологічної концепції суб'єктивного ставлення, уточнимо, що під іміджем закладу дошкільної освіти ми розуміємо емоційно забарвлений, зазвичай свідомо сформований образ закладу, наділений цілеспрямовано заданими характеристиками та покликаний чинити певний психологічний вплив на конкретні групи соціуму. Для формування позитивного іміджу закладу дошкільної освіти важливі всі аспекти його діяльності. Також необхідно пам'ятати, що імідж – явище корпоративне і залежить не лише від сформованості світоглядно-оздоровчої позиції усіх членів колективу ЗДО, але й від переконаності їх у пріоритетності оздоровчої діяльності в роботі з дітьми і залежить. Отже, кожен працівник ЗДО має вносити свій вклад у реалізацію окремих складових іміджу, що перебувають у його компетенції, зокрема: розроблення конкурентоспроможних освітніх програм; просування їх на освітній ринок; організація освітнього процесу відповідно до сучасних вимог.

Формування іміджу закладу дошкільної освіти – це процес, у ході якого створюється якийсь спланований образ на основі наявних ресурсів. Метою створення іміджу є підвищення конкурентнопридатності, залучення інвестицій, встановлення та розширення партнерських зв'язків. Формування позитивного іміджу передбачає різні форми діяльності зі створення як зовнішніх, так і внутрішніх його складових.

РОЗДІЛ 2.

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ВПРОВАДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ СТВОРЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК СКЛАДОВОЇ ІМІДЖУ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

2.1. Аналіз стану здоров'язбережувального середовища в закладах дошкільної освіти

З метою дослідження особливостей здоров'язбережувального середовища в ЗДО нами був організований і проведений педагогічний експеримент. Експериментальним дослідженням були охоплені ЗДО № 65 «Пролісок» та ЗДО № 51 «Барвінок» м. Чернігова. Експериментальна робота тривала з вересня 2019 по грудень 2020 року й проводилася без порушення режиму дня дітей та розпорядку роботи закладів дошкільної освіти. Метою констатувального етапу дослідження було виявлення рівня створення здоров'язбережувального середовища в закладах дошкільної освіти. Експериментальним ми обрали ЗДО № 65 «Пролісок» м. Чернігова.

З метою виявлення рівня створення здоров'язбережувального середовища експериментального та контрольного закладів дошкільної освіти нами була створена програма дослідження, яка складалася з методики обстеження та системи диференціації отриманих результатів за критеріями й показниками, розробленими з урахуванням вимог «Базового компонента дошкільної освіти в Україні» й Закону України «Про дошкільну освіту». Методика дослідження передбачала анкетування батьків та вихователів з метою виявлення знань про зміцнення й збереження здоров'я в дітей, що є складовою іміджу закладу дошкільної освіти, були використані також індивідуальні бесіди, спостереження. Отримані результати підлягали математичній обробці.

Критерії являють собою сукупність показників, які дозволяють виділити певне явище із числа подібних, характеризують його якомога повно. Слід зазначити, що один показник, окремо взятий, не може об'єктивно

відобразити рівень сформованості досліджуваного явища. Тому має бути достатня кількість показників, щоб охопити всі сторони створення здоров'язбережувального середовища як складової іміджу ЗДО.

З метою виявлення рівня створення здоров'язбережувального середовища як складової іміджу ЗДО нами були визначені наступні критерії:

- 1) рівень матеріально-дидактичного забезпечення;
- 2) рівень компетентності вихователів;
- 3) якість співпраці ЗДО і батьків.

Визначені критерії розкриваються через показники, відповідно до яких ми виділили високий, середній та низький рівні створення здоров'язбережувального середовища.

Для зручності обрахунку ми використовували розрахунки в балах. Високий рівень відповідає кількості 16 – 20 балів, середній 15 – 10, низький – 6 балів і нижче.

Високий рівень характеризується високим ступенем (не менше 80%) виділених показників, а саме:

- наявність у закладі дошкільної освіти необхідного обладнання для фізкультурного майданчика, фізкультурного залу та різних вікових груп, що відповідає віковим особливостям дітей;
- наявність фізкультурного інвентарю в достатній кількості і його відповідність санітарним та гігієнічним вимогам;
- наявність у вихователів відповідної методичної літератури з проблеми збереження й зміцнення здоров'я дітей;
- наявність у методичному кабінеті конспектів проведення різних форм роботи з фізичного виховання, відеотеки, зразків рухливих, спортивних ігор, бібліографічного опису літературних джерел з проблеми збереження й зміцнення здоров'я дитини, таблиць, схем, кращих зразків планування фізкультурно-оздоровчої роботи в ЗДО, матеріалів передового педагогічного досвіду, планів роботи спортивних секцій, планів співпраці з родинами вихованців і початковою школою;

- вітамінізоване, збалансоване, висококалорійне харчування в дитячому закладі;
- забезпечення якісними та різноманітними стравами;
- повна відповідність харчування віковим нормам;
- естетично оформлені порції й гарно сервірований стіл;
- ґрунтовні знання вихователями здоров'язбережувальних технологій та вміння доцільно їх застосовувати в роботі з дітьми;
- ґрунтовні знання педагогів про вікові й індивідуальні особливості дітей та стан їхнього здоров'я;
- уміння організовувати персоналом здоров'язбережувальне середовище в закладі дошкільної освіти;
- професійно грамотне проведення педагогами пропаганди здорового способу життя серед громадськості;
- планомірне, систематичне, якісне проведення вихователями різних форм роботи з батьками з питань зміцнення й збереження здоров'я дітей;
- наявність ґрунтовних, системних знань педагогів про способи залучення сім'ї до фізичного виховання дітей і можливості родини здійснювати повноцінне фізичне виховання в домашніх умовах;
- наявність добре сформованих умінь у вихователя організовувати різні форми роботи з батьками;
- високопрофесійні вміння здійснювати пропаганду знань серед батьків з питань зміцнення й збереження здоров'я вихованців.

Середній рівень характеризується достатнім ступенем більше половини показників (50 – 60 %), а саме:

- наявність обладнання для фізкультурного майданчика, фізкультурного залу не в достатній кількості;
- відсутність фізкультурного інвентарю в достатній кількості, відповідність його санітарним та гігієнічним вимогам;
- наявність в недостатній кількості у вихователів відповідної методичної літератури;

- недостатня кількість у методичному кабінеті, розробок свят і розваг з фізичного виховання, бібліографічний опис джерел несистематизований, відсутні плани роботи спортивних секцій;

- мало вітамінізоване, проте збалансоване харчування в навчальному закладі;

- якісні, але одноманітні страви;

- унормоване харчування;

- хаотичне розміщення предметів на столі, естетичне оформлення порцій;

- знання вихователями здоров'язбережувальних технологій, але невміле їх практичне застосування;

- добрі знання педагогами вікових особливостей дітей та часткове врахування індивідуальних особливостей дітей і стану їхнього здоров'я під час проведення різних форм фізкультурно-оздоровчої роботи;

- недостатньо сформовані в педагогів уміння щодо організації здоров'язбережувального середовища в ЗДО;

- несистематичне проведення вихователями пропаганди здорового способу життя;

- планомірне, відносно якісне, але несистематичне проведення педперсоналом різних форм роботи з батьками з питань зміцнення й збереження здоров'я дітей.

- наявність загальних знань у вихователів про способи залучення сім'ї до фізичного виховання дітей і можливості родини здійснювати повноцінне фізичне виховання в домашніх умовах;

- наявність добре сформованих умінь організації різних форм роботи з батьками вихованців з питань зміцнення й збереження здоров'я;

- наявність у вихователів добре сформованих умінь здійснювати пропаганду знань з батьками з питань зміцнення й збереження здоров'я дітей.

Під *низьким рівнем* розуміємо мінімальний прояв визначених показників (менше ніж 30 %), а саме:

- відсутність обладнання для фізкультурного майданчика, фізкультурного залу в навчальному закладі;
- наявність фізкультурного інвентарю в недостатній кількості й не відповідність його санітарним та гігієнічним вимогам;
- наявність у вихователів методичної літератури 80-90-х років видання, відсутність нової методичної літератури, яка створена у відповідності до вимог Державної базової програми «Дитина»;
- недостатня кількість у методичному кабінеті розробок проведення рухливих, спортивних ігор і свят, відсутність відеотеки, бібліографічний опис літературних джерел несистематизований і вчасно не оновлюється; наявність плану співпраці ЗДО з родинами й школою, але не виокремлений напрям збереження й зміцнення здоров'я дітей; відсутність матеріалів передового педагогічного досвіду;
- незбалансоване, малокалорійне харчування в навчальному закладі;
- одноманітність страв;
- унормоване харчування;
- неестетично оформлені порції, сервіровка столу не укомплектована;
- відсутність у вихователів знань про сучасні здоров'язбережувальні технології та способи їх застосування в ЗДО; недостатньо сформовані фахові уміння для їх упровадження в роботу з дошкільниками;
- мінімальні або ж поверхові знання педагогами вікових та індивідуальних особливостей дітей і стану їхнього здоров'я;
- відсутність уміння у вихователів організувати здоров'язбережувальне середовище в закладі дошкільної освіти;
- формальне проведення педагогічним персоналом пропаганди здорового способу життя або відсутність її взагалі; відсутність плану роботи з батьками вихованців з питань зміцнення й збереження здоров'я дітей та несистематичне проведення різних форм роботи з ними;

- поверхові, безсистемні знання про способи залучення сім'ї до виховання дітей і можливості родини здійснювати повноцінне фізичне виховання;

- невміння педагогами організовувати специфічні форми роботи з батьками вихованців з питань зміцнення й збереження здоров'я;

- наявність елементарних умінь здійснювати пропаганду знань з батьками з питань зміцнення й збереження здоров'я дітей.

Наше експериментальне дослідження проводилось у три послідовні та взаємопов'язані етапи. На першому етапі дослідження ми вивчали рівень створення здоров'язбережувального середовища, використовуючи такі методи як спостереження, анкетування вихователів та батьків, індивідуальні бесіди. Також у процесі даного етапу дослідження було виявлено особливості організації та проведення здоров'язбережувальних технологій.

Другий етап дослідження полягав у розробці, організації та проведенні з дітьми, батьками, вихователями різних заходів, які сприяють збереженню та зміцненню здоров'я дітей.

Третій етап дослідження передбачав проведення контрольного обстеження з метою виявлення ефективності впроваджених нами педагогічних умов створення здоров'язбережувального середовища.

Експериментальна робота почалась із проведення констатувального етапу дослідження, що полягав у здійсненні комплексної роботи, спрямованої на виявлення рівня створення здоров'язбережувального середовища в закладах дошкільної освіти. Комплексна робота передбачала:

- 1) проведення опитування вихователів за допомогою методу анкети з метою виявлення знань про особливості створення здоров'язбережувального середовища як складової іміджу закладу дошкільної освіти та проведення оздоровчих заходів з дітьми;

- 2) проведення індивідуальних бесід з дітьми з метою виявлення ставлення до закладу дошкільної освіти;

3) проведення опитування батьків за допомогою методу анкети для з'ясування стану й подальшого планування та вдосконалення діяльності закладу дошкільної освіти;

4) спостереження за дітьми під час фізкультурно-оздоровчої діяльності.

Анкетування вихователів дало змогу визначити рівень знань про здоров'язбережувальне середовище як складову іміджу закладу дошкільної освіти, а також отримати додаткову інформацію стосовно реального стану здоров'язбережувального середовища в закладі дошкільної освіти. Запропоновані питання анкети (див. додаток А) були спрямовані на визначення обізнаності педагогів з питань складових іміджу та на розкриття діяльності вихователів з метою зміцнення та збереження здоров'я дітей.

Усього в анкетуванні взяло участь 40 педагогів двох ЗДО м. Чернігова. Вихователі мають вищу й середню спеціальну педагогічну освіту та досвід роботи з дітьми від 6 місяців до 35 років. Аналіз анкет дозволяє констатувати наступне.

На питання «Що таке імідж?» усі вихователі дали різні відповіді, але найбільш точними визначеннями, на нашу думку, є такі: «Це цілісне уявлення про об'єкт, яке залишається у свідомості людини, у її пам'яті», «Цілеспрямований, сформований образ особи, який націлений на збільшення психоемоційного впливу на когось», «Сукупність зовнішнього вигляду, авторитету і репутації», «Це стиль одягу, світогляд, манера розмовляти, життєва позиція», «Це гарний результат спільної праці персоналу й керівництва ЗДО». Ці тлумачення засвідчують, що вихователі в основному правильно розуміють сутність дефініції «імідж», хоча не повністю відтворюють його складові у своїх визначеннях.

На запитання «Як Ви вважаєте, чи є здоров'язбережувальне середовище складовою іміджу ЗДО?» педагоги дали однозначну відповідь: «Так.» На запитання «Які Ви знаєте здоров'язбережувальні технології?» педагоги дали наступні відповіді: «Ароматерапія, корегуюча гімнастика, казкотерапія», «Фітотерапія, квітковотерапія, ранкова гімнастика, гігієнічні процедури,

загартування, фізкультхвилинки». Відповіді дозволяють стверджувати, що вихователі знають здоров'язбережувальні технології, які використовуються в закладах дошкільної освіти, але поверхово.

На запитання «Яку систему оздоровлення Ви практикуєте в ЗДО?» педагоги відповіли: «Точковий масаж», «Ходьба по доріжці здоров'я», «Ранкова гімнастика». Аналіз відповідей свідчить про те, що вихователі як такої системи оздоровлення не практикують в ЗДО і в них недостатньо глибокі знання з цього питання.

Після проведення анкетування ми з'ясували, що всі вихователі вважають необхідним зміцнювати здоров'я дошкільників. Серед перешкод створювати здоров'язбережувальне середовище вони визначають такі: недостатнє матеріальне забезпечення закладу дошкільної освіти, відсутність методичної та навчальної літератури, нестача навчального часу. Але, на нашу думку, у більшості випадків це несуттєві перешкоди для організації оздоровчої роботи, оскільки, за даними анкет, майже 63 % вихователів не обізнані із сучасними здоров'язбережувальними технологіями. Після аналізу занять із фізичного виховання та різних організаційних форм, ми встановили, що в більшості випадків вони не становлять собою системи, не вписуються в рамки програм дошкільної освіти. Отже, основне протиріччя – це наявність бажання вихователів створювати здоров'язбережувальне середовище й відсутність послідовних, методично розроблених програм щодо його реалізації.

З метою всебічного вивчення проблеми створення здоров'язбережувального середовища ми використали також анкетування батьків, оскільки родина є першим соціальним інститутом, з якого починається виховання особистості дитини. Батьки та близькі люди, які оточують дитину з перших років життя, їх ставлення до закладу дошкільної освіти мають важливий вплив на виховання відповідного ставлення й у дитини. Батькам ми також запропонували анкету із запитаннями, у якій необхідно було вибрати варіант відповіді, який вони вважають

найдоцільнішим стосовно своєї дитини (див. додаток В). Проведена робота дозволила нам з'ясувати ставлення батьків до цієї проблеми й з'ясувати стан ЗДО.

Усього в анкетуванні взяло участь 80 батьків двох дитячих навчальних закладів. У результаті проведення анкетування ми дізналися, що всі батьки закладу дошкільної освіти № 51 «Барвінок» м. Чернігова оцінили роботу закладу дошкільної освіти з питань зміцнення й збереження здоров'я дітей на 5 балів. Роботу закладу дошкільної освіти № 65 «Пролісок» м. Чернігова батьки також оцінили на 5 балів, але по 4 бали 18 батьків поставили за якість харчування, 9 батьків – ставлення педагогів до дітей, 3 батьків – безпеку дитини.

На запитання «Чи звертаєтеся Ви до вихователів групи за порадою щодо здійснення фізичного виховання дитини?» 71% батьків відповіли, що не завжди звертаються за порадою, 24% – завжди і 5% – зовсім не звертаються за порадою.

На запитання «Яка форма роботи з батьками, що спрямована на збереження й зміцнення здоров'я дітей Вас влаштовує?» 81% батьків відповіли, що їм подобаються спільні з дітьми заходи, 5% батьків – психологічні та педагогічні практикуми, 14% – загальні батьківські збори.

Аналізуючи питання «Яку інформацію щодо збереження й зміцнення здоров'я дітей Ви хотіли б отримувати?» 70% батьків зазначили, що бажали б отримувати інформацію про те, як формувати в дітей потребу в збереженні й зміцненні здоров'я, 9,5% батьків – як підготувати дитину до школи, 10,5% батьків – як виховати здорову дитину.

Аналіз інших анкет з батьками дозволяє констатувати наступне: на питання «Чи знаєте Ви, що таке імідж?» батьки відповіли, що знають. Вони називали: «Престиж», «Популярність», «Сформована думка, уявлення про що-небудь», «Репутація закладу».

Усі батьки вважають здоров'язбережувальне середовище складовою іміджу закладу дошкільної освіти, головною метою здоров'язбережувальних

технологій є збереження здоров'я та створення сприятливого мікроклімату для дітей, але лише в 50% сімей практикується певна система оздоровлення всіх членів родини, у тому числі дитини. Таким чином, було з'ясовано, що батьки та вихователі мають недостатній рівень уявлень про створення здоров'язбережувального середовища.

Бесіда з дітьми була допоміжним засобом вивчення здоров'язбережувального середовища. Нею ми скористалися, щоб з'ясувати ставлення дитини до вихователів, до занять; визначити вподобання дітей.

Проведене дослідження дозволило констатувати рівень створення здоров'язбережувального середовища в експериментальному та контрольному ЗДО. Проаналізувавши результати дослідження кожного критерію, ми всі дані занесли до таблиці. Розглянемо їх детальніше.

З метою з'ясування рівня створення здоров'язбережувального середовища за першим критерієм (рівень матеріально-дидактичного забезпечення) ми провели детальний огляд і аналіз матеріально-дидактичної бази ЗДО.

В закладі дошкільної освіти № 51 «Барвінок» м. Чернігова створено безпечне середовище, яке розвиває й виховує. Особлива увага звертається на відповідність усіх наявних територій та приміщень для дітей, обладнання їх твердим та м'яким інвентарем основним санітарно-гігієнічним, педагогічним, естетичним нормам (наприклад, на доцільне розпланування площ територій та приміщень, лад і чистоту; на травмобезпеку обладнання та інвентарю, їхній добір та раціональне розміщення, естетичне оформлення). Варто зробити акцент на створенні привабливого розвивального середовища для дітей, у якому всім учасникам педагогічного процесу комфортно тривалий час перебувати й діяти. Здоров'язбережувальне середовища в ЗДО відповідає завданням фізичного й психологічного благополуччя дошкільника.

Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Дитина» визначає основні вимоги до його облаштування, а саме: різноманітність, варіативність, доступність для ознайомлення та використання іграшок, предметів,

фізкультурного обладнання тощо. Однією із важливих складових предметного середовища є іграшки, що створюють оптимальні умови для зростання практично вмілого, вправного у взаємодії з предметним світом дошкільника.

Наказом Міністерства освіти і науки України від 11.09.2002 за № 509 затверджено Типовий перелік обов'язкового обладнання, навчально-наочних посібників та іграшок у закладах дошкільної освіти, який пропонує загальну схему добору іграшок за видами, а також орієнтовну кількість їх на групу.

Сучасне розмаїття іграшок вимагає від дорослих, педагогів та батьків виваженого підходу до їх підбору. Матеріали для гри в дитячому закладі створюють оптимально наповнене (без надлишку й нестачі) цілісне ігрове оточення, безпечне та комфортне для дитини. Створена педагогічно доцільна система іграшок є з урахуванням вікового принципу та принципу діяльності. З одного боку, властивості та якості іграшок є близькими й зрозумілими дитині певного віку, а з іншого – кожна іграшка в загальній взаємодії із системою іграшок сприяє виникненню ігрових цілей та способів дії, притаманних наступному, вищому етапові розвитку ігрової діяльності (за Л. Виготським – зона найближчого розвитку).

У закладі дошкільної освіти № 51 «Барвінок» м. Чернігова в наявності є необхідне обладнання, інвентар, яке відповідає вимогам Закону України «Про дошкільну освіту» (ст.37, 38, 39); Положенням про дошкільний навчальний заклад, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 12.03.2003 р. №305 (п.49-54); Санітарним правилам облаштування та утримання дитячих дошкільних закладів.

Наказом Міністерства освіти і науки України від 11.09.2002 за № 509 затверджено Методичні рекомендації від 17.03.2006 за №1/9-153 про «Підбір і використання іграшок для дітей раннього віку в закладах дошкільної освіти», запропоновано асортимент іграшок для дітей 2-го та 3-го років життя, який має забезпечувати удосконалення сенсорного досвіду малюків, підготувати їх до засвоєння сенсорних еталонів, розуміння призначення

предметів та оволодіння способом дії з ними, до виховання культури взаємодії з ігровими партнерами як передумови виникнення сюжетно-рольової гри.

Для дошкільного віку характерне становлення та розвиток сюжетно-рольової гри, яка є провідним видом діяльності в цьому віці. Моделюючи стосунки у світі дорослих, діти засвоюють завдання, мотиви й норми існування «дорослого» світу. Дошкільники в цьому навчальному закладі оволодівають рольовою поведінкою, відображаючи взаємини людей із найближчого оточення. Розширене коло знань конкретного та більш загального характеру, розмаїття вражень від навколишнього світу, багатший порівняно з раннім віком особистий досвід дитини, відповідно, потребують ширшого асортименту іграшок.

У молодшому дошкільному віці спортивні іграшки призначені для подальшого розвитку рухів дітей, для стимулювання загальної рухової активності, бажання брати участь у рухливих іграх та фізичних вправах разом з дорослими та іншими дітьми. Для спортивних ігор пропонуються м'ячі середнього та великого розміру, оскільки впіймати руками маленький м'яч дитині цього віку важко через відсутність чіткої координації рухів. Молодшим дошкільникам для розвитку основних груп м'язів є різноманітні вітрячки, обручі, педальні машини, триколісні велосипеди; для тренування вестибулярного апарата – гойдалки, коники-гойдалки. Увійти в образ, відтворити певну роль допомагають дитині елементи костюмів для рухливих ігор («Зайці і вовк», «Жабки і журавлі» тощо).

У старшому дошкільному віці слід розвивати координацію рухів, дрібну моторику рук. Відтак група спортивних іграшок поповнюється мікромоторними настільними іграми (хокей, футбол, більбоке тощо).

Оволодіваючи спортивними іграми (бадмінтоном, кеглями, городками тощо), старші дошкільники набувають спритності, влучності, витримки, учаться неухильно дотримуватися правил, гідно програвати.

Проаналізувавши стан здоров'язбережувального середовища в ЗДО № 65 «Пролісок» м. Чернігова ми дійшли висновків, що в наявності є необхідне обладнання для фізкультурного майданчика й залу, але не в достатній кількості. Фізкультурний інвентар відповідає основним санітарно-гігієнічним, педагогічним, естетичним нормам, але потребує поповнення.

Методична робота в ЗДО № 51 «Барвінок» м. Чернігова є запорукою якості освітнього процесу. Осередком її традиційно вважається методичний кабінет. Його облаштування відповідає завданням дошкільної освіти, змісту чинної програми, якою керується педагогічний колектив даного закладу, відбиває сучасні підходи, новітні тенденції в змісті й технологіях навчально-виховної роботи з дітьми. Варто зазначити наявність в кабінеті методичних матеріалів на допомогу педагогам; інструктивно-методичних матеріалів; довідникової, енциклопедичної, навчальної, навчально-методичної літератури та педагогічних періодичних видань; методичних розробок різних організаційних форм роботи з дітьми, зразків планування, дидактичного матеріалу до них, предметної, ілюстративної наочності тощо. Наявність у методичному кабінеті конспектів проведення різних форм роботи з фізичного виховання, відеотеки, зразків рухливих, спортивних ігор, бібліографічного опису літературних джерел з проблеми збереження й зміцнення здоров'я дитини, таблиць, схем, кращих зразків планування фізкультурно-оздоровчої роботи в ЗДО, матеріалів передового педагогічного досвіду, планів роботи спортивних секцій, планів співпраці з родинами вихованців і початковою школою.

Усі зібрані матеріали впорядковані за розділами програми, основними напрямками побудови педагогічного процесу, актуальними проблемами, темами й питаннями. При цьому слід вказати на доступність і зручність у користуванні ними (наприклад, грамотно укладені каталоги); систематичне ознайомлення вихователів з новими надходженнями й раніше напрацьованими матеріалами, що можуть знадобитись у підготовці колективу до планових тематичних перевірок, у впровадженні передового

педагогічного досвіду, розробці власних новацій, у поглибленій роботі фахівців над окремими змістовими напрямками програми та ін. У вихователів є в наявності відповідна методична література з проблеми збереження й зміцнення здоров'я дітей.

У закладі дошкільної освіти № 65 «Пролісок» м. Чернігова методичний кабінет недостатньо облаштований: недостатня кількість у методичному кабінеті розробок свят і розваг з фізичного виховання; бібліографічний опис джерел несистематизований; відсутні плани роботи спортивних секцій; у вихователів недостатньо відповідної методичної літератури.

Оцінка та дослідження здоров'язбережувального середовища в закладах дошкільної освіти за рівнем матеріально-дидактичного забезпечення допомогли зробити висновок. Результат цього дослідження відображено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Рівні матеріально-дидактичного забезпечення експериментального і контрольного закладів дошкільної освіти

Заклади дошкільної освіти	Рівні матеріально-дидактичного забезпечення					
	високий		середній		низький	
Експериментальний ЗДО «Пролісок»	-	-	12 балів	60%	-	-
Контрольний ЗДО «Барвінок»	19 балів	95%	-	-	-	-

Наступним етапом роботи було виявлення рівня компетентності вихователів. Оцінка ролі завідувача та вихователя-методиста ЗДО № 51 «Барвінок» в організації методичної роботи та керівництві нею – не випадковий чинник. Ці посадові особи виконували роль своєрідного «мозкового центру», який акумулював в собі й продукував надбання власного творчого пошуку, кращого досвіду керованого ними педагогічного

колективу на основі передових досягнень сучасної науки й практики. Ця роль оцінювалася з погляду професіоналізму в широкому розумінні слова.

Ідеться про компетентність, аналітичний підхід до своєї роботи, уміння створювати авторські методичні розробки, виявляти й підтримувати цінне в досвіді закладу, організовувати обмін набутками.

Життєдайні імпульси, які йдуть від «мозкового центру», приводили у дію весь складний організм педагогічного колективу. Водночас відбувався й зворотний зв'язок: діяльність методичної служби ЗДО живилася творчими ідеями від окремих педагогів. Це можливе лише за умови достатнього фахового рівня кожного члена колективу. Відтак, можна зрозуміти, чому при вивченні стану діяльності методичної служби значний акцент робиться на формах роботи з вихователями, – їхній спрямованості на зростання фахової майстерності та надання дієвої методичної допомоги педагогам (за результатами вивчення стану освітнього процесу). Також важливо врахувати регулярність проведення тих чи інших заходів згідно з річним планом; доцільність використання та поєднання традиційних і нетрадиційних, колективних, групових та індивідуальних форм методичної роботи на основі диференційованого підходу до діяльності фахівців.

Важливої уваги потребувала також раціональність вибору й неформальність проведення, тематична доцільність форм роботи з помічниками вихователів, сумлінність та елементарна психолого-педагогічна обізнаність яких значною мірою гарантувала успіх виховного впливу закладу дошкільної освіти на дітей.

Визначальним чинником, від якого найперше залежить якість та кінцевий результат роботи будь-якого закладу освіти, є кадрове забезпечення. Показником правильної кадрової політики є стабільність кадрового складу. Водночас кадрове забезпечення не слід механічно зводити лише до добору та якісного складу кадрів. Належить постійно опікуватися питаннями їхнього фахового зростання, поліпшення ділової атмосфери та психологічного мікроклімату в трудовому колективі.

З метою формування в дошкільників потреби в зміцненні здоров'я та уявлень про здоровий спосіб життя, педагоги дошкільних закладів уміло у доступній і цікавій формі знайомили дітей з чинниками, що впливають на стан фізичного, психічного, морального здоров'я та соціального благополуччя, правилами охорони й збереження здоров'я.

Для забезпечення ефективності власної педагогічної діяльності в галузі фізичного виховання, добирали доцільні засоби, методи й форми роботи з фізичного виховання дошкільників, використовуючи сучасні технології.

Педагоги закладу дошкільної освіти № 51 «Барвінок» м. Чернігова мали ґрунтовні знання здоров'язбережувальних технологій та вміли доцільно їх застосовувати в роботі з дітьми. Аналізуючи роботу ЗДО «Пролісок» м. Чернігова ми дійшли висновку, що педагоги мали знання здоров'язбережувальних технологій, але невміло їх практично застосовували.

З метою формування навичок безпечної поведінки в дошкільників вихователі обох закладів знайомили дітей з правилами поведінки на вулиці, воді, у лісі, на льоду, основами профілактики нещасних випадків, отруєнь шкідливими грибами, ягодами, рослинами, діями під час укусів отруйних комах, змій, хворих тварин. В умовах колективних, індивідуальних занять та в повсякденному житті формували у дітей бережне відношення до власного організму, на основі ознайомлення їх з будовою тіла та основними правилами догляду за ним, створення умов для профілактики шкідливих звичок.

Для формування в дітей культурно-гігієнічних навичок педагоги вміло добирали доцільні й дійові засоби, що забезпечували систематичне дотримання дітьми особистої гігієни: догляд за чистотою тіла (миття рук, обличчя, ніг, чищення зубів, полоскання рота після прийому їжі), збереження охайності і чистоти одягу та взуття, оволодіння навичками культури харчування. Педагоги ЗДО № 51 «Барвінок» м. Чернігова мають ґрунтовні знання про вікові та індивідуальні особливості дітей та стан їхнього здоров'я, бо знання позитивних та негативних сторін особистості допомагало педагогу знайти правильний шлях для оптимального впливу на фізичний розвиток та

стан здоров'я дитини. Вихователі ЗДО «Пролісок» м. Чернігова мають добрі знання вікових особливостей дітей, але частково враховували індивідуальні особливості дітей та стан їхнього здоров'я під час проведення різних форм фізкультурно-оздоровчої роботи.

У ЗДО № 51 «Барвінок» використовували засоби профілактики захворювань: щоденну ранкову й гігієнічну гімнастику, плавання, масаж, фітотерапію, народні засоби зцілення, роз'яснювали дітям їх значення та користь для забезпечення повноцінної життєдіяльності з метою формування в дітей звички дбати про власне здоров'я.

Для збереження психічного здоров'я створювали спокійну доброзичливу обстановку, яка сприяла позитивним взаємовідносинам дітей з іншими дітьми, дорослими, забезпечуючи умови повноцінного інтелектуального та емоційного здоров'я дошкільників, формували позитивні емоції та культуру розумової діяльності, тобто вміло створювали здоров'язбережувальне середовище в ЗДО; професійно грамотно здійснювали просвіту батьків вихованців з питань збереження й зміцнення здоров'я дошкільників.

Забезпечували соціальну адаптацію дошкільників серед однолітків та дорослих на основі ознайомлення їх з правилами взаємовідносин, розвитку емоційної сприйнятливості, емпатії, формування в них відповідальності за свої вчинки, навичок організованої поведінки, вміння поступитися власними бажаннями перед спільними інтересами.

У ЗДО № 65 «Пролісок» м. Чернігова вихователі в процесі проведення різних організаційних форм зі зміцнення й збереження здоров'я додержувалися педагогічного такту, доброзичливо ставилися до дітей, поєднуючи вимогливість із чуйністю, але мали недостатньо сформовані вміння щодо створення здоров'язбережувального середовища в ЗДО і несистематично проводили пропаганду здорового способу життя, обґрунтовуючи нестачею часу та відповідної літератури.

Оцінка та дослідження здоров'язбережувального середовища в ЗДО за рівнем компетентності вихователів допомогли зробити висновок. Результат цього дослідження відображено в таблиці. 2.2.

Таблиця 2.2

Рівні компетентності вихователів експериментального і контрольного закладів дошкільної освіти

Заклади дошкільної освіти	Рівні компетентності вихователів					
	високий		середній		низький	
Експериментальний ЗДО «Пролісок»	-	-	12 балів	60%	-	-
Контрольний ЗДО «Барвінок»	17 балів	85%	-	-	-	-

Досліджуючи останній критерій – якість співпраці ЗДО й сім'ї, ми зробили висновок, що керівники й педагоги ЗДО приділяють надзвичайно серйозну увагу проблемам сімейного виховання, розглядають його як найбільш природну основу психічного й морального, фізичного розвитку, розвитку творчих здібностей дитини.

Головне завдання на сьогодні – усунути бар'єр між ЗДО і сім'єю. Не може бути жодних конструктивних форм їхньої співпраці, доки ЗДО залишатиметься закритим закладом. Батьки не просто можуть, а повинні знати й бачити, як живуть тут їхні діти, що вони їдять, у які ігри граються, як до них ставляться вихователі й чого навчають. Присутність батьків у ЗДО дає змогу істотно поліпшити життя дітей, створити більш домашню обстановку, допомогти вихователеві в організації тієї чи іншої діяльності. Батьки бачитимуть свою дитину в новій обстановці, порівнюватимуть її з іншими дітьми, об'єктивно оцінюватимуть її сильні і слабкі сторони, допомагатимуть у налагодженні контактів з однолітками.

Вихователі ЗДО № 51 «Барвінок» чітко визначили свої позиції, свої завдання й свої якості щодо співробітництва; планомірно, систематично,

якісно проводили різні форми роботи з батьками з питань зміцнення й збереження здоров'я дітей. Працівники ЗДО під керівництвом завідуючої, методиста, медсестри надавали теоретичну й практичну допомогу батькам у зміцненні й збереженні здоров'я їхніх дітей.

Аналізуючи якість співпраці закладу дошкільної освіти й сім'ї в ЗДО «Пролісок», ми зробили висновок, що велася планомірна, відносно якісна, але несистематичне робота з батьками щодо питань зміцнення й збереження здоров'я дітей. У вихователів є загальні знання та елементарні вміння про способи залучення сім'ї до виховання дітей і можливості родини здійснювати повноцінне фізичне виховання в домашніх умовах. Велася формальна пропаганда знань про зміцнення й збереження здоров'я дітей для батьків. Незначна увага надавалася індивідуальному спілкуванню з сім'єю, особливо коли вона неповна чи неблагополучна, матеріально не забезпечена. Потребує ретельної й продуманої підготовки індивідуальна форма спілкування педагога з такими сім'ями. Вихователю потрібно добре знати особливості сім'ї, де росте вихованець, проїнятися її настроями, потребами, уподобаннями, щоб кожний такий контакт був насичений турботою педагога про їхню дитину.

Оцінка та дослідження останнього критерію здоров'язбережувального середовища – рівень співпраці ЗДО і сім'ї, допомогли зробити висновок. Результат цього дослідження відображено в таблиці. 2.3.

Таблиця 2.3.

Рівні співпраці експериментального і контрольного закладів дошкільної освіти і сім'ї

Заклади дошкільної освіти	Рівні співпраці ЗДО і сім'ї					
	високий		середній		низький	
Експериментальний ЗДО «Пролісок»	-	-	12 балів	60%	-	-
Контрольний ЗДО «Барвінок»	17 балів	85%	-	-	-	-

У результаті проведеної роботи ми отримали дані щодо загального рівня створення здоров'язбережувального середовища в експериментальному та контрольному ЗДО. Результати відображено в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4.

Загальний рівень створення здоров'язбережувального середовища в закладах дошкільної освіти (констатувальний експеримент)

Рівень	КЗДО №51 «Барвінок»	ЕЗДО №65 «Пролісок»
Низький	–	–
Середній	–	52 бали
Високий	71 балів	–

Загальний рівень створення здоров'язбережувального середовища в ЗДО після проведення констатувального експерименту відображено на рисунку 2.1.

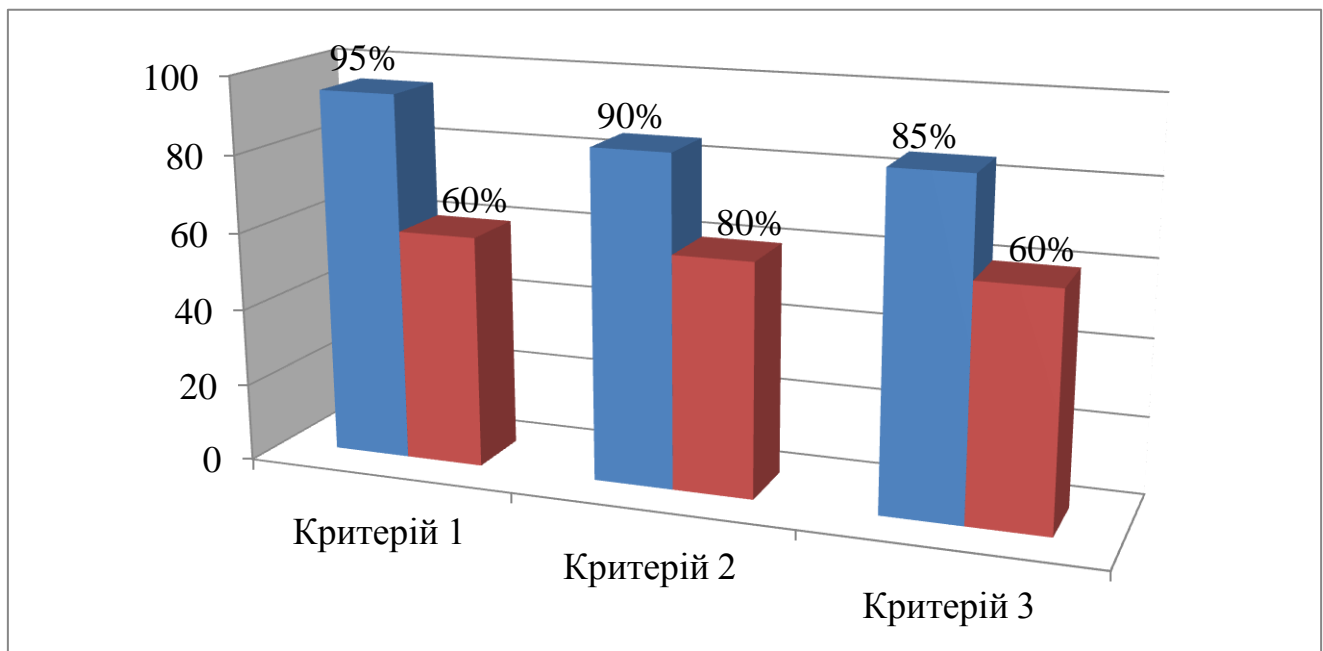

Рис. 2.1. Рівні створення здоров'язбережувального середовища як складової іміджу ЗДО (в експериментальному і контрольному ЗДО на констатувального етапі експерименту)

Отже, проаналізувавши результати проведеної роботи можна констатувати, що колектив ЗДО № 51 «Барвінок» вирізняється глибокою переконаністю в ціннісному оздоровчому спрямуванні освітньо-виховної роботи, творчим підходом до реалізації оздоровчо-профілактичних завдань, талановитістю й умінням працювати відповідально й від душі. Зусиллями педагогічного колективу та батьків створено всі умови здоров'язбережувального середовища, що передбачає забезпечення в освітньому процесі атмосфери комфортного зростання особистості, адекватних психолого-педагогічних і матеріальних умов та їх оздоровчого спрямування. На нашу думку, це і є базисом для реалізації оздоровчого напрямку дошкільної освіти, що має на меті збереження, формування та зміцнення всіх компонентів здоров'я кожної дитини. Це пояснює потребу використання в освітньому процесі розмаїття оздоровчих технологій, що відповідають сутності здоров'язбережувальної дошкільної освіти.

Проведення роботи з фізичного виховання в нерозривній єдності з ознайомленням дітей з природою, побудова освітнього процесу на засадах ігрових технологій роблять цей процес більш природнішим та цікавим для дітей. Діяльність дитини активізується сама собою за наявності яскравого та цікавого обладнання. Створення ефективних умов для зміцнення здоров'я дошкільників, наявність відповідального та креативного підходу до оздоровчо-профілактичної роботи, упровадження науково обґрунтованих технологій оздоровлення дітей є візитною карткою працівників ЗДО «Барвінок».

Проаналізувавши результати проведеної роботи в ЗДО «Пролісок» м. Чернігова, ми зробили висновок, що здоров'язбережувальне середовище створене недостатньо й потребує подальшої роботи.

2.2. Система роботи з створення здоров'язбережувального середовища як складової іміджу закладу дошкільної освіти

Аналіз результатів констатувального етапу дослідження дозволив визначити, що в експериментальному ЗДО «Пролісок» м. Чернігова здоров'язбережувальне середовище створене не на достатньому рівні.

Безумовно, важливою й необхідною складовою дослідження була експериментальна робота з перевірки ефективності гіпотетично визначених педагогічних умов.

У попередньому параграфі був описаний перший етап (констатувальний) експериментального дослідження. За допомогою розроблених методик, анкетування, спостереження та бесід було визначено рівні створення здоров'язбережувального середовища за визначеними критеріями.

Для покращення рівня матеріально-дидактичного забезпечення і підвищення інтересу дітей до фізичної культури, стимулювання різноманітної рухової активності дітей і покращення рівня компетентності вихователів було впроваджено в освітній процес ЗДО розроблений навчально-методичний посібник «Формування ціннісного ставлення дітей дошкільного віку до свого здоров'я».

Для підвищення рівня компетентності вихователів в закладі дошкільної освіти «Пролісок» був проведений круглий стіл на тему: «Створення в ЗДО безпечного середовища для дітей». На якому обговорювалися питання щодо зміцнення здоров'я вихованців та підвищення рівня майстерності педагогів. Крім того були проведені педагогічні ради:

1. Тема «В ім'я здоров'я дитини», де розглядали наступні питання:
 - комплексний підхід до дитини в умовах закладу дошкільної освіти;
 - пошук нових форм і методів роботи з фізичного виховання для забезпечення оптимальної рухової активності дітей (з досвіду роботи).
2. Тема «Умови збереження та зміцнення здоров'я дітей»
 - оздоровчо-профілактична робота ЗДО – важлива умова виховання фізично здорової дитини;

– формування у дітей дбайливого ставлення до власного здоров'я та оволодіння навичками особистої гігієни (з досвіду роботи).

3. Тема «Ростимо дітей здоровими»

– шляхи оновлення роботи з фізичного виховання та оздоровлення дітей;
– єдність у роботі педагогів, медичного персоналу та сім'ї у вихованні фізично здорової дитини.

Нами були організовані колективні перегляди занять, на яких вихователі продемонстрували свою майстерність і підтвердили високий рівень знань.

Тематика занять була наступна:

1. Оздоровчо-профілактичні заходи: «хвилинки-здоровинки» (масажі для дітей, їх місце в навчально-виховному процесі); нетрадиційні форми роботи з фізичного виховання (фрагменти занять із застосуванням нетрадиційних методів).

2. Створення ігрового середовища для забезпечення рухової активності дітей раннього віку.

3. Панорама новинок у роботі з фізичного виховання.

4. Перегляд блоку занять валеологічного спрямування: «Подружись із чистотою», «Гарний настрій», «Про тебе», «Рухливі ігрові вправи», «Будь обережний!».

5. Варіативні заняття з використанням нетрадиційного обладнання: спортивних снарядів; обладнання; атрибутів.

Для підвищення рівня компетентності педагогічного персоналу нами були проведені:

– консультація для вихователів на тему: «Адаптація дітей до умов дошкільного закладу» та консультація-тренінг;

– ділові ігри «Імідж сучасного закладу дошкільної освіти», «Герб закладу дошкільної освіти», «Кодекс поведінки працівника закладу» тощо, детальніше представлено в додатку Д»;

– ігрові вправи «Портрет вихователя», «Чашка доброти», «Створення позитивного іміджу закладу», «Засвітило сонечко», «Згуртована група», «Мої позитивні якості» (додаток Д).

Заклад дошкільної освіти, як і всі інші соціальні інститути, покликаний допомогти, підтримати, спрямувати та на професіональному рівні доповнити їхню виховну діяльність. З цією метою зусилля працівників ЗДО спрямовувалися на забезпечення прав батьків у широкій поінформованості про умови перебування дитини в закладі дошкільної освіти (режим, матеріальні умови, організацію харчування, спрямованість і зміст навчально-виховної програми, за якою працює ЗДО, рівень підготовки персоналу тощо); отриманні даних про досягнення дитини (у фізичному, психічному, моральному, соціальному розвитку) протягом певного періоду (кварталу, навчального року, всього періоду перебування дитини у ЗДО); включенні за погодженням з педагогічним та медичним персоналом ЗДО у освітньо-виховний процес; наданні посильної фізичної, матеріальної та методичної допомоги закладу дошкільної освіти, що спрямована на оптимізацію освітньо-виховного процесу.

Водночас на батьків покладалися певні обов'язки:

– надавати повну інформацію про стан здоров'я дитини, особливості її виховання та розвитку в родині, індивідуальні психологічні особливості (для подальшого врахування їх при плануванні та організації освітньо-виховного процесу);

– ознайомитись із програмою, за якою здійснюється навчання та виховання дітей у ЗДО;

– виконувати рекомендації медичного та педагогічного персоналу ЗДО, що стосуються організації життєдіяльності дитини в сім'ї, забезпечують єдність виховного впливу ЗДО і родини та спрямовані на позитивний розвиток особистості;

– відвідувати батьківські збори та інші контактні заходи педагогічного персоналу для отримання необхідної інформації;

– попереджати педагогічний та медичний персонал ЗДО про плановану відсутність дитини у ЗДО (на період відпустки батьків, перебування дитини в лікарні, санаторії тощо);

– своєчасно сплачувати кошти за перебування дитини в ЗДО.

Нами були визначені основні завдання роботи колективу ЗДО із батьками:

1. Культивування в родині вихованців атмосфери теплоти, уваги, піклування та взаємної підтримки.

2. Зосередження зусиль батьків на підтримці бажаної поведінки дитини, а не на викоріненні небажаної, акцентування їх уваги на тому, що саме батьки мають слугувати для дітей прикладом, підтримувати та заохочувати їх просоціальну поведінку (турботу про інших, допомогу, співчуття тощо).

3. Установлення спільно з батьками розумних вимог до дітей і дотримання їх виконання в умовах ЗДО та в сім'ї. Чітко дати зрозуміти дітям, чого від них чекають, і бути послідовними у своїх вимогах (дотримання правил здорового способу життя, участь в житті родини й закладу дошкільної освіти, повага до оточення тощо).

4. Допомога батькам в опануванні адекватних методів виховання та контролю за поведінкою дітей.

Виділені були етапи роботи з батьками:

Попередня робота

Мета: ознайомити батьків з умовами перебування дитини в ЗДО, програмою навчання й виховання (стратегічною метою і змістом); отримати від батьків попередню інформацію про дитину, бажання та можливості батьків долучитися до навчально-виховного процесу закладу дошкільної освіти.

Очікуваний результат: залучення батьків до партнерської взаємодії з медичним та педагогічним персоналом ЗДО, узгодження єдиної стратегічної лінії поведінки щодо організації життя, навчання та виховання дитини у ЗДО та родині.

Поточна робота

Мета: дотримання єдності педагогічних впливів на дитину в ЗДО і сім'ї, просвіта батьків та залучення їх до педагогічного процесу, надання інформації про досягнення дитини, вирішення поточних питань її виховання та розвитку.

Очікуваний результат: прийняття родинами ідеї здорового способу життя, формування потреби надання дитині прикладу поведінки в сім'ї, організація здорового харчування, загартування дітей, навчання й виховання на засадах загальнолюдських цінностей, допомога ЗДО в організації освітньо-виховного процесу.

Підсумкова робота

Мета: демонстрація батькам результатів навчально-виховної роботи у ЗДО, здобутків дітей в усіх сферах розвитку, переконання в потребі дотримуватись і надалі обраної стратегії виховання та розвитку дитини.

Очікуваний результат: сформованість у родині системи конструктивних цінностей, звички до здорового способу життя, сприйняття власної дитини як самобутньої особистості, побудова взаємин з нею на засадах довіри та партнерської взаємодії.

Зміст роботи

1. Позитивна налаштованість дитини на входження в колектив ЗДО: бесіди членів родини з малюком про дошкільний заклад, розповіді про види діяльності дітей в ньому; ознайомлення з правилами поведінки в ЗДО засобами гри «Навчимо іграшки вітатися», «На гостини до ляльки», «Збираємось у гості», «Дитячий садок для іграшок»; формування навичок самообслуговування (догляду за тілом та одягом) та культури поведінки – спілкування з дорослими та однолітками, організації власної діяльності (ігрової, трудової, зображувальної, конструкційної); читання художньої літератури про дитячий садок; екскурсії до ЗДО; спостереження за іграми дітей на майданчику; знайомство з вихователями й дітьми групи, яку

відвідуватиме дитина; епізодичне включення малюка в ігри дітей під контролем батьків і вихователя.

2. Перегляд розпорядку дня дитини в сім'ї та поступове максимальне наближення його до режиму дня в умовах ЗДО. До початку відвідування дитиною ЗДО: привчання дитини до дотримання чергувань періодів активної діяльності та відпочинку; введення (спочатку в ігровій формі) до розпорядку дня дитини ранкової гімнастики, гімнастики пробудження, загартовувальних процедур (повітряних і сонячних ванн, обтирання сухою та вологою рукавичкою); проведення масажу пальців рук і ніг, проведення масажу стоп за допомогою природних засобів (каштанів, сухого листя, морських камінців тощо, покладених у невелику ємність, в яку дитина може поставити ніжки); виготовлення спільно з дитиною іграшок-масажерів. Після того як дитина почала відвідувати дошкільний заклад, слід дотримуватися розпорядку дня дітей в ЗДО в умовах сім'ї, з урахуванням принципу гнучкості режиму, тобто можливостей його зміщення в один чи інший бік з урахуванням потреб родини і дитини.

3. Природна детоксикація організму дитини в умовах сім'ї: поступове привчання дитини до вживання чистої води після сну та за півгодини до прийому їжі; залучення до приготування свіжих соків з овочів і фруктів та їх вживання; введення до раціону дитини продуктів, багатих на пектини (яблука, гарбуз, буряк, морква) та висівки; залучення дитини до приготування, оздоблення та вживання салатів з овочів та фруктів, каш, страв з яєць та сиру, приготування домашнього мармеладу.

4. Інтеграція процесів валеологічного виховання в усі види діяльності дитини: підтримувати стратегію закладу дошкільної освіти на збереження, зміцнення та вдосконалення здоров'я дитини – закріплювати знання та вміння, отримані дитиною протягом дня в дошкільному закладі під час спілкування в сімейному колі.

Надавати дитині початкові знання про правила догляду за своїм організмом – потреба утримання тіла в чистоті, чищення зубів, носа, вух.

розчісування волосся тощо. Закріплювати їх в ігровій формі, під час ігор типу «Лялька збирається в гості», «Що забули ми зробити» тощо.

Поетапно залучати дитину до допомоги дорослим у прибиранні приміщення, в якому вона мешкає (прибирання в куточку іграшок, догляд за кімнатними рослинами, спільне прибирання дитячої кімнати тощо). У всі пори року здійснювати систематичні прогулянки та екскурсії в природу, що супроводжуються спостереженнями, милуванням об'єктами та явищами природи, збиранням природного матеріалу, рухливими та словесними іграми. Організувати продуктивні види діяльності дитини в родині: малювання, нескладне експериментування тощо, спільно з іншими членами родини. Залучати дитину до підготовки родинних свят: від моменту планування до моменту завершення свята, дослухаючись до її думки, вислуховуючи побажання, враховуючи інтереси й потреби.

Процес залучення батьків до освітнього процесу закладу дошкільної освіти був досить складним і містив такі етапи:

- актуалізація потреб батьків в освіті і розвитку власної дитини;
- забезпечення психолого-педагогічної просвіти батьків як замовників освітніх послуг у закладі дошкільної освіти;
- партнерська взаємодія педагогів і батьків на основі гуманізації відносин, пріоритету загальнолюдських цінностей, особистісно-діяльнісного підходу до організації освітнього процесу з дітьми.

Усі форми роботи з батьками мали особистісне спрямування і наповнювалися новим змістом, а саме: особистісна орієнтація на дитину; ділова позиція педагога – поруч із батьками у їхньому ставленні до дитини, до її розвитку з усіма радощами і труднощами; конкретний прикладний характер; пріоритет розв'язання проблеми, яка стоїть перед батьками найгостріше; ефективна взаємодія закладу дошкільної освіти та родини у процесі оздоровлення та фізичного розвитку дітей.

Для підвищення просвіти батьків були проведені батьківські збори, валеологічний практикум та психолого-педагогічні консультації. Крім того батьки залучалися до участі у в організованих заходах.

Орієнтовна тематика семінарів, семінарів-практикумів оздоровчого спрямування:

1. Тема «Здоров'я – над усе» Жити за законами природи. Природне оздоровлення дітей (вивчення і впровадження досвіду Л. Блудової з використання природних чинників – повітря, сонця, води).

2. Тема «Адаптація дітей до умов закладу дошкільної освіти». Гра як засіб соціальної адаптації дошкільнят. Піскова терапія в період адаптації дітей.

3. Тема «Зростають малята – справжні здоров'ята»

Організація заходів фізкультурно-оздоровчого змісту на свіжому повітрі: оздоровчі прогулянки; цільові прогулянки; піші переходи, походи з елементами туризму; фізкультурні розваги, міні-змагання.

Консультації:

- Оздоровчо-профілактична робота в закладі дошкільної освіти.
- Рухлива гра на прогулянці як засіб удосконалення основних рухів.
- Ігрові рухливі вправи для фізичного розвитку дошкільників.
- «Щоб діти були здоровими» (пошук методів оздоровлення дітей).

Робота з родиною

- «Тиждень здоров'я».
- «День сім'ї» – (усіх тат і мам запрошуємо в гості до нас).
- «День для себе» – (ніхто не турбується про тебе краще, ніж ти сам).
- «День чепурунів».
- Фото- та відеоконкурс на кращий спортивний куточок у сім'ї та найцікавішу рухливу гру з участю дітей та членів їх сім'ї.
- Міні-походи дітей, батьків і вихователів на природу.
- Оволодіння батьками практичними навичками проведення простих масажів, гімнастики.

– «Банк ідей» – ознайомлення з нетрадиційними методами оздоровлення.

Бесіди на теми: «Загартування дитини вдома», «Проблеми харчування», «Перша допомога при травмах», «Емоції та здоров'я».

Практичні заняття. Батькам було показано, як треба проводити з дітьми: масаж рук та ігрові вправи для розвитку моторики пальців рук і долонь («потягусі», «кицька», «рахівничка», «тюльпан», «метелик», «птах» тощо); дихальні вправи та ігри («годинник», «сурмач», «помахай крилами, як півник» «потяг» тощо; ігри: («чия кулька далі», «літачок-літачок», «булькання» тощо; ігрові вправи з язиком, спрямовані на профілактику захворювань верхніх дихальних шляхів («сердитий лев», «лев у будиночку», «добрий лев», «масаж ясен»); гімнастику і масаж носа(профілактика нежиттю); масаж вушних раковин (профілактика захворювань органів слуху); масаж рук та ігрові вправи для розвитку моторики пальців рук і долонь; розучування комплексів ранкової гімнастики для дошкільників; контроль за дотриманням дітьми правил особистої гігієни; загартування вдома.

День відкритих дверей. Батьків запрошували на заняття, прогулянки, інші режимні моменти. Звертали увагу на методику проведення режимних моментів, занять, валеохвилинок. Батьки із задоволенням брали участь спортивних святах: «Тато, мама і я – спортивна сім'я», «Зростаємо здорові», та у Днях здоров'я.

Цікавою формою спілкування з родинами вихованців було проведення усних журналів, у яких беруть участь батьки, педагоги, медики й самі діти. Дедалі популярнішими серед батьків стають рукописні методичні журнали. У них розміщуються ілюстрації, в доступній формі, коротко й лаконічно розкривається зміст різних питань, що стосуються фізичного виховання та розвитку дошкільнят.

Отже, у результаті активної взаємодії педагогів з родинами вихованців у батьків формується розуміння процесів розвитку, які відбуваються з їхньою дитиною. Це дає змогу батькам своєчасно надати дітям потрібну допомогу, набагато ефективніше розв'язувати завдання, пов'язані зі зміцненням їхнього

здоров'я, здійснювати профілактику ранніх відхилень у розвитку дітей. Окрім того, спільна діяльність батьків з дітьми протягом дошкільного дитинства сприяє підвищенню якості освіти та реалізації потенційних можливостей кожної дитини. При визначенні змісту, форм і методів педагогічної просвіти колектив закладу дошкільної освіти враховує загальну підготовку й досвід батьків, особливості сімей (багатодітна, неповна, малозабезпечена), національні традиції, умови міста й села та ін. Батьків цікавлять різноманітні педагогічні ситуації, домашні завдання. Приклади для таких педагогічних практикумів беруть із повсякденного спілкування з сім'ями вихованців, а також із педагогічної літератури. За допомогою їх: удосконалюються педагогічні вміння батьків, навички міжособистісного спілкування; поглиблюються їхні знання з проблеми фізичного виховання; розвиваються уміння аналізувати свої дії, прогнозувати можливі ситуації й поведінку дітей у них.

2.3. Результати впровадження педагогічних умов створення здоров'язбережувального середовища в практику роботи закладів дошкільної освіти

Перевірка ефективності запропонованих педагогічних умов створення здоров'язбережувального середовища вимагала здійснення контрольної діагностики. Для цього було проведено повторний зріз з метою виявлення рівня створення за критеріями, визначеними під час констатувального етапу експерименту. Метою контрольного зрізу визначено перевірку ефективності педагогічних умов, реалізованих на формульованому етапі експерименту.

Для реалізації мети контрольної діагностики визначено такі завдання:

- виявити рівні створення здоров'язбережувального середовища за допомогою критеріїв, розроблених на констатувальному етапі експерименту;
- здійснити порівняльний аналіз рівнів створення здоров'язбережувального середовища контрольного та експериментального закладів дошкільної освіти.

Для виявлення рівня створення здоров'язбережувального середовища після проведення формувального етапу дослідження було використано критерії, аналогічні констатувального етапу.

Ми проаналізували результати контрольного дослідження за кожним критерієм створення здоров'язбережувального середовища в закладі дошкільної освіти № 65 «Пролісок» м. Чернігова. Для зручності порівняння результатів ми склали таблицю, яка демонструє динаміку створення здоров'язбережувального середовища в закладі дошкільної освіти «Пролісок» за критеріями (табл. 2.5).

Таблиця 2.5.

**Динаміка створення здоров'язбережувального середовища
в закладі дошкільної освіти «Пролісок»
на констатувальному та контрольному етапах**

ЗДО «Пролісок»	Рівень матеріально-дидактичного забезпечення	Рівень компетентності вихователів	Якість співпраці ЗДО і сім'ї
Констатувальний етап	12 балів	12 балів	12 балів
	60 %	60 %	60%
Контрольний етап	16 балів	16 балів	16 балів
	80 %	80%	80%

Також ми проаналізували результати контрольного дослідження за кожним критерієм створення здоров'язбережувального середовища в ЗДО № 51 «Барвінок» м. Чернігова. Усі дані відображено у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6.

Динаміка створення здоров'язбережувального середовища в ЗДО № 51 «Барвінок» на констатувальному та контрольному етапах за критеріями

ЗДО № 51 «Барвінок»	Рівень матеріально-дидактичного забезпечення	Рівень компетентності вихователів	Якість співпраці ЗДО і сім'ї
Констатувальний етап	19 балів	17 балів	17 балів
	95 %	85 %	85%
Контрольний етап	19 балів	18 балів	18 балів
	95%	90%	90%

Розглянемо детально, які зміни відбулися за критерієм – рівень матеріально-дидактичного забезпечення. Після проведення формувального етапу в ЗДО «Пролісок» значно покращився рівень матеріально-дидактичного забезпечення це видно з таблиці 2.6. Керівництво закладу разом з вихователями закупили потрібну методичну літературу з проблеми збереження і зміцнення здоров'я дітей. До поліпшення стану матеріально-дидактичного забезпечення були залучені батьки та спонсори. В дошкільному закладі № 51 «Барвінок» все залишилося без зміни, так як в даний момент рівень матеріально-дидактичного забезпечення відповідає всім вимогам.

Після проведення формувального етапу значно покращився рівень компетентності вихователів в ЗДО № 65 «Пролісок». Педагоги набули ґрунтовних знань здоров'язбережувальних технологій та вміння доцільно їх застосовувати у роботі з дітьми і професійно грамотно проводити пропаганду здорового способу життя серед громадськості.

Аналізуючи якість співпраці ЗДО і сім'ї на контрольному етапі ми зробили висновок, що педагоги обох закладів дошкільної освіти працюють над вивченням інтересів батьків та їх поглядів на виховання дітей,

психологічного клімату кожної сім'ї, її матеріального становища. Таке ознайомлення дає змогу педагогам визначити рівень педагогічної грамотності батьків і виявити особливості поведінки дитини та труднощі, які постають у процесі її виховання. Вихователі ЗДО № 51 «Барвінок» і «Пролісок» мають ґрунтовні системні знання про способи залучення сім'ї до виховання дітей і можливості родини здійснювати повноцінне фізичне виховання в домашніх умовах.

Багатопланове вивчення сімей допомагає педагогам закладів визначити оптимальний напрям і завдання подальшої роботи щодо зміцнення та збереження здоров'я дошкільнят. У процесі навчання частіше спираються на позитивний досвід сімей, поєднують лекційні форми занять з елементами невимушеної бесіди, проводять педагогічний аналіз конкретних ситуацій з фізичного виховання дитини, її поведінки вдома та високопрофесійно здійснюють пропаганду знань серед батьків з питань зміцнення і збереження здоров'я вихованців.

У результаті проведеної роботи ми отримали дані щодо загального рівня створення здоров'язбережувального середовища в експериментальному та контрольному ЗДО. Результати відображено в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7.

Загальний рівень створення здоров'язбережувального середовища в закладах дошкільної освіти (контрольний експеримент)

Рівень	КЗДО «Барвінок»	ЕЗДО «Пролісок»
Низький	–	–
Середній	–	–
Високий	73 балів	64 бали

Загальний рівень створення здоров'язбережувального середовища в ЗДО після проведення контрольного експерименту відображено на рисунку 2.2.

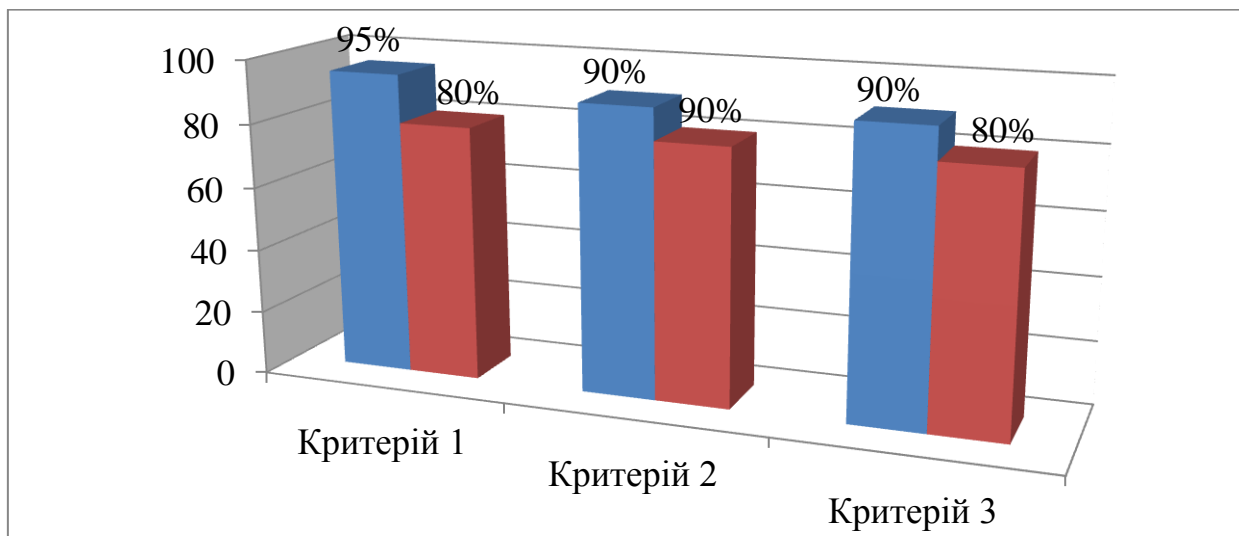

Рис. 2.2. Рівні створення здоров'язбережувального середовища як складової іміджу ЗДО в експериментальному і контрольному ЗДО за критеріями на етапі контрольного експерименту.

Аналіз одержаних після контрольного зрізу результатів свідчить що:

а) показники критеріїв, які визначали загальний рівень створення здоров'язбережувального середовища в ЗДО, в експериментальному зазнали більших змін у порівнянні з показниками контрольного; б) найменші зміни зафіксовані на визначенні якості харчування; в) найпомітніше зросли рівень матеріально-дидактичного забезпечення, рівень компетентності вихователів та якість співпраці ЗДО і сім'ї.

Таким чином, дані контрольного експерименту підтвердили те, що створення здоров'язбережувального середовища в ЗДО ефективніше відбувається в комплексі за таких педагогічних умов:

- формування компетентності педагогів закладу дошкільної освіти щодо створення здоров'язбережувального середовища;
- створення матеріально-дидактичної бази для виконання завдань збереження здоров'я дітей шляхом впровадження в освітній процес ЗДО навчально-методичного посібника «Формування ціннісного ставлення дітей дошкільного віку до свого здоров'я» (див. додаток Ж);
- співпраці ЗДО й батьків щодо збереження зміцнення здоров'я дітей.

Висновки до розділу 2

З метою створення здоров'язбережувального середовища як складової іміджу закладу дошкільної освіти було визначено критерії:

- 1) рівень матеріально-дидактичного забезпечення;
- 2) рівень компетентності вихователів;
- 3) якість співпраці ЗДО і батьків.

Визначені критерії розкриваються через показники, відповідно до яких ми виділили високий, середній та низький рівні створення здоров'язбережувального середовища.

Для зручності обрахунку ми використовували розрахунки в балах. Високий рівень відповідає кількості 20 балів, середній – 12, низький – 4 бали.

Експериментальне дослідження проводилось у три послідовні та взаємопов'язані етапи. На першому етапі дослідження ми вивчали рівень створення здоров'язбережувального середовища, використовуючи такі методи як спостереження, анкетування вихователів та батьків, індивідуальні бесіди. Також у процесі даного етапу дослідження було виявлено особливості організації та проведення здоров'язбережувальних технологій.

Другий етап дослідження полягав у розробці, організації та проведенні з дітьми, батьками, вихователями різних заходів, які сприяють збереженню та зміцненню здоров'я дітей та впровадженні в освітній процес ЗДО навчально-методичного посібника «Формування ціннісного ставлення дітей дошкільного віку до свого здоров'я» (див. додаток Ж).

Третій етап дослідження передбачав проведення контрольного обстеження з метою виявлення ефективності впроваджених нами педагогічних умов створення здоров'язбережувального середовища.

Експериментальна робота почалась із проведення констатувального етапу дослідження, що полягав у здійсненні комплексної роботи, спрямованої на виявлення рівня створення здоров'язбережувального середовища в закладах дошкільної освіти. Комплексна робота передбачала:

1) проведення опитування вихователів за допомогою методу анкети з метою виявлення знань про особливості створення здоров'язбережувального середовища як складової іміджу закладу дошкільної освіти та проведення оздоровчих заходів з дітьми;

2) проведення індивідуальних бесід з дітьми з метою виявлення ставлення до закладу дошкільної освіти;

3) проведення опитування батьків за допомогою методу анкети для з'ясування стану й подальшого планування та вдосконалення діяльності ЗДО;

4) спостереження за дітьми під час фізкультурно-оздоровчої діяльності.

Анкетування вихователів дало змогу визначити рівень знань про здоров'язбережувальне середовище як складову іміджу закладу дошкільної освіти, а також отримати додаткову інформацію стосовно реального стану здоров'язбережувального середовища в закладі дошкільної освіти.

За даними констатувального зрізу високий рівень сформованості здоров'язбережувального середовища був в ЗДО № 51 «Барвінок» і відповідав 71 балів з 80 можливих, в ЗДО «Пролісок», здоров'язбережувальне середовище створене недостатньо воно відповідало 52 балам і потребувало подальшої роботи.

Систему роботи по реалізації педагогічних умов:

– формування компетентності педагогів закладу дошкільної освіти щодо створення здоров'язбережувального середовища;

– створення матеріально-дидактичної бази для виконання завдань збереження здоров'я дітей шляхом впровадження в освітній процес ЗДО навчально-методичного посібника «Формування ціннісного ставлення дітей дошкільного віку до свого здоров'я» (див. додаток Ж);

– співпраці педагогічного колективу ЗДО й батьків з питань збереження й зміцнення здоров'я дітей було реалізовано в освітньо-виховному процесі.

Робота проводилася за визначеними критеріями в комплексі.

Ефективність обгрунтованих педагогічних умов створення здоров'язбережувального середовища визначалася шляхом проведення

контрольного зрізу. Було встановлено тенденцію зростання рівня створення здоров'язбережувального середовища в експериментальному ЗДО, а в контрольному результати залишилися майже однакові, змін не відбулося. Загальний рівень створення здоров'язбережувального середовища в контрольному закладі дошкільної освіти становив 73 бали, в експериментальному – 64 бали.

Проведене дослідження переконало нас у тому, що створення здоров'язбережувального середовища як складової іміджу закладу дошкільної освіти може бути досить ефективним. Приймаючи до уваги результати нашої практичної діяльності, узагальнивши матеріали, розроблені з даної проблеми в психології, педагогіці, методиці фізичного виховання, ми визначили умови створення здоров'язбережувального середовища в ЗДО.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Узагальнення теоретичного пошуку з проблеми створення здоров'язбережувального середовища як складової іміджу закладу дошкільної освіти та результатів проведеної роботи уможливило зробити наступні висновки:

1. У науковій роботі висвітлено надзвичайно важливе питання сьогодення: створення здоров'язбережувального середовища як складової іміджу закладу дошкільної. Ураховуючи стан здоров'я дітей і всього населення України, вагомість здоров'я, що забезпечує гармонійний розвиток особистості, актуальність дослідження стає цілком обумовленою.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури з'ясовано, що існує велика кількість тлумачень дефініції «здоров'язбережувальне середовище» «імідж закладу дошкільної освіти» з позиції філософської, психологічної, педагогічної наук. Вивчено різні підходи педагогів А.Сидоренко, Н.Рилової, Т.Овчинникової, Н. Денисенко, О. Богініч, які намагалися охарактеризувати поняття «здоров'язбережувальне середовище» та визначено його сутність, що полягає сукупності певних умов (гігієнічних, медичних, психологічних, педагогічних), здоров'язбережувальних освітніх технологій, які використовуються в ЗДО, спрямованих на збереження та зміцнення здоров'я дітей, на покращення їх настрою та самопочуття, на створення сприятливих умов для їх розвитку та саморозвитку, на покращення їх функціонального стану організму, на підвищення їх адаптаційних можливостей та на формування потреби до здорового способу життя – дітям в ньому комфортно перебувати протягом дня.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив визначити критерії створення здоров'язбережувального середовища як складової іміджу закладу дошкільної освіти, а саме:

- 1) рівень матеріально-дидактичного забезпечення;
- 2) рівень компетентності вихователів;
- 3) якість співпраці ЗДО і батьків.

Узагальнюючи теоретичні дані, визначено критерії які розкриваються через показники, відповідно до яких ми виділили високий, середній та низький рівні створення здоров'язбережувального середовища.

2. У результаті дослідження визначенно сутність здоров'язбережувального середовища та його компонентів що дало нам змогу виділити педагогічні умови:

– формування компетентності педагогів закладу дошкільної освіти щодо створення здоров'язбережувального середовища;

– створення матеріально-дидактичної бази для виконання завдань збереження здоров'я дітей шляхом впровадження в освітній процес ЗДО навчально-методичного посібника «Формування ціннісного ставлення дітей дошкільного віку до свого здоров'я» (див. додаток Ж);

– співпраці педагогічного колективу й батьків з питань збереження й зміцнення здоров'я дітей.

Дотримання педагогічних умов є обов'язковим при створенні здоров'язбережувального середовища в закладі дошкільної освіти, а особливість полягає у комплексності їх застосування з обов'язковим запровадженням особистісно-орієнтованого підходу, а саме:

– формування світоглядно-оздоровчої позиції колективу ЗДО та переконаності їх у пріоритетності оздоровчої діяльності з дітьми дошкільного віку;

– створення позитивного мікроклімату в групі із забезпеченням успішної адаптації дітей до умов закладу дошкільної освіти;

– формування в дітей мотивації у збереженні та покращенні власного здоров'я;

– формування компетентності педагогів закладу дошкільної освіти щодо створення здоров'язбережувального середовища;

– створення матеріально-дидактичної бази для виконання завдань збереження здоров'я дітей;

– співпраці педагогічного колективу й батьків з питань збереження й

зміцнення здоров'я дітей.

3. Експериментальна перевірка виокремлених нами педагогічних умов включала проведення констатувального етапу дослідження, що полягав у здійсненні комплексної роботи, спрямованої на виявлення рівня створення здоров'язбережувального середовища в закладах дошкільної освіти .

За результатами констатувального зрізу, високий рівень ми виявили лише у контрольному ЗДО по всім критеріям, а саме: рівень матеріально-дидактичного забезпечення 19 балів, що становить 95%; якість харчування – 18 балів (90%); рівень компетентності вихователів – 17 балів (85%); якість співпраці ЗДО і сім'ї – 17 балів (85%).

Систему роботи по реалізації педагогічних умов створення здоров'язбережувального середовища як складової іміджу закладу дошкільної освіти було реалізовано в освітньо-виховному процесі. Робота проводилася за визначеними критеріями в комплексі.

Аналіз результатів контрольного зрізу засвідчив, що після проведеної спеціальної освітньо-виховної роботи за розробленою нами системою, яка спрямована на реалізацію педагогічних умов, значно зросли рівні створення здоров'язбережувального середовища в експериментальному ЗДО.

В експериментальному ЗДО відбувся значний позитивний перерозподіл щодо рівнів створення здоров'язбережувального середовища. Констатовано тенденцію зростання рівня матеріально-дидактичного забезпечення, рівня компетентності вихователів, якості співпраці ЗДО і батьків, що відповідало 16 балам (80%) в експериментальному ЗДО «Пролісок». Тоді як у ЗДО № 51 «Барвінок» результати залишилися майже однакові, змін не відбулося.

У ході експериментальної роботи доведено, що реалізація визнаної сукупності педагогічних умов забезпечує позитивний вплив на рівень створення здоров'язбережувального середовища в експериментальному ЗДО «Пролісок».

Отже, одержані результати засвідчили ефективність виокремлених нами педагогічних умов створення здоров'язбережувального середовища як

складової іміджу закладу дошкільної освіти і у процесі наукової роботи шляхом експериментального дослідження перевірено їх ефективність.

Отримані результати засвідчують, що визначені завдання дослідження реалізовано, мету досягнуто, одержані наукові висновки мають суттєве значення для теоретичної та практичної професійної підготовки вихователів закладів дошкільної освіти. Розроблена система роботи може використовуватись вихователями закладів дошкільної освіти з метою самовдосконалення. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів зазначеної проблеми. Потребують подальшого вдосконалення зміст, форми і методи роботи щодо створення здоров'язбережувального середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеева М. М. Имидж как важпоказатель деятельности предприятия в современных условиях корпоративной культуры. Москва, 2017. С. 5–13.
2. Андриющенко Т. К. Аксиологічний аспект проблеми формування здоров'язберезувальної компетентності в дітей дошкільного віку. *Нова педагогічна думка*. Рівне. 2013. № 1. С. 78–81.
3. Базовий компонент дошкільної освіти. [Електронний ресурс].
URL: http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/6/bazovij_komponent-doshkilnoj_osviti_v_ukrajini. (дата звернення: 11.12.2020)
4. Бабич В. І. Підготовка майбутніх учителів фізичного виховання до формування культури здоров'я школярів: дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04 Луганськ, 2006. 315 с.
5. Беленька Г. В. Здоров'я дитини – від родини. Київ, 2006. 220 с.
6. Біда О. А. Збереження і зміцнення здоров'я студентської молоді в освітньому процесі. *Вісник Черкаського університету*. Серія: Педагогічні науки. Випуск 24 (237). Черкаси, 2014. С. 12-15.
7. Богініч О. Л. Оздоровча педагогіка : Вдосконалення малих форм активного відпочинку. *Дошкільне виховання*. 2002. № 7. С. 18 –19.
8. Богініч О. Оздоровчу ідеологію – в життя малят. *Дошкільне виховання*. 2006. № 7. С. 7–9.
9. Богініч О. Л. Сутність здоров'язберігаючого середовища у життєдіяльності дітей дошкільного віку. *Вісник Прикарпатського університету. Педагогіка*. Випуск XVII – XVIII. Івано-Франківськ, 2008. С. 191–199.
10. Богініч О. Л. Сучасні пріоритети фізичного розвитку дітей. *Дошкільне виховання* 2005. № 7. С. 12–14.
11. Богініч О. Л. Фізичне виховання дітей дошкільного віку засобами гри. Київ, 2001. 140 с.
12. Богініч О. Л. Природа і рух : методичний посібник. Київ, 2003.

192 с.

13. Бойченко Т. Валеологія – мистецтво бути здоровим. *Здоров'я та фізична культура*. 2005. № 2. С. 1–4.

14. Брехман И. И. Валеология – наука о здоровье 2-е изд. доп. и перераб. Москва, 1990. 206 с.

15. Буракова Ю. Фізкультурне обладнання з пляшок та іншого. *Дошкільне виховання*. 2006. № 10. С. 20–21.

16. Бурова А. Фізичне виховання дітей влітку. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2009. № 5. С. 11–19.

17. Бурова А. Фізвиховання дошкільнят : сучасний стан і вимоги. *Дошкільне виховання*. 2007. № 7. С. 11–14.

18. Ващенко О. Готовність вчителя до використання здоров'язберезувальних технологій у навчально-виховному Здоров'я та фізична культура. – 2006. – № 8. – С. 1–6.

19. Воскобойнікова Г.Л. Медико-валеологічна компетентність майбутнього учителя початкової школи: теоретичні та методичні основи формування: монографія. Київ, 2012. 416 с.

20. Вільчковський Е. С. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку: навч. посібник. Суми, 2004. 428 с.

21. Вільчковський Е. С. Фізичне виховання дітей у дошкільному закладі. Київ, 2001. 216 с.

22. Вільчковський Е. С. Курок О. І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку : навч. посібник. URL: <http://kpnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites//2013/11/Teoriya-i-metoduka-fizichnoho-vuhovannya-ditey-doshkilvogo-viku.pdf>. (дата звернення: 11.12.2020)

23. Войтенко В. П. Здоровье здоровых. Київ, 1991. 250 с.

24. Ворончук О. Ігрове фізкультурне обладнання. *Дошкільне виховання*. 2003. № 9. С. 16.

25. Геращенко Л. Заняття з фізичної культури в дошкільному закладі : здоров'язберезувальний аспект. *Імідж сучасного педагога*. 2010. № 6–7

(105–106). С.101–103.

26. Геращенко Л. Методика загартування в умовах дитсадка. Дошкільне виховання. 2010. № 3. С. 16–20.

27. Горащук В. П. Теоретичні та методологічні засади формування культури здоров'я школярів: дис. ... доктора пед. наук. 13.00.01 Харків, 2004. 414 с.

28. Денисенко Н. Ф. Будьте здорові, діти: програма з валелогічного виховання. *Дитячий садок*. 2001. № 42 (138). С. 24–25.

29. Денисенко Н. Ф. «Будьте здорові, діти!»: програма з валелогічного виховання дошкільнят. *Палітра педагога*. 2000. №2. С. 4–6.

30. Денисенко Н. Ф. Витоки здоров'я дитини: навч.-метод. посібник. Тернопіль, 2010. 160 с.

31. Денисенко Н. Ф. Впровадження програми з валеології. Дошкільне виховання. 1998. № 9. С. 7–8.

32. Денисенко Н. Ф. Гартуємо тіло і дух! Сучасні підходи до фізичного виховання та оздоровлення дошкільнят. *Дошкільне виховання*. 2001. № 6. С. 14–16.

33. Денисенко Н. Ф. Дітям про здоров'я та особисту безпеку : (хрестоматія для дошкільників) 3-є вид., доп. Дніпропетровськ, 2007. 146 с.

34. Денисенко Н. Ф. Навчаємо оздоровчих технологій – в освітньому процесі. *Дошкільне виховання*. 2010. №1. С. 14–17.

35. Денисенко Н. Оздоровчі технології в освітньому процесі. *Дошкільне виховання*. 2004. № 12. С. 4–6.

36. Денисенко Н. Оздоровчі технології – в освітній процес. Дошкільне виховання. 2009. № 11. С. 7–8.

37. Денисенко Н. Освітній процес має бути здоров'язбережувальним. Дошкільне виховання. 2007. № 7. С. 8–10.

38. Денисенко Н. Формування свідомого ставлення до здоров'я. *Дошкільне виховання*. 2008. № 9. С. 3–5.

39. Денисенко Н. Ф. Через рух – до здоров'я дітей: навчально-

методичний посібник. Тернопіль, 2010. 88 с.

40. Денисенко Н. Всебічно, ґрунтовно : Сучасні підходи до контролю у системі фізичного виховання. *Дошкільне виховання*. 1999. № 10. С. 11–13.

41. Денисенко Н. Основні засади організації роботи з фізичного виховання дітей. *Дошкільне виховання*. 2001. № 11. С. 25 –27.

42. Державна національна програма «Освіта» : Україна ХХІ століття. – Київ, 1994. 61 с.

43. Долинна О. Науково-методичне забезпечення фізичного виховання дошкільнят. *Дошкільне виховання*. 2007. № 7. С. 14– 17.

44. Дружинин В. Е. Психическое здоровье детей. Москва, 2002. 64 с.

45. Дубогай О. Д. Теоретичні та методичні аспекти особистісно-орієнтованого підходу у фізичному вихованні дітей. *Дошкільна освіта*. 2005. № 2 (8).

46. Живаєва Т. Імідж освітнього закладу та особистість керівника. *Дошкільне виховання*. 2002. № 5. С. 18–19.

47. Загородня. Л. П. Фізичне виховання дітей дошкільного віку: навч. посібник. Суми, 2011. 272 с.

48. Закон України Про дошкільну освіту : Закон України. Голос України. – 28. 09. 2017р. URL : https://ua.censor.net.ua/news/novyui_zakonpro_osvitu. (дата звернення: 11.12.2020)

49. Закон України «Про освіту» 2017 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>. (дата звернення: 11.12.2020)

50. Закон України «Про фізичну культуру і спорт». № 2704-VIII від 25. 04. 2019 URL : <http://tavr.osv.org.ua/zakon-ukraini-pro-fizichnu-kulturu-i-sport-17-06-2020/>.(дата звернення: 11.12.2020)

51. Іващенко С. Актуальні проблеми сучасної дошкільної освіти : навчальний посібник для студентів спеціальності «Дошкільна освіта», викладачів закладів вищої освіти, вихователів дітей дошкільного віку, батьків та зацікавлених небайдужих осіб. Чернігів, 2020 50 с.

52. Іващенко С.Б., Кошель В.М. «Формування ціннісного ставлення

дітей дошкільного віку до свого здоров'я»: навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Дошкільна освіта», викладачів закладів вищої освіти, працівників закладів дошкільної освіти та батьків Чернігів, 2018 188 с.

53. Іващенко С.Б. До проблеми створення іміджу закладів дошкільної освіти. *I International Scientific and Practical Conference Global and Regional Aspects of Sustainable Development* (October 26-28, 2020) in Copenhagen, Denmark. 2020. P. 99-103.

54. Інструкція з організації охорони життя і здоров'я дітей у закладах дошкільної освіти (затверджено наказом МОН України від 28.10.08. № 985) // Дошкільне виховання. – 2008. – № 12. – С. 3–4.

55. Клименко Л. Ф. PR-комунікації та їх практичне використання у формуванні іміджу сучасної школи (середнього загальноосвітнього навчального закладу). *Вісник Харківської державної академії культури*. 2012. Вип. 35. С. 241-250. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/hak_2012_35_29 (дата звернення: 11.12.2020)

56. Кошель А.П. Формування здорового способу життя майбутніх вихователів дітей дошкільного віку: метод, посібник. Чернігів, 2019. 188 с.

57. Кошель А.П. Формування культури здоров'я майбутнього вихователя дошкільного освітнього закладу в процесі професійної підготовки : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04 Глухів, 2015. 226 с.

58. Кошель В. М. Підготовка майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04 Глухів, 2016. 252 с.

59. Крутій К.Л. Термінологічне поле інновацій в дошкільній освіті *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя*. Ніжин, 2006. № 5. С. 6-9.

60. Крутій К. Формування позитивного іміджу закладу дошкільної освіти. *Практика управління дошкільним закладом*. 2011. № 1. С. 21–26.

61. Крутій К. Формування позитивного іміджу закладу дошкільної

освіти. *Практика управління дошкільним закладом*. 2011. № 2. С. –10.

62. Кудаланова Л. Педагогические условия формирования начал компетентности здоровьесбережения дошкольников. *Імідж сучасного педагога*. 2010. № 6–7 (105–106). С. 117–118.

63. Крамчанін В.М. Управлінська культура керівників закладів освіти як психолого- педагогічний феномен / В.М. Крамчанін URL: http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp11/1/Kramch.pdf. (дата звернення: 11.12.2020)

64. Лазаревич С. Пріоритет – фізичне здоров'я вихованців. *Дошкільне виховання*. 2008. № 12. С. 12–13.

65. Лісневська Н. В. Здоров'язберігаючі технології фізичного виховання. *Вісник Глухівського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки*. Випуск 14. Глухів. С. 164–167.

66. Линчевский Э. Э. Мастерство управленческого общения: руководитель в повседневных контактах и конфликтах. СПб, 2002. 292 с.

67. Литвиненко І. Відповідальність за власне здоров'я формуємо разом з батьками. *Дошкільне виховання*. 2005. № 1. С. 6–7.

68. Литвинова Н. «Море» у пляшці». Нестандартне фізкультурне обладнання. *Дошкільне виховання*. 2005. № 12. С. 21.

69. Лебідь О.В. Професійна культура керівника загальноосвітнього навчального закладу. Донецьк, 2011. 263с.

70. Лохвицька Л. В. Виховання здорової дитини в сучасній сім'ї. Сім'я – берегиня здоров'я дитини. Тернопіль, 2010. 228 с.

71. Лохвицька Л. В. Організація здоров'язберігального середовища в закладах дошкільної освіти. *Вісник Глухівського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки*. Випуск 16. Глухів, 2010. С. 124–127.

72. Лохвицька Л. В. Про здоров'я треба знати, про здоров'я треба дбати *Дошкільне виховання*. 2002. №12. С. 10–13.

73. Лохвицька Л. В. Про здоров'я треба знати, про здоров'я треба дбати

Дошкільне виховання. 2003. №2. С. 24–27.

74. Лохвицька Л. В. Про здоров'я треба знати, про здоров'я треба дбати. *Палітра педагога*. (Додаток до журналу «Дошкільне виховання»). 2004. № 2. С. 20–23.

75. Міненок А. О. Питання системного підходу до формування здорового способу життя людини. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/TMFV-_2011_11_3 (дата звернення: 10.11.2020)

76. Матвієнко В. Загартування водою Дошкільне виховання. – 2010. – № 6.– С. 28–29.

77. Митина Е. П. Здоровьесберегающие технологии сегодня и завтра. *Начальная школа*. 2006. № 6. С. 56–59.

78. Михайліченко Т. Модель фізкультурно-оздоровчої роботи у дошкільному закладі. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2010. № 4. С. 44–54.

79. Московченко О. Н. Оптимизация физических нагрузок на основе индивидуальной диагностики адаптивного состояния у занимающихся физической культурой и спортом (с применением компьютерных технологий: автореф. дис... докт. пед. наук. Москва, 2008. 62 с.

80. Новітній онлайнвий словник української мови (2013-2018) URL: <http://sum.in.ua/f/imidzh> (дата звернення: 11.12.2020)

81. Неділько В. Стан здоров'я дошкільнят потребує поліпшення. *Дошкільне виховання*. 2009. № 11. С. 5–6.

82. Обремська О. Нестандартне фізкультурне обладнання. *Дошкільне виховання*. 2011. № 6. С. 22–27.

83. Овчинникова Т. С. Организация здоровьесберегающей деятельности в дошкольных образовательных учреждениях. С.-Петербург, 2006. 176 с.

84. Осипенко Т. Здоров'язбережувальні технології у дошкільному навчальному закладі. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2001. № 6. С. 42–48.

85. Підбір і використання іграшок для дітей дошкільного віку в закладах дошкільної освіти : методичні рекомендації Міністерства освіти і науки України (лист від 18.07.08 № 1/9-470). *Дошкільне виховання*. 2008. № 9. С. 18–23.
86. Пелікан А. Водоспад оздоровчих хвилинок. *Дошкільне виховання*. 2009. № 3. С. 24–25.
87. Пелікан А. Нестандартне обладнання для силових вправ та естафет. *Дошкільне виховання*. 2007. № 7. С. 28–29.
88. Програма виховання і навчання дітей від двох до семи років «Дитина» / автор. колектив; наук. Керівник В.О. Огнев'юк. – Київ : Київський ун-т. імені Бориса Грінченка, 2016. – 304 с.
89. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція). У 2 ч. – Ч. II. Від трьох до шести (семи) років. Київ, 2014. 452 с.
90. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». Тернопіль, 2013. 264 с.
91. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт. Мандрівець, 2013. 104 с.
92. Про здійснення контролю за організацією харчування дітей у закладах дошкільної освіти : Лист МОН України № 1/9-394 від 21.06.07 *Дошкільне виховання*. 2007. № 7. С. 3–5.
93. Погрібняк Н. Створення іміджу сучасного дошкільного закладу *Дошкільне виховання*. – 2004. – № 11. - С. 10-11.
94. Рунова М.О. Рухова активність дитини в закладі дошкільної освіти : посібн. для працівників дошкільних закладів, викладачів і студентів педвузів і коледжів. Харків, 2007. 192 с.
95. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии: учеб. пособие. Москва, 2002. – 255 с.
96. Сидоренко А. А. Формирование и сохранение здоровья воспитанников образовательных учреждений интернатного типа: дисс. на соискание ученой степени канд. пед. наук : 13.00.01 Кемерово, 2006. 263 с.

97. Сварковська Л. Оздоровлюємо дітей разом з батьками. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2011. № 6. С. 49–56.
98. Тітаренко С. А. Педагогічні умови забезпечення здоров'язбережувального середовища як складової іміджу дошкільного навчального закладу. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2012, №1(19). С. 192–200.
99. Тітаренко С. А. Підготовка студентів до проведення наукових досліджень у галузі фізичного виховання дітей від народження до вступу до школи URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzvdpu_pp_2011_34_104 (дата звернення: 11.12.2020)
100. Тішакова Л. Система оздоровчої роботи в дошкільному навчальному закладі. *Практика управління закладом освіти*. 2009. № 12. С. 29–33.
101. Терентьєва Н. Фізичне виховання : інноваційний підхід. *Дошкільне виховання*. 2007. № 7. С. 6–7.
102. Триенгл. Нестандартне фізкультурне обладнання. Н. Зьомка, І. Косенкова, О. Вишегородцева. *Дошкільне виховання*. 2009. №6. С. 32–33.
103. Фізичний розвиток дітей в умовах дошкільного закладу дошкільної освіти : методичні рекомендації Міністерства освіти і науки України (Додаток до листа від 16.08.2010 № 1/9-563). *Дошкільне виховання*. 2010. № 9. С. 9–14.
104. Фонарев М. И. Физиологические основы развития детей. Развитие движений ребенка-дошкольника. Москва, 2000. С. 5–13.
105. Фроленкова Н. Орієнтуємо змалку на готовність бути здоровим. *Дитячий садок*. 2011. №10 (586). С. 12–13.
106. Хомерікі О. Українська вища освіта в умовах глобалізації: крок назад перед стрибком уперед, або шлях по замкненому колу? URL: [/ntb.php?url=http://er.nau.edu.ua/handle/NAU/123](http://er.nau.edu.ua/handle/NAU/123) (дата звернення: 01.12.2020)
107. Худолій Н. Зростають малята – вправні здоров'ята. *Дошкільне виховання*. 2007. № 5. С. 24–25.

108. Шморгун Л. Г. Менеджмент організацій : навч. посіб. – Київ. : *Знання*, 2010. – 452 с.
109. Шашенюк Н. Здоров'язберезувальні технології в умовах організованого дитинства. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2009. № 5. С. 21–27.
110. Ясінська Ю. Р. Імідж підприємства: визначення, структура, особливості формування URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlca_2015_48_19 (дата звернення: 02.12.2020)
111. Ягупов В. В. Управлінська культура і компетентність керівників як системна психолого- педагогічна проблема. *Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби України. Педагогічні та психологічні науки*. 2013. No 4 (96). С. 291- 301.

АНКЕТА ДЛЯ ВИХОВАТЕЛІВ.

Шановні колеги! Просимо Вас узяти участь у анкетуванні.

1. Чи знаєте Ви що таке імідж?

2. Які його складові?

3. Як Ви розумієте «поняття» імідж ЗДО?

4. Із чого складається імідж ЗДО?

5. Як Ви вважаєте, чи є здоров'язбережувальне середовище складовою іміджу ЗДО?

6. Чи можете назвати компоненти здоров'язбережувального середовища ЗДО?

7. Які Ви знаєте здоров'язбережувальні технології?

8. Визначте основну мету здоров'язбережувальних технологій?

9. Яку систему оздоровлення Ви практикуєте в ЗДО?

10. Які результати отримали?

Дякуємо за співпрацю!

**Приблизний перелік запитань для бесіди з дитиною
з метою виявлення її ставлення до ЗДО**

1. Що тобі подобається в закладі дошкільної освіти ?
2. Чим тобі подобається займатися в закладі дошкільної освіти ?
3. У які ігри тобі подобається гратися?
4. Що тобі подобається робити на прогулянці? У які ігри тобі подобається гратися на прогулянці?
5. Що тобі подобається їсти?
6. На що схожий наш дитячий садок – на затишний дім, на школу чи кабінет суворого лікаря? Чому?
7. Ти сумуєш за мамою й татом у закладі дошкільної освіти ? Чи хочеш ти додому?
8. Що тобі не подобається в закладі дошкільної освіти ? Що ти змінив би?
9. Яким має бути дитячий садок, щоб сподобатися тобі?
10. Які заняття тобі подобаються?

Шановні батьки!

Просимо Вас взяти участь у опитуванні для з'ясування стану й перспектив розвитку ЗДО. На Ваше бажання анкета може бути анонімною. Будь ласка, дайте відповідь на такі запитання:

1. Як Ви оцінюєте роботу ЗДО з питань зміцнення й збереження здоров'я дітей? 1, 2, 3, 4, 5 балів

- якість навчання –
- безпека дитини –
- якість харчування –
- ставлення педагогів до дітей –
- оформлення інтер'єру –

2. Як почуватися Ваша дитина в групі ЗДО?

- радісно;
- спокійно;
- насторожено;
- напружено.

3. Чи охоче Ваша дитина йде до ЗДО?

- так;
- ні;
- не завжди.

4. Чи звертаєтеся Ви до вихователів групи за порадою щодо здійснення фізичного виховання дитини?

- так;
- ні;
- не завжди.

5. Яка форма роботи з батьками, спрямована на збереження й зміцнення здоров'я дітей, Вас влаштовує?

- загальні батьківські збори;
- батьківські збори у групі;

- дні відкритих дверей;
- проведення спільних із дітьми заходів, участь у святах, заняттях;
- психологічні та педагогічні практикуми.

6. Яку інформацію щодо збереження й зміцнення здоров'я дітей Ви хотіли б отримувати?

- як виховати здорову дитину;
- як підготувати дитину до школи;
- як сформувати у дитини культурно-гігієнічні навички ,
- як формувати основні рухові уміння і навички у дитини
- як формувати потребу у збереженні і зміцненні здоров'я;
- інше (*напишіть*) _____

7. Що Вас найбільше приваблює в закладі дошкільної освіти ?

- належна організація харчування;
- раціональний режим;
- робота зі зміцнення й збереження здоров'я дітей;
- гарний стан території для прогулянок;
- добре ставлення вихователя до дитини;
- високий рівень матеріально-дидактичного забезпечення;
- добрі стосунки між дітьми в групі;
- високий професійний рівень педагогів;
- розташування ЗДО (неподалік від дому, місця роботи);
- підготовка до школи;
- психолого-педагогічні консультації для батьків;
- можливість брати участь у житті ЗДО
- інше (*напишіть*) _____

Дякуємо за співпрацю!

Шановні батьки!

Для подальшого планування та вдосконалення діяльності закладу дошкільної освіти нам важливо знати Вашу думку та побажання щодо роботи нашого педагогічного колективу з сім'єю в цілому та дитиною зокрема. На Ваше бажання анкета може бути анонімною. Будь ласка, дайте відповідь на такі запитання:

1. Чи знаєте Ви, що таке імідж?
 2. За якими критеріями можна оцінити імідж?
 3. Чи є здоров'язбережувальне середовище складовою іміджу ЗДО?
 4. Назвіть основну мету здоров'язбережувальних технологій.
 5. Чи доцільно використовувати здоров'язбережувальні технології в ЗДО?
 6. Оцініть свої знання про стан здоров'я вашої дитини за 10 бальною шкалою.
 7. Які засоби фізичного виховання Ви впроваджуєте вдома?
 8. Які чинники, на Вашу думку, найбільше впливають на здоров'я дитини?
 9. Чи практикується вдома певна система оздоровлення всіх членів родини, у тому числі й дитини?
 10. Чи налагоджений в сім'ї активний відпочинок?
 11. Які загартовувальні процедури проводите вдома?
 12. Який режим харчування в сім'ї?
 13. Які страви переважають в щоденному раціоні?
- Дякуємо за співпрацю!

Семінар-практикум для вихователів на тему «Адаптація дітей до умов ЗДО»

Вступ

Кожному, хто працює в дошкільному закладі, відомо: початок навчального року – важка пора для дітей раннього віку, так як це – період адаптації до нових для них умов. Малюки важко переносять розлуку з мамою, приходять у відчай, опинившись у незнайомій обстановці, в оточенні чужих людей. Важко і батькам, які бачать невтішне горе свого завжди життєрадісного малюка. Нелегко доводиться і персоналу групи: діти плачуть, чіпляються, не дають працювати, а вихователю потрібно все встигнути, все зробити по режиму, хоч на час заспокоїти малюка, дати іншим перепочинити від крику новенького.

Адаптаційний період – серйозне випробування для малюків. Викликані адаптацією стресові реакції надовго порушують емоційний стан дітей. Цей період не проходить безслідно навіть при його сприятливому закінченні, а залишає слід в нервово-психічному розвитку дитини.

Мета: зосередити увагу педагогічних працівників на проблемі адаптації дітей до умов ЗДО, враховуючи індивідуальні особливості адаптації дітей різного віку. Чітко визначати методи і прийоми в роботі педагогів з дітьми адаптаційного періоду.

Обладнання: горішки, дошка, маркери або крейда, папір, ручки, бейджики.

Методи: лекція, творче завдання, вправа, анкетування, обмін досвідом.

Практична частина

Добрий день, дорогі колеги! Я рада вас всіх сьогодні бачити. Сподіваюся, що час, проведений з вами, буде цікавим і корисним. Подивіться, який сьогодні день. Я посміхаюся вам, і ви посміхніться один одному і подумайте: як добре, що ми сьогодні тут разом! Ми спокійні й добрі, привітні і ласкаві. Ми завжди здорові. Що ми побажаємо сьогодні ... (називаються імена присутніх, згадуючи їх заслуги). А що ви хочете побажати мені? (Відповіді учасників.) Вдихніть глибоко і з видихом забудьте образи, злість, занепокоєння. Я бажаю вам гарного настрою і дбайливого ставлення один до одного. Ми зібралися сьогодні з вами, щоб поговорити про маленьких дітей, які тільки-тільки прийшли до нас в садок. Придумайте собі таке ім'я, яким би ви хотіли називатися сьогодні. Назвіться, будь ласка, і запишіть нове ім'я на бейджику.

Лекція «Адаптація дітей до умов дошкільного закладу»

Адаптація поділяється на психологічну й фізіологічну.

Як узагалі відбувається ця сама адаптація і що це, власне кажучи, таке?

Адаптація – це пристосування організму до нової обстановки, а для дитини дитячий садок безсумнівно є новим, ще невідомим простором, з новим оточенням і новими стосунками. Адаптація включає широкий спектр індивідуальних реакцій, характер яких залежить від психофізіологічних і особистісних особливостей дитини, від сімейних стосунків, що склалися, від умов перебування в дошкільному закладі.

Головне, треба пам'ятати, що до 2-3 років у дитини немає досвіду спілкування з однолітками. У цьому віці дорослий виступає для дитини як партнер по грі, взірець для наслідування і задовольняє потребу дитини в доброзичливій увазі та співпраці. Однолітки цього дати ще не можуть, оскільки самі потребують того самого. Тому дитина не може швидко адаптуватися до дошкільного закладу, оскільки сильно прив'язана до матері, і її зникнення викликає бурхливий протест малюка, особливо якщо він вразливий і емоційно чутливий.

Психологи вказують на такий парадокс: чим раніше дитина буде віддана до дошкільної установи (наприклад, до одного року), тим більш товариськи вона буде настроєною надалі.

Але слід урахувати можливість, що первинний емоційний контакт така дитина встановить не з матір'ю, а з однолітками, і це може не кращим чином позначитися на розвитку її емоційної сфери – надалі у такої дитини можуть виникати складності з відчуттям глибокої любові, прихильності, співчуття.

Таким чином, чим розвиненіший емоційний зв'язок з матір'ю, тим важче проходитиме адаптація. Тому на час адаптації дитини важливо організувати співробітництво мами з вихователями. Треба роз'яснювати матері, що їй слід допомагати дитині звикати до дитячого садка.

За спостереженнями психологів, середній термін адаптації дітей в нормі складає:

- у яслах – 7-10 днів;
- у дитячому садку в три роки – 2-3 тижні;
- у старшому дошкільному віці – 1 місяць.

Зазвичай кожна дитина по-різному реагує на нову ситуацію, проте є і певні загальні ознаки.

Завжди нелегко звикають до дитячого садка або ясел єдині в сім'ї діти, особливо надмірно опікувані, залежні від матері, ті, що звикли до виняткової уваги, невпевнені в собі.

Гірше за інших почувуються в дошкільних установах діти з флегматичним темпераментом. Вони не встигають за темпом життя дитячого садка: не можуть швидко одягнутися, зібратися на прогулянку, поїсти. А якщо вихователь не розуміє проблем такої дитини, то починає ще більше підганяти малюка, при цьому емоційний стрес діє таким чином, що дитина ще більше загальмовується, стає млявішою, байдужішою.

Такій дитині потрібні постійна увага і підтримка з боку вихователя, оскільки інші діти схильні драгувати й кривдити слабких і залежних. При цьому, зазвичай, надмірна вимогливість і принциповість вихователя буде серйозним гальмом.

Перші кроки дитини в дитячому садку, як правило, непрості. Початок відвідування дошкільного навчального закладу – це не тільки нові умови життя і діяльності, режиму і харчування, а й нові контакти та обов'язки. Це дуже напружений період, який потребує від кожного малюка активних психологічних і фізичних форм пристосування. Звикання до дитячого садка часто супроводжується порушенням емоційного стану дошкільника, погіршенням сну, апетиту, підвищенням захворюваності.

Соціально-психологічна адаптація до дитячого садка у різних дітей відбувається не однаково, відповідно до віку, типу вищої нервової діяльності, стану здоров'я, стилю виховання в сім'ї, родинних взаємин, рівня розвитку в дитини ігрових навичок, її контактності, доброзичливості, емоційної залежності від матері тощо.

Враховуючи вищезазначене, можна виділити три групи дітей за характером пристосування до нових умов життя.

- Перша група – ті, для кого процес адаптації проходить легко і безболісно. Ці діти цікавляться іграшками й діяльністю, комунікабельні, самостійні, врівноважені. У сім'ї спілкування батьків з дитиною доброзичливе, поважне.

- Друга група – малюки, які адаптуються повільніше й важче, їх поведінка характеризується нестабільністю, періоди зацікавлення грою змінюються періодами байдужості, вередування, їм бракує довіри у ставленні до вихователів, інших дітей. Навички гри та спілкування у таких малюків розвинені недостатньо. Ці діти часто бувають малоініціативними, менш самостійними, дещо можуть робити самі, але здебільшого залежать від дорослого. З боку батьків спостерігається нестабільність у спілкуванні: доброзичливі, розважливі звертання змінюються окриками, погрозами або послабленням вимогливості, неувагою.

- Третя група – діти, які важко пристосовуються до нового середовища. Як правило, вони несамостійні, неконтактні, звичні до нестабільності в режимі дня, швидко втомлюються. Ігрові навички у них часто бувають не сформовані. Такі діти нерідко зіткаються з проявами авторитарності, жорстокості або, навпаки, зайвого лібералізму з боку дорослих, що спричиняє страх, недовіру до вихователя чи повне ігнорування його й інших дітей. Сон, апетит у таких дітей часто бувають погані або зовсім відсутні, їм притаманна висока захворюваність, яка ще більше уповільнює звикання до нового оточення і нових вимог.

Процес адаптації дитини до умов дитячого садка, окрім певної тривалості у часі, що є різним для кожної дитини, має кілька основних етапів (фаз). Це, зокрема, такі:

1. «Шторм» – у відповідь на комплекс нових впливів усі системи організму дитини відповідають бурхливою реакцією і значним напруженням. Підвищуються збудливість, тривожність, можливе збільшення агресивності або заглиблення у себе. Погані сон, апетит, настрій. Фізіологічна і психологічна «буря» триває від 2-3 днів до 1-2 місяців (в окремих дітей).

2. «Шторм ущухає» – період нестабільного пристосування, коли дитячий організм шукає оптимальні варіанти реакції на зовнішні впливи. Малюк продовжує придивлятися до нового оточення, робить спроби долучатися до спільної діяльності, стає більш активним, зацікавленим, урівноваженим. Цей період триваліший, ніж перший, – від 1 тижня до 2–3 місяців.

3. «Штиль» – період відносно сталого пристосування. Організм знаходить найбільш сприятливі варіанти реагування на нові умови життя, режим дня, спілкування. Дитина починає активно засвоювати нову інформацію, встановлювати контакти, брати реальну участь у заняттях. Зменшується захворюваність, стабілізуються сон, апетит, настрій. Цей період триває від 2–3 тижнів до півроку.

Вправа «Горішок»

Мета: активізувати досвід вихователів з питань індивідуального підходу до дітей в кризові періоди.

Матеріал: горішки однакові за формою, але зовнішньо незначно відрізняються один від одного.

Завдання: (із словесним супроводом)

- Виберіть свій горішок;
- подивіться на нього уважно;
- покладіть на місце;
- знайдіть свій горішок знову;
- опишіть його (письмово);
- поміняйтесь описами;
- спробуйте за описом знайти горішок.

Запитання: Це завдання для вас було легким чи складним. Чому ?

Підсумок: Це не складно по відношенню до горішка, але в 1000 разів важче по відношенню до дитини.

Тренінгова вправа «Коловий малюнок»

Мета: розвиток групової взаємодії, зняття напруги...

Завдання: Звучить музика, всі танцюють, як тільки вона закінчується, кожен учасник повинен намалювати на ватмані предмет, який полегшує процес адаптації малюка до умов ЗДО. Презентація творчих робіт.

Обмін досвідом

Друзі, давайте разом назвемо ті зміни, які відбуваються в поведінці і настрої малюка, поки він зникає до дитячого садка.

Негативні емоції - небажані супутники психічного стану малюка при адаптації до дитячого садка. Дитина постійно змінюється: то вона сидить як скам'яніла, не відповідає на питання, не йде на контакт, то раптом починає бігати по групі. Вона виривається із рук вихователів і нянь, постійно підбігає до дверей, чекаючи приходу батьків.

Сльози. Малюк часто плаче - від тимчасового пхикання до постійного, майже безперервного плачу. А іноді навіть плаче «за компанію» з іншими дітьми.

Страх. Дитина боїться багато чого: незнайомої обстановки, нових людей - вихователів, часом і однолітків. А найбільше боїться, що мама не прийде за нею і не забере її додому.

Гнів, агресія. Це стресові реакції, що виливаються у всілякі конфлікти і навіть бійки між новоспеченими вихованцями в дитячій групі. Потрібно розуміти, що в цей важкий для себе час дитина дуже чутлива, тому спалахи гніву часом проявляються «з нічого», без приводів. Тому розумніше буде їх ігнорувати, розбираючи проблемні ситуації в спокійні моменти.

Розвиток назад. Часто буває, що малюк, прекрасно навчений всім соціальним навичкам: самостійно їсти, мити руки, одягатися і справляти нужду в спеціально відведеному для цього місці, - геть-чисто забуває про свої можливості. І годують його тепер з ложечки, і штанці мокрі змінюють.

Мовний розвиток не тільки призупиняється, але і тимчасово деградує. Раптом з'ясовується, що дитина пам'ятає тільки дієслова і вигуки ...

Пізнавальна активність і засвоєння нових знань призупиняється: лише ненадовго малюка можуть заманити чимось новим, але інтерес швидко проходить.

Що вже говорити про *комунікабельність* .. Навіть якщо дитина раніше легко знаходила спільну мову з однолітками, зараз у неї не вистачає моральних сил весь день перебувати в групі настирливих, нестерпних дітей. Тільки коли вона стане звикати до свого нового кола спілкування - налагоджувати нові контакти, тоді адаптаційний криза піде на спад.

Сон і апетит. Денний сон, до якого малюк звик вдома, в саду під час адаптації збивається, часом дитина не лягає спати взагалі. Апетит теж залишає бажати кращого, а то й відсутній зовсім.

Малюк, опинившись у новій обстановці з незнайомими дітьми і дорослими, відчуває хвилювання, тривогу, страх, гнів. Дитина переживає:

«Як я без мами? Чи не кинули мене?». Дітям здається, що якщо мама пішла, то це назавжди. Звикання до дитячого садка - процес непростий. Адаптивні можливості дошкільника обмежені, і якщо звикання протікає важко, малюк може захворіти.

Щоб знизити емоційну напругу, необхідно переключити увагу малюка на діяльність, яка приносить йому задоволення, - на гру, а також створити умови для виникнення довіри між вихователем і дитиною.

Основне завдання ігор в цей період - формування емоційного контакту, довіри дітей до вихователя.

Дитина повинна побачити у вихователі добру, завжди готову прийти на допомогу людину (як мама) і цікавого партнера в грі. Емоційне спілкування виникає на основі спільних дій, які супроводжуються посмішкою, інтонацією, проявом турботи до кожного малюка.

Тест «Психологічна компетентність педагога»

Тепер пропоную перевірити рівень психологічної компетентності, адже вона є чинником, що впливає на адаптацію новоприбулих дітей.

Тест «Психологічна компетентність педагога»

Мета: визначення рівня психологічної компетентності педагогів (здатності застосування знань, умінь та навичок в організації взаємодії з дітьми).

Інструкція: згодні Ви «+» чи ні «-» з наведеним твердженням.

- 1.Що старша дитина, то важливіші для неї слова, знаки уваги й підтримка дорослих.
- 2.У дітей зароджуються комплекси, коли їх із кимось порівнюють.
- 3.Емоції дорослих, незалежно від їхньої волі, бажань, впливають на стан дітей, передаються їм, викликаючи відповідну реакцію.
- 4.Підкреслюючи помилки дитини, ми тим самим рятуємо її від них.
- 5.Негативна оцінка не шкодить благополуччю дитини.
- 6.Дітей необхідно виховувати суворо, щоб вони вирости нормальними людьми.
- 7.Дитина ніколи не повинна забувати про те, що дорослі старші, освіченіші, розумніші.
- 8.Дитина, оточена турботою й увагою, не обтяжена неприємними переживаннями тривоги й страху.
- 9.Негативні реакції дітей необхідно зупиняти, для їхнього ж блага.
- 10.Дітей не повинні цікавити емоції та внутрішні переживання дорослих.
- 11.Якщо дитина не хоче, її завжди можна змусити.
- 12.Дітей потрібно вчити, спираючись на приклади слухняності.
- 13.Дитині будь-якого віку для емоційного благополуччя необхідні дотик, жести, погляд, які виражають любов і схвалення дорослих.
- 14.Дитина постійно повинна бути предметом симпатії й уваги.

15. Якщо дитина щось робить, вона повинна постійно усвідомлювати, добре чи погано вона чинить із погляду дорослого.

16. Спільна діяльність із дітьми (спів, малювання, творча робота) означає бути з ними «на рівних».

17. Неслухняними бувають діти, які не звикли до слова «треба».

18. Примусові методи примножують порушення прав особистості й небажані форми поведінки.

19. Я ніколи не змушую дітей робити щось проти їхньої волі.

20. Дитина не боїться помилок і невдач, якщо знає, що дорослі її розуміють.

21. Я ніколи не кричу на дітей.

22. Я ніколи не говорю дітям: «Я не маю часу», «Відчепись», коли вони ставлять мені запитання.

23. Якщо у дитини виникли труднощі в чомусь, її завжди можна переключити на інше.

24. У мене ніколи не виникає неприємного почуття, коли караю дитину заслужено.

25. У мене ніколи не виникає почуття тривоги при спілкуванні з дітьми.

26. Не потрібно нав'язувати дітям того, чого вони не хочуть, краще подумати: можливо, я сам роблю щось не так.

27. Дитина завжди права. Неправий може бути тільки дорослий.

28. Якщо дитина не працює на занятті, то вона або лінується, або погано відчувається.

29. Я ніколи не роблю зауважень дітям у жорсткій і грубій формі.

30. У дітей ніколи не буває правильних або неправильних вчинків, вони завжди проявляють себе так, як можуть або хочуть.

Інтерпретація результатів

$N = X : 30 \cdot 100$, де N – психологічна компетентність (норма), X – кількість збігів із ключем. Показник норми – 80 % та більше.

Ключ														
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
+	+	+	-	+	-	-	+	-	-	-	+	+	+	-
16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	-	+	+

0–40 % - низький рівень психологічної компетентності;

40–80 % - середній рівень психологічної компетентності;

80–100 % - високий рівень психологічної компетентності.

ДІЛОВА ГРА «СТВОРЕННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ»

Мета гри:

- визначитись, які складові сприяють формуванню позитивного іміджу організації;
- стимулювати бажання формувати позитивний імідж вихователя, педагогічного колективу, закладу;
- з метою створення позитивного іміджу закладу розробити кодекс поведінки вихователя.

Етапи проведення гри:

1. Організаційно-підготовчий етап.
 - Заздалегідь учасники вивчають матеріали, пов'язані з різними підходами щодо розроблення кодексів поведінки.
 - Перед початком гри учасники діляться на групи. Кожна група обирає лідера.
2. Ігровий етап.
 - Ведучий знайомить з метою гри.
 - Вступне слово ведучого.
 - Знайомство із запропонованими кодексами поведінки.
 - Дискусія з метою вироблення загальної аргументації.
 - Захист власної концепції кожною підгрупою.
 - Прийняття та утвердження «Кодексу поведінки працівника закладу».
 - Підбиття підсумків.

Хід гри

1. Аналіз-дискусія з питань:
 - ставлення до закладу (відданість справі, ефективність справі, відчуття себе часткою цілого);
 - ставлення до роботи (відповідальність за доручену справу, гармонія та співпраця, наполегливість у досягненні мети);
 - стосунки з колегами (ставлення до співрозмовника, повага, рівність у поведінці);
 - ставлення до дітей: (особистісно орієнтований підхід, створення ситуації успіху).
2. Робота в групах над кодексом поведінки.
3. Організація спільної дискусії: захист кожною підгрупою своєї концепції. (Одна з підгруп готує проект Кодексу честі вихователя).
4. Колективне творче обґрунтування найбільш вдалого Кодексу і обговорення його впливу на створення позитивного іміджу закладу.
5. Виступ робочої групи, прийняття рішення щодо затвердження.

6. Підбиття підсумків ділової гри.

Результат ділової гри — Кодекс честі вихователя

Маю за честь:

- вчитися бачити і поважати в іншій людині особистість;
- бути доброзичливим, чуйним, толерантним;
- бути інтелігентним;
- вчитися бачити у собі недоліки і вибачати їх іншим;
- не дозволяти собі поганого настрою;
- бути чесним у думках, не робити погано словом;
- проявляти педагогічний такт у співпраці з дитиною та дорослими;
- навчатися упродовж усього свого життя;
- підвищувати рівень психологічних знань;
- підвищувати свій інтелект;
- щиро ділитися своєю педагогічною майстерністю;
- вчитися радіти успіху своїх колег;
- бути порядною людиною;
- відстоювати почуття власної гідності;
- пам'ятати, що зовнішній вигляд зіставляється із твоїм внутрішнім змістом;
- хвалити щиро;
- вірити і довіряти дитині;
- не докоряти і не виставляти дитину при всіх, принижуючи її гідність;
- гарно виконувати свої функціональні обов'язки вихователя;
- цілеспрямовано йти до професійної майстерності;
- дбати про дошкільний заклад як про свою власну оселю, бути патріотом;
- бути відповідальним за кожну дитину;
- як можна повніше використовувати свої сили та можливості в роботі;
- бути підпорядкованим;
- пишатися закладом, в якому працюю;
- служити нації.
-
-

Формування позитивного іміджу ЗДО в творчій діяльності всіх учасників освітньо-виховного процесу

-
- Імідж – це мистецтво управляти враженням.
- Е. Гофман
- Інтенсивне становлення школи, яке ми спостерігаємо сьогодні, потребує вирішення нових управлінських та психолого-педагогічних завдань, розробки нових підходів, які визначають успішність нашої діяльності. Одним із таких підходів є створення позитивного іміджу навчального закладу.
 - Проблема іміджу пов'язана з проблемою успіху. Успіх – це не тільки продукт індивідуальних зусиль людини чи навіть колективу. Успіх - це вміння розуміти оточуючу дійсність та гармонійно адаптуватись до неї
 - «Імідж – це мистецтво управляти враженням» (Е. Гофман). Везіння може стати реальністю, треба тільки знайти правильний код, а знайти код, це означає правильно сформувати імідж. Слово імідж відомо з давніх часів, проте значення його трансформувалось багато разів і пов'язують його із свідомістю, виглядом, репутацією, харизмою, авторитетом, само презентацією.
 - Імідж – це соціально-психологічний феномен, притаманний будь-якій організації, незалежно від того, усвідомлює вона це чи ні. Відтак, імідж – це цілеспрямовано створена або стихійно виникла форма відображення певного об'єкта у свідомості інших людей. Дослідник Берг наполягав:
 - «Те, як організація сприймається оточуючим середовищем, іноді може бути навіть важливішим, ніж ціна продукту чи послуг, що виробляється або здійснюється нею».
 - Отже, проблема іміджу сучасної школи – це проблема пошуку, розробки та застосування управлінських, психолого-педагогічних, пізнавальних, емоційних засобів створення позитивного образу, відображення в ньому внутрішнього змісту, завдань та особливостей загальноосвітнього навчального закладу.
 - За своєю психологічною сутністю процес створення іміджу є процесом двосторонньої взаємодії, в якому активну роль відіграє як навчальний заклад, імідж-образ якого створюється, так і громадськість, яка сприймає даний імідж школи. Дослідження вчених показують, що приблизно 70% тих, кого навчають, і їхні батьки роблять свій вибір під впливом створеного навчальним закладом позитивного іміджу. Тому цілком природно, що в усьому світі школи, коледжі, вищі навчальні заклади ретельно формують, зберігають і вдосконалюють свій імідж.
 - Основні показники іміджу організації - це передусім: загальна популярність, репутація, швидкість реагування на соціальне замовлення, надійність, конкурентоспроможність.
 - Красноармійський навчально-виховний комплекс не є винятком у вирішенні проблем розвитку сучасної школи.

- Створення позитивного іміджу нашого навчального закладу ведеться у двох напрямках:

1. У процесі організації творчого інноваційного середовища);
2. Поза закладом (при безпосередній взаємодії школи із громадськістю).

- Перший напрямок роботи спрямований на створення специфічної внутрішньої атмосфери.

- Значної уваги наш освітній заклад приділяє формуванню сучасної матеріально-технічної бази (три комп'ютери які підключено до мережі Інтернет, спортивний зал, кімната штучного мікроклімату, мультимедійна установка тощо), естетичному оформленню та озелененню подвір'я, групових кімнат та інших приміщень, смислового навантаженню стендів, створенню загального стилю приміщень відповідно до його традицій, особливостей діяльності та фінансових можливостей.

- Іміджу ЗДО сприяє розробка візуальних та діяльнісних елементів атрибутики для корпоративного єднання та формування впізнаного на ринку освітніх послуг закладу. ЗДО має свою емблему, гімн, прапор, які створені за дітей ськими проектами.

- Важливою складовою іміджу ЗДО є робота над упровадженням і зміцненням традицій:

- - організація науково-дослідницької діяльності в рамках наукових товариств «Юніор-академія» та «Олімп»;

- - посвята в гімназисти, вручення залікових книжок;

- - фестиваль дитячої творчості «Зоряний дощ»;

- - організація акцій милосердя;

- - систематичний випуск шкільної газети «Пчелка»;

- - стимулювання навчальної та творчої діяльності дітей – вручення стипендій благодійного фонду «Надія», надсилання листів-подяк батькам, урахування досягнень дітей під час ДПА;

- - проведення Дня відкритих дверей;

- - матеріальне заохочення творчих працівників, урахування їх досягнень під час атестації, сприяння позачерговій атестації, присвоєння педагогічних звань, нагородження цінними подарунками та надання додаткових днів відпочинку, направлення на престижні семінари і курси;

- - проведення корпоративних заходів для педколективу.

- Особливого значення для дітей, їх батьків та педагогів набула традиція презентації досягнень як ситуація створення успіху для всіх учасників навчально-виховного процесу. Це – «Золота книга пошани ЗДО», до якої вписані імена переможців обласних, Всеукраїнських, Міжнародних конкурсів. Це – стенди «Гордість ЗДО». Це – свято «Журавлиний бал», на якому вшановують та нагороджують кращих з кращих дітей та педагогів за підсумками навчального року.

- Безперечно, важливою складовою іміджу ЗДО є особливості навчально-виховного процесу. Нами впроваджується європейська покрокова модель формування компетентної особистості через інтеграцію,

диференціацію, індивідуалізацію допрофільної підготовки та профільного навчання. Для вивчення профільних предметів старшокласники діляться на підгрупи, відповідно до профілю навчання обирають факультативи, спецкурси, гуртки, теми науково-дослідницьких робіт. З метою якісної профілізації дітей наш заклад дошкільної освіти надає таку освітню послугу, як зв'язок з вищими навчальними закладами через індивідуальні та групові консультації, екскурсії, лекції фахівців-науковців, участь у науково-практичних конференціях студентів і молодих науковців.

- Педколектив ЗДО спрямовує свої зусилля на формування особливої системи цінностей у вихованців, стилів поведінки.

- Якісна організація навчально-виховного процесу залежить від професіоналізму педагогів, управлінської діяльності та майстерності керівника. Сучасний керівник повинен бути обов'язково творчим, а творчий керівник – насамперед менеджером, який бачить і підтримує прямий і зворотній зв'язок із споживачами освітніх послуг. Обласні курси підвищення кваліфікації для вихователів ЗДО», конкурси професійної майстерності, Такий творчий колектив здатний привести до успіху своїх вихованців.

- Таким чином, для того, щоб ЗДО був привабливий, мала свій неповторний, сформований образ, перш за все вона повинна мати:

- власну філософію, своє бачення майбутнього розвитку;
- унікальну неповторну систему звичаїв, традицій, стилів;
- різноманітні, якісні освітні послуги;
- оригінальну систему навчання і виховання;
- зв'язки з установами додаткової освіти, вищими навчальними

закладами;

- систему цільової подачі інформації споживачам про свій потенціал, успіхи і пропоновані освітні послуги.

- Сформований позитивний імідж школи дозволяє вирішувати такі задачі:

- підвищення привабливості навчального закладу, в першу чергу для батьків, дітей та персоналу
 - підвищення ефективності заходів щодо надання нових освітніх послуг;
 - поліпшення соціально-психологічного мікроклімату в колективі;
 - підвищення рівня організаційної культури навчального закладу та якості освіти.

Інтерактивна форма роботи з кадрами

«Методичний колаж»

на тему: «Імідж сучасного дошкільного навчального закладу»

Мета гри:

* визначити проблеми дошкільного навчального закладу та пріоритетні шляхи їх усунення для створення позитивного іміджу закладу.

* сприяти активізації творчого пошуку педагогів;

* скласти портрет педагога сучасного дошкільного навчального закладу;

* стимулювати бажання формувати позитивний імідж педагогічного колективу ЗДО ;

Очікувані результати:

* спонукати педагогів діяти у напрямі позитивних змін з чітким баченням поставленої мети та способів її досягнення;

* згуртувати учасників освітнього процесу навколо поставленої мети;

* допомогти кожному педагогу усвідомити особисту відповідальність за розвиток дошкільного закладу;

* створити атмосферу підтримки і порозуміння у педагогічному колективі;

* розвивати стратегічне, корпоративне, інноваційне мислення педагогів.

Обладнання:

* магнітно-маркерна дошка;

* макети: «Дошкільний заклад», «Портрет вихователя»;

* малюнок «сходинки»;

* папір різного кольору;

* маркери, ручки;

* музика моря

Хід гри

(Педагоги займають місця за 4 столами згідно кольорових фішок)

Ведучий: Доброго дня, колеги!

З гарним настроєм хто прийшов – махніть рукою.

Хто чує мене – кивніть головою.

Хто бачить мене – прошу оком моргнути,

Хто любить дітей, прошу встати

Хто веселий, енергійний – ви всім усміхніться.

Хто ввічливий – сусідові злегка вклоніться.

Хто працює над собою, іде вперед сміло,

Похитайте головою вправо і вліво, вправо і вліво.

Почитати кому охота, любить хто свою роботу

І про імідж садка дбає, перспективи намічає

Поплещіть, вас побачить я хочу.

Отже в залі зібралися веселі, творчі, працюючі педагоги. І ми можемо розпочати свою роботу.

Формулювання правил гри

Ведучий: Китайська народна мудрість говорить: «Не дай вам Бог жити у часи змін». Сучасний світ змінюється з неймовірною швидкістю. Змінюється клімат, соціальні системи, відносини. Стрімко розвивається наука й освіта.

Тож сьогодні система освіти потребує від педагогів співучасті, «співдумки». Педагог, який споглядає, сліпо виконує вказівки керівництва, більше не може забезпечити ефективний і результативний освітній процес.

Проте, може варто посперечатися з китайською мудрістю? Час змін – це час найбільших можливостей! Важливо побачити ці зміни, перейнятися ними, а отже крокувати в ногу з часом.

Визначення мети

Вдала колективна робота завжди приносить плідний результат.

І сьогодні ми з вами пограємо у гру «Методичний колаж» -- «Імідж дошкільного навчального закладу». Його мета:

- визначити проблеми дошкільного навчального закладу та намітити покрокові шляхи їх усунення для формування позитивного іміджу закладу;

- допомогти кожному педагогу усвідомити особисту відповідальність за розвиток ЗДО .

Перед нами стоїть дуже цікаве і важливе завдання: не лише вивчити поле діяльності закладу, а й визначити можливості «вирощування» на цьому полі чогось якісно нового й корисного. Упевнена, що разом ми зможемо із цим упоратися.

Давайте скомпонуємо правила гри.

- не втрачати свій і чужий час даремно;
- ділитися своїми міркуваннями;
- не вдаватися до оцінних суджень і образ;
- говорити по одному – всі інші мають слухати;
- враховувати всі висловлені думки;
- пам'ятати – результат роботи залежить від активності кожного учасника і групи в цілому.

Вправа «Нас із вами об'єднує...»

Ведучий: Для розминки виконаємо таку вправу. Порадьтеся і виберіть із наявних піктограм, що на вашу думку об'єднує нас, і прикріпіть на макет дошкільного навчального закладу.

Ведучий: Отже, ми всі з вами різні, але нас об'єднує: любов до дітей, педагогічна освіта, прагнення до змін, мрії про краще майбутнє, цілеспрямованість, творчість, доброта, турбота про навколишній світ, патріотизм.

Аналіз діяльності навчального закладу

Ведуча: А зараз ми проведемо аналіз діяльності нашого ЗДО . Алгоритм дій такий:

• Педагоги, які сидять за 1 і 2 столом визначають по 5 найсильніших сторін у роботі дошкільного закладу;

• Педагоги, які сидять за 3 і 4 столом визначають по 5 найслабших сторін діяльності закладу;

• під час дискусійної хвилинки обговорюємо й виокремлюємо з десяти п'ять основних сильних сторін у роботі дошкільного закладу і п'ять вразливих або слабких сторін, які записуємо на стенді.

Ведуча: Запрошую представників 1 і 2 столу озвучити визначені сильні сторони роботи закладу.

Сильні сторони ЗДО :

- творчі напрацювання педагогів із проблемної теми закладу «Інтеграція родинного і суспільного виховання в розв'язанні завдань БЖД»;
- наявність додаткових платних освітніх послуг;
- небайдужий кваліфікований педагогічний колектив (3 вихователі мають звання «вихователь-методист»);
- створене розвивальне ігрове середовище;
- сприятливий морально-психологічний клімат;
- традиції колективу;
- наявність згуртованого дитячого, батьківського колективів;
- власний сайт в інтернеті;
- постійний саморозвиток колективу;
- хороші показники підготовки дітей до школи.

Ведуча: Запрошую представників 3 і 4 столів озвучити слабкі сторони діяльності закладу.

Слабкі сторони ЗДО :

- низький рівень матеріального становища більшості мешканців мікрорайону;
- недостатньо укомплектований заклад кваліфікаційними кадрами;
- відсутність яскравої зовнішньої атрибутики: девіз, герб, прапор;
- недостатнє матеріально-технічне забезпечення;
- не налагоджена співпраця з соціальними інститутами, вищими навчальними закладами;
- відсутність реклами про діяльність закладу, освітні послуги;
- немає іміджмейкера, піару закладу;
- недостатнє застосування інформаційно-комунікаційних технологій;
- не об'єднані спільною справою дитячий, батьківський і педагогічний колектив;
- недостатнє використання інноваційних технологій.

(Обговорення і визначення по 5 сильних і 5 слабких сторін роботи ЗДО)

Вправа «Сходинки»

Ведучий: П'ять основних сильних сторін є безумовною перевагою роботи закладу і не повинні бути втраченими у процесі розвитку.

Слабкі сторони негативно впливають на створення позитивного іміджу закладу. Тому наші зусилля та енергію ми спрямуємо на те, щоб «вразливі сторони» діяльності нашого закладу зробити сильними. Для цього визначимо покрокові шляхи подолання слабких сторін для розвитку і підняття іміджу закладу. На другій сходинці напишемо «завтра» на третій – «через тиждень»,

на четвертій – «через місяць», на п'ятій – «через рік» і на шостій – «через два роки».

Подумайте, порадьтеся і визначіть, що ми можемо зробити завтра, через тиждень, через місяць, через рік і через два роки.

(завтра - розпочати виготовлення зовнішньої атрибутики;

через тиждень – працювати над рекламою закладу, відзняти телепередачу за участю дітей, педагогів, розробити буклети про надання ДОПП;

через місяць – ефективніше застосовувати ІКТ;

через рік – покращити матеріально-технічне забезпечення, поповнити ігрові розвивальні осередки;

через 2 роки – укомплектувати заклад кваліфікаційними кадрами).

Ведучий: Отже ми визначили покрокові шляхи подолання слабких сторін дошкільного навчального закладу у формуванні позитивного іміджу.

Вправа «Морські зірки»

Ведучий: А зараз я вам прочитаю притчу Бруно Ферреро «Морські зірки». Пропоную зручно влаштуватися на своїх місцях, розслабитися, забути всі проблеми і налаштуватися на сприйняття розповіді. Можна заплющити очі, щоб краще уявити те середовище, про яке йтиметься у розповіді. (Звучить інструментальна музика із колекції «Музика моря»).

Ведучий: На морі лютувала страшна буря. Сильні пориви холодного вітру, здавалося прошивали воду, і вона підносилася догори велетенськими хвилями, що падали на пляж, немов удари ковальського молота. І кожна хвиля на десятки метрів викидала раків, молюсків та інших морських мешканців...

Та ось буря стихла – так само раптово, як почалася. Море заспокоїлося і повернулося до звичного стану. Однак пляж тепер суціль укрило болото, у якому звивалися тисячі морських зірок, викинутих із води. І було їх стільки, що берег здавався рожевим.

Це явище привернуло увагу багатьох людей з цілого узбережжя. Приїхали навіть знімальні групи, аби сфільмувати незвичайну картину.

Морські зірки вже майже не рухалися, вони вмирили.

Всі стояли, дивилися і нічого не робили.

Раптом маленький хлопчик відпустив руку батька, зняв черевички і шкарпетки та кинувся на берег. Хлопчина нахилився, підбирав малесенькими рученятами зірки, біг до води, і випускав їх у воду. Один чоловік крикнув: «Що ти робиш, дитино?»

«Повертаю у воду морських зірочок. Бо на березі вони всі загинуть», -- відповів хлопчик.

«Але тут тисячі морських зірок! Ти не зможеш порятувати їх усіх! Їх надто багато! – правив своєї чоловік. «Ти не зможеш нічого змінити!»

Хлопчик нахилився, що підняти ще одну зірку, і, вкидаючи її до води, вимовив: «А проте я змінив для оцієї зірочки!»

Чоловік якусь хвилю мовчав, а потім і сам почав збирати зірочок і відносити їх до моря. Далі до них приєдналися всі люди, які стояли на березі.

І так було порятовано всіх зірок.

Ведучий коментує притчу: Педагог, подібно маленькому хлопчику, є тим, хто першим готовий змінити світ. Коли всі навколо кажуть, що нічого змінити не можна, педагог продовжує «сіяти розумне, добре, вічне». Пам'ятаймо: для того, щоб змінити щось на краще у цілому світі, інколи саме нам потрібно зробити перший крок.

Вправа «Портрет вихователя» (показати)

Ведучий: А зараз я пропоную вам скласти портрет сучасного вихователя, педагога, генератора ідей в піднятті іміджу закладу.

(4 групи педагогів працюють над виконанням завдання)

1 група – на квіточках пише якими уміннями, здібностями повинен володіти сучасний вихователь, і на голову кріпить віночком.

2 група – на стрічках пише на що направлені ці здібності, на співпрацю з ким? (кріпить до віночка)

3 група – на сердечках пише духовні якості, які характеризують сучасного вихователя (кріплять на блузку)

4 група – складає портфолію сучасного педагога і вкладає в ранець.

Ведучий: Ось ми і склали портрет вихователя сучасного дошкільного закладу. А тепер погляньте на сходинки, на них залишилася вільною перша сходинка. Давайте напишемо на ній, що ми сьогодні вже зробили на шляху до означеної нами мети. (склали портрет сучасного вихователя, зрозуміли про відповідальність кожного за створення позитивного іміджу закладу,...)

Отже, ми з вами склали методичний колаж, направлений на підняття іміджу нашого дошкільного закладу, намітили покрокові шляхи розв'язання проблем закладу. Сподіваюся, що разом, спільними зусиллями ми зможемо досягнути плідних результатів на цьому шляху. Наш заклад дошкільної освіти буде посідати гідне місце серед закладів міста Чернігова. (показ малюнка).

За плідну роботу пропоную поласувати родзинками і бажаю знайти ту родзинку, яка буде відрізняти наш заклад від інших дошкільних закладів міста.

Бажаю всім творчості, оптимізму, впевненості у завтрашньому дні!

Здоров'я – над усе!

Під здоровим способом життя розуміється оптимальний режим роботи і відпочинку, збалансоване харчування, достатня рухова активність, дотримання правил особистої гігієни, загартування, відсутність згубних звичок, любов до людей, позитивне сприйняття життя. Здоровий спосіб життя дозволяє бути до старості здоровим психічно, морально і фізично.

Здоров'я досить багатогранна категорія. За визначенням Всесвітньої Організації Охорони здоров'я, під здоров'ям розуміють "стан повного фізичного, психічного і соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороби".

Добрий фізичний стан забезпечують такі чинники:

1. Активна рухова діяльність.
2. Достатнє перебування на свіжому повітрі.
3. Загартування природними чинниками (повітря, вода, земля, сонце), гігієна.
4. Раціональне харчування з широким використанням рослинних продуктів рідної землі.
5. Цікавий та корисний відпочинок.
6. Достатній сон (відповідно до індивідуальної потреби в кожний віковий період розвитку).

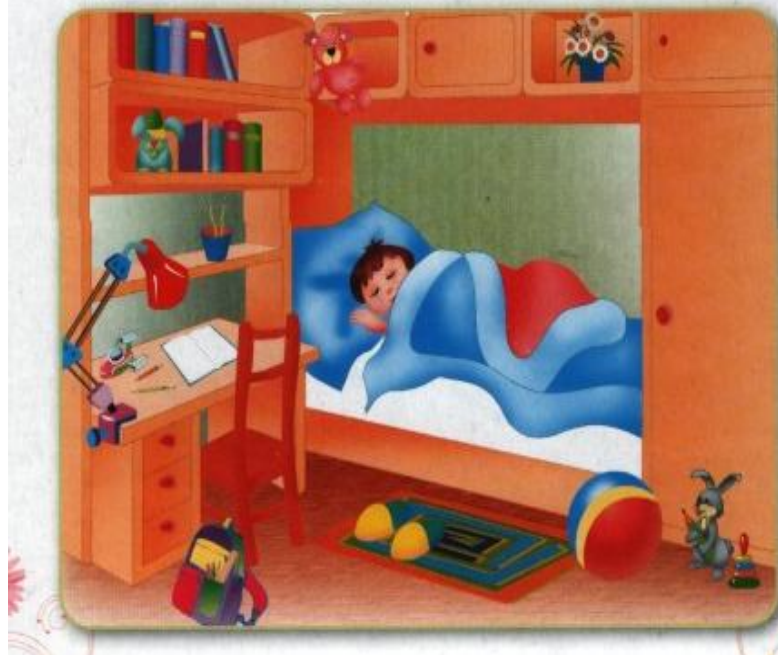
Забезпечення правильного вікового режиму

Режим — це розподілення в часі та послідовність у задоволенні основних фізіологічних потреб організму дитини: сну, приймання їжі, часу без сну.

Режим — основа формування біоритмів діяльності організму. Правильний режим забезпечує врівноважений, бадьорий стан дитини, що запобігає перевтомі нервової системи, створює сприятливі умови для фізичного та психічного розвитку малюка.

Режим дня дітей дошкільного віку складається з урахуванням того, що діти вдень один раз протягом 2—2,5 години сплять, час без сну збільшується до 6—6,5 години, нічний сон складає 10—11 годин, отримують їжу 4 рази на добу.

У дошкільному закладі режим дня будується згідно з віком дітей. Дуже важливо батькам розуміти, що режиму треба дотримуватись також вдома у вихідні та святкові дні, під час відпустки, чи коли дитина знаходиться вдома через хворобу, щоб не зашкодити здоров'ю малюка.

Фізичні вправи та спортивні ігри в теплу пору року

У теплу пору року значно покращуються умови для розвитку рухової діяльності дітей. Природа створює сприятливі умови для виконання різних варіантів фізичних вправ: ходьба та біг по вузькій та звивистій доріжці між деревами, по піску, у високій траві, на березі, у воді, з гори на гору, під низько опущеними гілками дерев та інші. Кидати шишки, палички, маленькі камінчики, картонні кільця у довжину чи вгору можна також по-різному: з-за спини, з-за голови, збоку, знизу, під кутом уверх.

Не слід дуже опікати дітей, забороняти їм долати доступні перешкоди. Такі фізичні вправи загартовують здоров'я, сприяють удосконаленню різноманітних рухових вмінь, допомагають виховати самостійність, сміливість, спритність, взаємодопомогу.

Цікаві ігри з м'ячем, скакалкою розвивають м'язи рук, точність рухів, почуття ритму, вміння гарно стрибати, координацію рухів.

Катання на велосипеді, самокаті, роликах сприяє розвитку витривалості, орієнтування у просторі, швидкості, рівноваги, спритності.

Катання на гойдалці тренує вестибулярний апарат, сприяє укріпленню м'язової системи, особливо м'язів спини, живота, ніг.

Загартування

Загартування — це ефективний спосіб зміцнення здоров'я, зниження захворюваності та збільшення рівня працездатності дитини. Сонце, повітря та вода — чинники, при систематичному впливі яких підвищується стійкість організму до погодних умов, які постійно змінюються. Суть загартування полягає в тренуванні механізму терморегуляції.

Ефективність загартування залежить від правильної організації: систематичності, поступовості, стану здоров'я, віку, загального фізичного розвитку дитини.

Загартування — це не тільки вологе обтирання, обливання ніг, тіла, але й повсякденні звичайні процедури, що не вимагають спеціальної організації, додаткового часу: знаходження дитини в приміщенні та поза ним у відповідному одязі; умивання прохолодною водою; сон при відкритій квартирці; активні заняття фізкультурою на майданчику.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПЕДОГОГІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

1. Педагогу необхідно пояснювати дітям, що здоров'я – це одна з головних цінностей життя. Кожна дитина хоче бути сильною, бадьорою, енергійною: бігати не стомлюючись, кататися на велосипеді, плавати, гратися з дітьми у дворі, не страждати головним болем або постійною нежиттю. Погане самопочуття, хвороби є причинами відставання в рості, неуспішного навчання в школі, поганого настрою. Тому кожний повинен думати про своє здоров'я, знати своє тіло, навчитися піклуватися про нього, не шкодити своєму організму.

2. Важливо знайомити дітей з тим, як побудоване тіло людини, його органами. У доступній формі, використовуючи ілюстрований матеріал, розповідати про анатомію й фізіологію, основні системи й органи людини (опорно-руховий, м'язовий, кровообігу, дихання, нервової системи і д.).

Дітям, наприклад, запропонувати показати, де знаходяться руки, ноги, голова, тулуб, грудна клітка. Звертати увагу на те, що тіло побудоване так, щоб ми могли займати вертикальне положення:

- голова – угорі (у самому надійному місці);
- руки – посередині (ними зручно користуватися і вгорі, і внизу);
- ноги – довгі й міцні (утримують і пересувають усе тіло);
- у самому низу – ступні (опора).

У лівому боці тулуба розташований чудовий механізм, що допомагає нам жити, – серце, захищене грудною кліткою.

Розповідаючи про кровообіг, дітям пропонувати послухати, як б'ється серце, пояснити, що воно працює, як насос, переганяючи кров. Коли ми втомлюємося, нашому організму потрібно більше крові і биття серця прискорюється; якщо ж ми спокійні, то витрачаємо набагато менше енергії і

серце може відпочити й битися повільніше. Дітям запропонувати перевірити на собі, як працює серце після фізичних вправ, у стані спокою, після сну.

3. Метою пізнання дитиною свого тіла й організму є не тільки ознайомлення з їхньою будовою й роботою. Важливо сформувати вміння прислухатися до свого організму, щоб допомагати йому ритмічно працювати, вчасно реагувати на сигнали типу: «Хочу їсти»; «Хочу спати»; «Потребую свіжого повітря».

Під час проведення режимних моментів важливо звертати увагу дитини на її самопочуття, внутрішні відчуття, що свідчать, наприклад, про почуття голоду, спраги, втоми. Розповідати про способи усунення дискомфорту (пообідати, попити води, прилягти відпочити).

4. Доцільно використовувати різні форми організації активності: ранкова гімнастика, фізкультурні заняття, фізкультхвилинки, фізичні вправи після сну, рухливі ігри в приміщенні й на повітрі, спортивні ігри й розваги, фізкультурні свята, дні здоров'я. Відповідно до нових тенденцій у роботі дошкільних закладів організовувати спортивні секції, клуби, проводити навчання дітей плаванню. Ці нові форми роботи необхідні для формування в дітей правил безпечної поведінки й здорового способу життя. Заняття фізкультурою й спортом не повинні бути примусовими й одноманітними, важливо використовувати емоційно привабливі форми їх проведення: музичний супровід, рухи в образі (стрибаємо як зайчики, збільшуємо темп: за деревом показала лисичка), яскраві атрибути (квіти, стрічки, обручі), звертати увагу дітей на красу й досконалість людського тіла, задоволення від руху.

Важливо сприяти вихованню в дітей цінностей здорового способу життя, розвивати уяву про корисність, доцільність фізичної активності й особистої гігієни. Наприклад, при проведенні фізкультурних занять увагу дітей звертати на значення конкретної вправи для розвитку визначеної групи м'язів, для роботи різних систем організму. Необхідно підтримувати у дітей позитивні емоції, що виникають у процесі рухової активності.

5. Для формування цінностей здорового способу життя дітям необхідно розповідати про значення профілактики захворювань: різні види загартовувань, дихальну гімнастику, повітряні й сонячні ванни, вітаміно-, фіто- й фізіотерапію, масажі, корегуючу гімнастику. Діти не повинні виступати лише в якості «об'єктів» процедур та оздоровчих заходів і повинні усвідомити, для чого вони потрібні, активно турбуватися про своє здоров'я. У доступній формі, наводячи приклади з художньої літератури й життя.

6. Необхідно формувати в дітей навички особистої гігієни. Розповідаючи про будову й роботу організму звертати увагу дітей на його складність, а також необхідність дбайливого ставлення до свого тіла, догляду за ним. Діти повинні навчитися мити руки, чистити зуби, зачісуватися. Важливо, щоб правила особистої гігієни виступали не як вимоги дорослих, а як правила самої дитини, що приносять велику користь її організму й допомагають зберегти та зміцнити здоров'я. Пояснюючи дитині, для чого потрібно чистити зуби, можна розповісти про дрібні мікроорганізми, невидимі оком, - мікроби, що є збудниками хвороб. Якщо в зубі утворилася дірочка (карієс) або їжа потрапила в щілину між зубами – це готовий «будиночок» для мікробів. От чому необхідно чистити зуби ранком і ввечері.

7. Важливо розповідати дітям про те, що варто піклуватися не тільки про власне здоров'я, але й про здоров'я оточуючих. Наприклад, чхаючи й кашляючи, людина розбризкує велику кількість крапельок слини (до 40 тис), що розлітаються на велику відстань (більш 3 м). Вони можуть довго знаходитися в повітрі, потім опускаються на їжу, інші предмети, їх вдихають люди, що знаходяться поруч. Тому при кашлі й чханні треба прикривати рот і ніс рукою або носовою хусткою.

8. Корисно дати дітям можливість розповісти один одному, що вони знають про хвороби, як вони себе почували, коли хворіли, що саме в них боліло (горло, живіт, голова). Важливо ознайомлювати дітей з хронічними захворюваннями, вчити їх рахуватися з хворобами й поганим фізичним станом іншої людини, інвалідністю. Розповідаючи про сліпоту або глухоту,

можна попросити дитину закрити очі, вуха, щоб вона на власному досвіді відчула те, що відчувають сліпі й глухі, і навчилася співчувати їм.

9. Необхідно дітям повідомляти елементарні знання про інфекційні хвороби, розповідати про їхніх збудників: мікроби, віруси, бацили. Про те, що в крові є лейкоцити, які борються з мікробами, що проникли в організм. (Можна використовувати форму казки, залучити досвід дитини.) Щоб пояснити, чому піднімається температура тіла й про що це свідчить, розповісти, що, коли в кров потрапляє занадто багато шкідливих мікробів, захисні сили організму вступають із ними в боротьбу. У місці «бою» лейкоцитів із мікробами відразу стає пекуче й тоді підвищується температура. Можливо, діти й самі помічали, що сильно роздряпане місце червоніє й запалюється, стає гарячим. От чому, прийшовши до хворого, лікар насамперед довідується про його температуру.

10. Дітям доцільно пояснити, що лікарі лікують хворих людей, допомагають їм перебороти хворобу і знову стати здоровими. Пояснюючи, чому необхідно вчасно звертатися до лікаря, використовувати приклади з життя, із художніх творів (наприклад, «Лікар Айболить»), вчити дітей не боятися відвідувань лікаря, особливо зубного, розповідати про важливість щеплень для профілактики інфекційних захворювань.

Діти часто не вміють пояснити причину свого захворювання, розповісти проте, що вони відчувають, переживають. Дитину потрібно навчити звертатися до дорослих при поганому самопочутті, як правильно розповісти лікарю про те, що саме його турбує (голова, вухо, живіт). Корисно організувати спеціальні ігри (з іншими дітьми, ляльками, м'якими іграшками), де б дитина виступала поперемінно як лікар і як пацієнт, вимовляючи відповідні слова й «навчаючись» ролі хворого й лікаря (сюжетно-рольова гра «Лікарня»).

11. Необхідно дати дітям елементарні знання про ліки, про те, яку користь вони приносять, як допомагають боротися зі шкідливими мікробами, що проникли в організм, як підсилюють його захист, застерегти про

небезпеку, що пов'язана з неправильним вживанням ліків. Діти повинні знати, що ліки приймаються тільки при відповідному призначенні лікаря і тільки в присутності дорослих. Ніяких «чужих» ліків (маминих, бабусиних) брати в рот і пробувати не можна.

Діти повинні знати про користь вітамінів, їх значення для життя, взаємозв'язок здоров'я і харчування. їм необхідно розповісти про те, які продукти корисні, які шкідливі. У того, хто їсть фрукти і сирі овочі, як правило, гарне самопочуття, чиста шкіра, витончена фігура: овочі і фрукти – головні постачальники вітамінів, мінеральних солей, мікроелементів, у тому числі заліза і кальцію, необхідних для кісток, зубів, крові. Цукерки, шоколад, морозиво, особливо у великих кількостях, шкідливі для здоров'я.

12. Важливо знайомить дітей із правилами першої допомоги при травмах: при порізі пальця потрібно підняти руку догори і звернутися за допомогою до дорослих; обов'язково розповісти про те, що трапиться, якщо опікся, ужалила бджола або оса, якщо впав і сильно забив ногу, руку, голову. Першу допомогу собі дитина може зробити і самостійно. Закрутилася голова на сонці – скоріше присядь або приляж у тінь і погукай дорослих. Сильно змерзло обличчя на морозі – розітри його легенько шарфом, рукавичкою, але не снігом. Змерзли ноги – побігай, пострибай, поворуши пальцями. Намочив ноги – переодягнися в сухе, не ходи в мокрих шкарпетках, взутті. Кожне з цих правил може бути темою спеціальної бесіди, що базується на досвіді дітей, гри-драматизації, сценки лялькового театру.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ БАТЬКІВ

1. Будьте для своїх дітей добрим прикладом ставлення до власного здоров'я.
2. Ведіть здоровий спосіб життя.
3. Займайтеся фізичною культурою, виконуйте вранці гімнастику.
4. Загартовуйтеся разом із дитиною.
5. Більше бувайте на свіжому повітрі.
6. Не паліть і не розпивайте спиртні напої в присутності дітей. Пам'ятайте! Вони повторюють ваші дії у дошкільному закладі.
7. Дотримуйтеся режиму харчування. Зумійте переконати сина чи доньку споживати всі пропоновані їй страви, навіть ті, які вони не люблять, але які для них необхідні й корисні.
8. Завжди дотримуйтеся правил гігієни і привчайте до цього дитину.
9. Більше усміхайтесь. Це запорука здорової сім'ї, здоров'я – вашого власного й ваших дітей.
10. Наповніть свою душу і серце любов'ю до всіх і до всього. Передайте це дітям.

